

٤٠٠ د يوان علي بن أبي طالب رضي الله عنه وشرحه باللغة الفارسية ،
 جمع حسين بن معين الدين (- ٨٧٠ هـ) . بخط محمود بن
 قاسم ، سنة ٩٢٣ هـ .

٩٥ ق
 نسخة جيدة ، خطها تعليق ، الشرح بالحمر . ٤٢٠٧
 ١٥ من ٢٣٣ × ١٧٢ سم

كشف الظنون ١ : ٢٠٨ ، معجم المؤلفين ٤ : ٦٤
 ١ - الشعر ، أدب اللغة العربية ^{علم نسخة الأستاذ ربيع الدين ابن} - الصبيدي ، حسين بن
 معين الدين - ٨٧٠ هـ ج - الناسخ د - تاريخ النسخ
 بن أبي طالب باللغة الفارسية
 د - شرح د يوان علي
 و - د يوان أمير العم - مؤمنين علي بن أبي طالب .

مكتبة جامعة الزاوية - قسم المخطوطات

الرقم	٤٤٠٧	ف	٣/٨٨٧
العنوان	ديوان علي بن ابي طالب وشرحها بالذخائر		
المؤلف	صالح بن حسين الدين		
تاريخ النسخ	٩٤٣ هـ		
اسم الناشر	محمد بن قاسم		
عدد الأوراق	٩٥	ص	١٤٨٧
ملاحظات	٨١٧٠		
	٣٠٠		

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله لولايته والصلوة والسلام على نبيه محمد وآله الطيبين

الطيبين الطاهرين **بعد** فهذا وليوان أمير المؤمنين وإمام

المتقين ويعصوب المسلمين أسد الله الغالب ومطلوب

كل طالب أبي الحسن علي بن أبي طالب **حرف الالف**

الناس من جهة التمثال الكناز أبوهم آدم والام حواء

آدمي از زرد تمثال بهم مانندند که پدر آدم و حوا هم را شد ما

فان يكن لهم في اصلهم شرف

که بود آن همه را از جهت اصل و شرف

ما النخس الا لاهل العلم انهم

نخس با صاحب علم است که مستندان نام

و قيمته المرمق ما قد كان تحبته

بیک جا بهل علم و علم و بی است

فان اتيت بحجود من ذوي نسب

که تو بی مظهر احسان و خداوند نسب

فتم بعلم ولا تبغى به بدلا

زنده علم بود آنها همه را مرد و شرف

فغير سقا المودة والاحساء

و کز شد دوستی و برادری هم کم اندر کسی قطع رجاستند

واسلمنى الزمان ابي صديق

کثیر الغدر ليس له رعاء

سینه و آخر زمانه در بیاری که با حسن کار و خرد و عاقل است

اَخْلَاءٌ اِذَا اسْتَعْنَيْتَ عَنْهُمْ وَاَعْدَاءٌ اِذَا اَنْزَلَ السَّلَامُ
 مجتهدار غنی کردم از ایشان **عهد و کرد و نمود چون کاه بداشد**
 وَرَبِّ اِيح وَفَيْتُ لَهُ وُيُتِي **و لیکن لایب درم که کوفت آ**
 بسی کردم وفا با هر برادر **ولیکن با من آخر بی وفا شد**
 يُدِيمُونَ الْمَوَدَّةَ مَا زَاوَيْتَنِي **و یبوی الوود ما بوی اللت آ**
 چنانند مادام که بینند **ولی آن دوستی کاه لفت شد**
 فَاِنْ عَيْبْتُ عَنْ اِحِدٍ فَلَا تِي **و عاقبتی بیایفیه اکتفا آ**
 چو عایب می شوم زینها یکی باز **بغیبت با سر جو رو جنب شد**
 سَيُعْنِيَنَّ الَّذِي اَعْنَاهُ عَنِّي **فَلَا تَقْرَبُوا زُجْرًا وَلَا غَنَاءًا وُ**
 مرا از دغنی سازد ازینها **غنا و فقر و عالم بی بقا شد**
 وَكُلُّ مَرَّةٍ تَلِيهِ يَصْفَا **وَلَا يَصْفُوا عَنِ الْفِسْقِ الْاِثْمَانُ**
معنای دوستی با بد خدایی **کواختر بار فاسق بی وفا شد**
 وَكُلُّ جَرِيحَةٍ فَلَهَا دَوَاءٌ **و سُوْرَةُ الْخَلْقِ لَيْسَ لَهُ دَوَاءٌ**

بحکمت هر جراحت را دواست **ولیکن هیچ بوخوبی دوا نشد**
 لَيْسَ بِدَايِمٍ اَبَدًا غَنِيْمٌ **گذراک البوسس لیس له بقا آ**
 نماند و ای نماند و غیبی **صفا تک این شعر و نو میدی وفا شد**
 اِذَا اَنْكَرْتُ عَقْدًا مِنْ حَيْمٍ **فَتَنِي نَفْسِي التَّكْرُمُ وَالْحَيَاءُ**
 بعهده دوستی منکر جو کستم **و اما مع خود و دیگر حب شد**
 اِذَا مَا رَأَيْتَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَبَنِي **بَدَا لَكُمْ مِنَ النَّاسِ الْخِيَاءُ**
 ز اهل بیت هر که گشت و ای **نصیب از مردمش بود و چنان شد**
ول **و علی السلام**
 مَا طَلَبَ الْمُعْتَبِرُ بِالْمَعْنَى **و لیکن الحق و الووک فی الدلای**
 نباشد عیش بر حسب تمنا **ولیکن دلو خود بر آب پر تاب**
 بِحَيْثُ عَلَيْنَهَا يَوْمًا وَبَوْمًا **فَيَوْمًا يَجِيءُ بِحَيَاةٍ وَفَلَيْتَ مَا**
 بر آب آید تر از روزی و روزی **بیرون آید بلای و اندکی آب**
و علی السلام
 فِي اِخْتِيَارَاتِ الْاَيَّامِ **و علی السلام**
 الْيَوْمَ يَوْمَ السَّبْتِ حَقًّا **لِصَيْدِ اِنْ اَرَدْتَ بِلَا اَمْتِرَاو**
چند خشم روز سبت حقار و زشت **برای صید رفتن سوی صحرا**
 وَفِي الْاِحْدِ الْبِنَاءِ لِاَنَّ فِيهِ **بَبَدِي اِنَّهُ فِي خَلْقِ السَّمَاءِ**
یکشنبه بنا را آنکه در و سب **شده بنیاد خلق و آسمانها**

نیت

لنعم

علا

وفي الاثنين ان سافرت فيه
سقطت بالنجح وبالشرع

بوشنيد سون كان من نوز
شور وروزيت در مال پيدا

ومن يرو الحجة يوم ثلثا
فني ساعلة سنك الدماء

حجامة خوش بود روز شنبه
كروكي ريزيش خولست او لا

وان شرب امراء يوم ما واول
فنعيم اليزم يوم الابعاء

وكر شرب خوري بهر علابي
بروز چار شنبه هست زيبا

وفي يوم الخميس قضا الحاج
فغنيه الله يا ذن بالنعاء

بروز پنجشنبه رفع حاجات
كروكي حق دعا فرمود ما را

وفي الجمعة تزوج وعزس
ولذات الرجال مع النساء

بروز جمعه تزوج وعزست
میان مرد و زن لذت محبسا

وهذا العلم لم تعلمه الا
بنی او ورضی الانبياء

ازین سان علم به کس نماند
بجز پیغامبر و اولاد او و ائمه و ائمه

فانلشاه
رخین

ول عليه السلام

وع ذكر من نسا الحسن وفاء
ريح الصبا وعهوه من سوا

ان ذكر زمانه وفاء
كعهد جمله من ما و صبا

يكسرن قلبك ثم لا يجبره
وقلوه لمن من الدوا خلك

ولت رابثكند خوش نسا زنده
ول این جمله خالی از دوا شد

وما سياتن ذو زفير بصير
واخر جاهل ليسا سوا

ووکس بزود مساوی صاحب عقل و فو
یکی که بود جاهل نباشد این دو کس

ومن يستعقب الحدثان يوما
يكن ذاك العتاب لعنا

کس که در عتاب از حدثان روزگار
بود آن حادثه او را عتاب محنت

ويزري بالفتى الاعدام حتى
متى يصب المقال لعل اساء

چو انان را غم افلاک تا حدی زبون
که کر معجز نماید سخن کس نشود

وكم ساج لبثري لم ينك
واخر ما سقى الحق الشاء

بسی کس سق کرد از بهر مال ما غلبه
کس دیگر نشت الله بآن استغنا

وساع جميع الاموال جمعاً
ليؤد بها اعاديه شقاء

یکی دیگر سعی و جهد مال را جمع کرد
شد از دنیا و آن میراث او شد

ول عليه السلام

فهي حاله ان شدة ورجاء
وسبحان ان نعمة وبلاء

و حال است این جهان بی وفاراحتی در راحت
دوره آمد درین دنیا بی غانی محنت

والفتى الحاذق الا ريب افانما
خانه الدم لم يحنه الغراء

و الفتی الحاذق الا ریب افانما
خانه الدم لم یحنه الغراء

چون زیرک دعاقل کس باشد که چون با او خیانت میکند دنیا بود از هر پاره پاره
ان اکتت فائمة بنی فاستی فی الملمات صخرة صماء
اگر بچ و بلا آید بمن غم نیست چون مستم

بهنکام بلا و غم رنج چون صخره صما
عالم با بلبلا علمایان لیس یقی النعیم والذکر والکلاء

منم عالم با سرار بلا و رنج و غم ای که بنود و ای که هرگز بلا و محنت دنیا
لبیک لبیک انت مولاه فارحم عبیدا الیک ملجأ
ای تو مولای کسی کو میزند لبیک را رحم کن بر بندگی که را سوی دست التجا

یا ذوالعالی علیک منعمدی طوبی لمن کنت انت مولاه
ای خداوند معالی بر تو دارم اعتماد جفا حال کسی کو چون توی
طوبی لمن کان نادما ارقا یشکو الی ذی الجلال بلواه
ای خوشای آن کو پشیمان باشد از کردار بد شکو سوی کرد کار خود بردان

یوم

و ما به

اذا قال كذلك اجابه الله تعالى
وللقلب من الغلب دليل حين لمقاها

و ما به عیلة ولا ستم اکثر من حبه لمولاه
بیمت اورا هیچ در روز محنت بیاری بیشتر از دوستی از مهر و لا
اذا اظلا فی الظلام متبعه لانا اجابه الله ثم لیساها
چون دعا گوید میان غلظت تاریکی از خدا لبیک آید در جوابش بر ملا

ول علی السلام

سالت عبیدی وانت فی کنتی وکل ما قلت قد سمعنا
بند من در پناهم آمدی کردی سوال هر چه از احوال خود گفتی شنیدیم

صوتک تشنات مملکتی قد تبک الان قد غفرنا
ساکنان عرش من مشتاق آواز تو من کما مان ترا بخشیدم از عین

فی جنه الخلد ما تمناه طوباه طوباه ثم طوباه
در بهشت عدن رو کورا تمنا کردی ای خوشا حالت خوشا حالت جنت سرا

سئلنی بلبا حشیه ولا فحیب کام خوار من بوی حشیه و حشیه دم ترس را بگذار چون مولا منم
فلا تصعب لنا الجهل وایاک وایاه فکم من جاهل ردی حکیمان حسر حین انا هم
مشوم صحبت جاهل خرد کن ز نهار از وی بسا کرد دوستی جاهل کند و مرد عقل

اگر چه الله شام نا داده
اذا شکرتش و غصبتش

جنت سرا

خدا

حین انا هم

يُقاسن المرء بالمرء إذا ما تواراه ^{اشباه} وللشيء من الشيء متماثلين
قياس مرد مست از مرد چون با یکدیگر ^{که هر چیزی بر چیزی مشابه باشد}

و اعلی السلام
فربنا غواة الناس عنه تكرا ^{الهدى} ولما برأوا قصد السبيل
ز دیم اعداء دین را کردن از بهر رسول حق

هنکام که اندر راه دین بودند تا بدینا
فلما اتانا بالهدى كان كلفنا ^{جوامد بر نوری نور هدایت بهر ما یکسر} على طاعة الرحمن والحق والحق
بهم رفتم بر راه خدا و جاد و تقوی

نظرنار رسول الله لما تدابروا ^{همه رفتیم بر راه خدا و جاد و تقوی} وثابت اليه المسلمون ذوى الحجى
نبی را یاری از ما مند جبر کشند که لان ^{سوی او روی کردند اهل عقل و دین}

ارى حشر انزعى وتعلق ما تهوى ^{اروی حشر انزعی و تعلق ما تهوی} واستداجيا عما نطقه الدر ما تروى
دیدم از هر سو فر انرا بسته بر آب ^{در چه اجماعان نشد شیر میگردد چه}

واشرف قوم لا ینالون قوتهم ^{واشرف قوم لا ینالون قوتهم} وقوما لیا ما تاكل المن والسلوى
بهترین قوم از عالم دنیا به قوت ایشان ^{بدترین قوم را از من و سلوی شد غذا}

محرز من الدنيا فان فناء ما ^{محل فناء لا محل بنیاء}

وله علیه السلام

محرز باش ز دنیا که بود پیشکش

موضوعی نیست در وجای بنا ^{دانش}
فصفتها محزوجه بکدورت ^{دانش} و راحتها مقرونة بعناء

ای عاشق دنیا که بغیر تو کند روی ^{ناقم شوی آخر خوب بینی بقنایش}
طلق الدنيا ثلثا ^{واطلبتن زوجا سواها}

سه طلاق بکوی دنیا ^{عیر او جوی ممدوم مهم}
انها زوجة سوء ^{لا تبالی من اتاها}

ز آنکه این جنت بی و ناپوست ^{غم ندارد ز سوهران و بکر}
فاذا نلت منها ^{منه و انت فقرا}

چون مرادی از بدست آری ^{از تو بر کرد او شاد}
امن بعد تكفین النبى ^{با ثوابه آسنى على ما لك نوبى}

از پی نقل رسول و دفن او با جاش ^{بود عکس بر همه میرند کان بعد از}
رزینا رسول الله فینا فلن نری ^{بذ لك عذیلا ما حینا من الروى}

تعزیت که بند ما را از پی فوت رسول ^{در میان زندگان مثلش می بینیم}
لو كان لنا كالحصن من دون اهل ^{لمنعقل حرز من العدى}

صافش نیست با دور کدورت با نیت
راحت او متروک بر روی و عفت
با عاشق دنیا که ترک تو چهره است
و کند من آقا از آتش قنای ما

وله علیه السلام

بودون حصن متین ما را ز جور جان سلطان
 داشت بندی هر جز ما ز عدای خدا
 وکن بر تو باه نوری النور الهدی
 صباغ کاسا بر رخ فینا و اعتدی
 ما بیدارش همی بودیم با نور عین
 هر صباغ و شام کاند شد نوری از
 تقد عیشنا ظلمه بعد موت
 نهارا فقد زادت علی ظلمه الدجی
 بعد موتش بود ظلمت بروی ما کشید
 روز روشن گشت بر ما ظلمت شام دجی
 فیما فر من هم الجوارح و الحشا
 ویا خیر مینیت ضریه الرزق الکریم
 ای تو نیکوتر کسی حج بودی جان دین
 وی تو نیکوتر کسی کورا بود در خاک جا
 کان امور الناس بعدک ضمنت
 سفینت بیخ جنین فی البحر قد نما
 کارهای مردمان بعد از تو باشد فی الملک
 همچو آن کشتی که کاه موج افتد بر هوا
 وضاوق فضاء الارض عنهم بر حقیقه
 بقدر رسول الله اذ قیتل قد معنی
 شد فضاء ارض بر ما تنگ این استعش
 تا رسول الله رفت آخر ازین دار فینا
 فقد نزلت بالمسایم من مصیبه
 کصدع الصفا لاشعب المصدع فی الصفا
 کشت نزل بر مسلمانان بلائی بی علاج
 چون شکاف سنگ نوزان فصل کردن
 فلن یستعمل الناس ملک مصیبه
 ولن یخیر العظیم الذی منهم وای
 کم فی دار نوم ودم این مصیبت بخود
 کی توان بست استخوان کهنه بوسید

وکل

و فی کل وقت للصلوة بهیجه
 بلال یدعوا بانسبه کلما دعاه
 بود در هر وقت وجد و حال او بر نماز
 چون بلالش نام گفتی در صلوت و در دعا
 و یطلب اقوام موازین مالک
 و فینا موازین النبوت و الهندی
 مردمان میراث اگر فرامند از مرد
 در میان ما راست میراث نبوت با
 له مرعظه لانه علیها السلام فی حوز الباء
 احسین انی واعظ و مؤوب
 فافهم فان العاقل المتأوب
 بشو حسین و عظم و همی کوشن اب
 عاقل طلب کند خورش و ایما
 و احفظ وصیة و الید متحنین
 یعدوگ بالاداب کیدا تعطب
 در دل نگاه دار وصیت ز با خورش
 باشد عدای روح ترا این حدیثها
 ابنی ان الرزق مکنول به
 فعلیک بالاجال فینما تطلب
 باشد کفیل زوق خدا و ندادی پسر
 تو اندکی طلب کن و حرمی کم فنا
 لا تجعلن المال کسبک مفردا
 و لقی الهک فاجعلن ما کسب
 ترکب خوشتن همه مال حصان کن
 فتوی حق بجوی و زان کسب کن صفا
 کفیل الاله برزق کل بریبه
 و المال عاریبه بحی و ندمت
 خصم شدت الاله برزق همه جهان
 و این مال عاریبت رو و واید از هوا

مضیحة واعظ

ع

وَالرِّزْقُ يَأْتِيهِمْ مِنْ غَيْرِ مَحْذُورٍ
 رزق آید از اشارت ناظر به حقین
 سُبْحَانَ الَّذِي فِي يَدَيْهِ مَوَازِينُ
 ان کس که بر عقلتش یافت راه
 فَاتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقْوَاهُ
 با آنکه در قیام و قراءت کشتن
 وَاتَّقُوا يَوْمَ تُرْجَى السُّيُوفُ
 و الطیر تلدا و کار خین تصویر
 وَتَسْمَعُونَ لَهَا
 وز اوج میل مرغ سوی آشیانها
 إِنَّ الْمَرْءَ لَمَّا تُقِرُّ
 ان المغرب عند المتقرب
 بِقُرْبِهِ لَخَيْرٌ مِنْهُ
 جو یای قرب مست معرفت زکریا
 وَانصَبَتْ إِلَى الْأَيْمَانِ فَمَا يَصْرَفُ
 و انصبست الی الایمان فیما تقریب
 حَقَّ رُبُّهَا
 ز هزار شهنواز در مثال قولها
 وَاتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقْوَاهُ
 نصف العذاب تقف و وقعک
 وَاتَّقُوا يَوْمَ تُرْجَى السُّيُوفُ
 وصف عذاب کریم کن و اشک را کن
 وَتَسْمَعُونَ لَهَا
 لا تجعلنی فی الذین تعذب
 یا من یعذب من لیس بعدله

کوی

كَرَامَتِهَا
 کوی خدا عذاب اگر چند عدل
 إِنِّي أَلُوهُ بَعَثَنِي فِي خَطِيئَتِي
 من باز کشفتم از زلف غمخیزان خطا
 وَأَذَامَ مَرَاتٍ بَابِيَةٍ فِي ذِكْرِهَا
 و اذا مررت بآیه فی ذکرها
 جَوْنٌ بَلَدِي بَابِيَةٍ فِي قُرْآنٍ وَذِكْرٍ
 چون بگذری بآیه قرآن و ذکر آن
 فَاسْأَلِ الْهَيْكَلِ بِاللَّامِ بَابِيَةٍ مُخْلِصًا
 فاسأل الہنگ باللام بآیه مخلصا
 جَوْنٌ مُخْلِصًا بِكَلِمَةٍ فِي قُرْآنٍ
 چون مخلصان بکلمه فی قرآن
 وَاجْعِدْ لِعَمَلِكَ أَنْ تَحُلَّ بِأَقْرَبِهَا
 و اجهد لعلک ان تحل باقربها
 سَعَى نَامِرُكَ فِي رَأْيِ رُبِّكَ
 سعی نامر که در آئی در آن زمین
 وَتَسْأَلُ عَيْشَهَا لَأَنْ تَقْطَعَ لِقَائَهَا
 و تسأل عیشها لا انقطع لوقفتها
 يَأْتِي رُوحِيهَا كَمَا تَهْوَى رُوحُهَا
 یای روحیتها که تهرودن مان آن
 بَابِيَةٍ فِي قُرْآنٍ وَذِكْرٍ
 بآیه فی قرآن و ذکر
 خَوْفُ الْغَوَالِبِ إِذْ تَجِي الْأَوْغَابُ
 خوف الغوالب اذ تجی اوقاب
 از خوف نفس غالب و اندیشه
 وَتَجَنَّبُ الْأَمْرَ الَّذِي تَجْتَنَّبُ
 و تجنب الامر الذي تجنب
 پرہیز از کار بدوزان حدزنا
 وَدَمَعَتْ بَشَرٌ وَوَدَّ أَنْ يَكُنْ نَكَاحًا
 و دمعت بشر و ود ان یکن نکاح

لطف نماز اہل عذابت مکن مرا
 مہربا و مہبل الا الیک المہرب
 از ترس نیست غیر تو ترسند
 وصف الوسیلۃ و النعمیم
 باشد امید داری فردوس جان نرا
 دار الخلود سوال من تقرب
 از هر دو از خط که شد منزل لقا
 و تسأل رُوحٌ مَسْأَلِکَ لَا تَحْرَبُ
 و تسأل روح مسالک لا تحرب
 بآی نوراحتی که نباشد در آن فنا
 وَتَسْأَلُ مَلْکَ کَرَامَةٍ لَا تُسَلِّبُ
 و تسأل ملک کرامت لا تسلب
 بآی تو ملک و عز که نکرود در زین
 خَوْفُ الْغَوَالِبِ إِذْ تَجِي الْأَوْغَابُ
 خوف الغوالب اذ تجی اوقاب
 از خوف نفس غالب و اندیشه
 وَتَجَنَّبُ الْأَمْرَ الَّذِي تَجْتَنَّبُ
 و تجنب الامر الذي تجنب
 پرہیز از کار بدوزان حدزنا
 وَدَمَعَتْ بَشَرٌ وَوَدَّ أَنْ يَكُنْ نَكَاحًا
 و دمعت بشر و ود ان یکن نکاح

وَأَحْضِرْ جَنَّا حَكْمَ الصِّدِّيقِ وَكَرِيمِ
 بِرُوحِ مَهْرِيانِ شَرُودِ اَوْرُغِ
 وَالضَّيْفِ الْكَرِيمِ مَا اسْتَطَعْتَ
 مَهْمَانِ عَزِيزِ دَارِ بَعْدِ تَوَانِ
 وَأَجْعَلْ صَدِيقَكَ مِنْ إِذَا أَحْبَبْتَهُ
 بِأَدْوَسِ أَجْنَانِ بِنَاهِ مَرُودِ
 وَأَطْلُبْهُمْ سَفَاءَ الْبَرِيضِ شَفَاءَهُ
 بِبُحْبُوحِ دُكُوتَانِ حُورِ مِضِيِّ حَكِيمِ
 وَأَحْضِرْ صَدِيقَكَ فِي الْمَوَاطِنِ كَمَا
 بِأَدْوَسِ رُوحِ نَشِيمِ
 وَأَقِلْ الْكُذُوبَ وَفُتْرَةَ وَجْهِهِ
 بِغَضِّ كُذُوبِ دَارِ رُوحِ نَزْدِ كِوِ
 يُعْطِيكَ مَا فَوْقَ الْمَنَى بِلِسَانِهِ
 بِخَشْدِ تَرَا عَطِيَّةِ دَلِي اَزْ سِرِّ زَبَانِ
 وَأَحْذَرْ ذَوِي الْمَلِكِ الْيَكِيمِ فَا نَهَمِ

طلب

بِأَشْرِ اَزْ لَيْتِمِ بَا حَذَرِ وَجَاهِ بِلُوسِ
 يَسْعُونَ حَوْلَ الْمَرُودِ مَا طَلَبُوا
 كَرُودِ اَزْ لَيْتِمِ خُودِ بِي رُودِ
 هَلْ لَقَدْ نَصَحْتِكَ اِقْبَلْتِ لِنَصِيحَتِي
 كَرُودِ لِنَصِيحَتِي تَوَلَّيْتُ لِنَصِيحَتِي
 وَمَا الْمَرُودُ فِي الْاِقْدَارِ اِلَّا اَبْنُ لَيْتِمِ
 نَيْسَتْ فِي قُدْرَتِ مَكْرِ فَرَزْدِ نَوْسِ
 وَأَفْضَلُ نَسِيمِ اَنْتَ لِلْمَرُودِ عَقْلُهُ
 بَهْتَرِ مِنْ كَبْشِي زِي رُودِ اَنْ مَرُودِ عَقْلُهُ
 اِذَا اَكَلْتَ الرِّجْلَ نَقْمِ عَقْلُهُ
 حِفْزِ عَقْلِي حِينَ كَانِ اَدْعَى مَرُودِ
 بِرَيْرِ النَّفْقِ فِي النَّاسِ صِحَّةِ عَقْلِهِ
 بَيْتِ زَيْبِ اَوْ بَيْتِ مَرُودِ عَقْلِهِ
 لَنْ كَانِ غَلَابًا بِعَقْلِي اَوْ بِخُدْرَةِ
 مَهْرُ اَوْ غَلَابِ بِرَأْدِ مَرُودِ عَقْلِي

ولس عليه السلام

وَغَضَّاهُ فَوَدَّ مَكْنَشِ بَارِ وَطَلَبِي
 وَادَّابْنَا دَهْرَ جَفْرٍ اَوْ تَغْيِيوَا
 جِيَانِ يَأْتِشُدُ رُودِ بِرُوشْدِ اَزْ جِيَانِ
 وَالنَّفْعِ اَرْخُصْ بِاَبْنَاءِ وَبُؤْسِ
 اَرْزَانِ تَرَا كَسْتِ اَبْنَاءِ اَرْزَانِ
 اِذَا جَا زَلَمَ لَيْدَمِ حَمِيدِ الْمَذْمُومِ
 كَرُودِ جِيَانِ نَخْبِشِ كَرُودِ كَمِ بِيكُوْتِ
 فَلَيْسَ مِنْ اَلْجَبْرَاتِ شَيْءٌ يَتَّارِبُهُ
 نَيْسَتْ اَزْ جَبْرَاتِ حَيْرِي اَبْتَرِ اَزْ عَقْلِ
 فَغَدَّ كَلَمْتُ اَهْلَاةِ وَمَا كَرِبُهُ
 خَلَقَهَا اَيْسَرُ حَلِكِ كَمَا كَلَمْتُ رَجُلِي
 وَانْ كَانِ مَخْطُورِ اَعْلِيَّ مَكَابِ
 كَرِيحِ سِيَا حِلِّ اَبْرَارِ كَيْبِ دِي بَرَكِ
 فَذُو الْجَدِّ فِي اَمْرِ الْعَيْشَةِ غَالِبُ غَالِبَا
 صَاحِبِ جَوَابِ اَسْتِ وَغَالِبِ اَوْ مَعِي اَسْتِ غَالِبَا

يَعِيشُ الْغَنَى فِي النَّاسِ بِالْعِلْمِ
 در میان خلق عیش هر که عقلت از آنکه
 يَشِينُ الْغَنَى فِي النَّاسِ قَلَّةُ عَقْلِهِ
 مردی در بین زنی عقی بود پیش کسان
 اللَّهُمَّ يَخْنُقْ أَحِبَّائَنَا قَلَامَاتٍ
 دهر هر گاه می که اندر کردت بندگوار
 حَتَّى يَخْرُجَ فِي حَالٍ مُدْتَهَاةٍ
 ممالک بکشاید آن گاه کشیدن نرم نرم
 بِنْدَا لَكُمْ مِنَ الْغُلَامِ الْغَالِبِ
 این شمارا غلام غالب سخن شکی
 وَمُخْلِقِ الْعَهَامَاتِ وَالْمَنَابِ
 خلق سرها و شکبهای خصم نابکار
 كُنَّا كَزَوْجِ حَمَامَةٍ فِي أَيْكَةِ
 بودیم چون کبوتر در میان
 دَخَلَ الزَّمَانُ بِنَا فَفَرَّقَ عَيْنَنَا
 ان الزمان مفروق الاحباب

عَلَى الْعَقْلِ كَجَرَى عَمَلِهِ وَبِجَارِيَةٍ
 علم او و جریه از عقل میکرد و روا
 وَإِنْ كَرُمَتْ نِعْمَاتُهُ وَمَنَاصِبُهُ
 اگر بود ما سدره کس قدر و مناصب مشها
 عَلَيْكَ لَا تَضْطَرُّ فِيهِ وَلَا تَبْتَ
 بندیشوار شد مردان دم کن اضطراب
 فَتَقْدِيرُ زَيْدٍ أَيْخَانًا قَدْ كَلَّمْتُ مَضْطَرِبًا
 در طبعیدن بیشتر افتد بکردن هیچ و تاب
 مِنْ ضَرْبِ صَدَقٍ وَقَضَايَا وَاجِبِ
 از قضای واجب بی مانع و از ضربت
 أَحْمَى بِهِ قَامَ الْكِتَابِ
 من بان کردم حمایت لشکر و فخر از خود
 تَمْتَعِينَ بِصِحَّةٍ وَشَبَابِ
 با صحت و غنیمت بالذات و جوانی
 إِنَّ الزَّمَانَ مُفْرَقُ الْأَحْبَابِ

امد زمان سوی ما و زدم بر سخت و
 علمی عزیز و اخلاقی مهندزه
 هر که زود بود علم و ظلمت های
 نورمت الف عقد و کنت و اجدم
 اگر هزار عدد و بیش بادت با سب
 سَلِيمُ الْعَرْضِ مِنْ خَدَرِ الْجَوَابِ
 آن بود سالم که با هر کس کردیم جواب
 وَمَنْ يَأْتِ الرِّجَالَ تَهَيَّبُوهُ
 آنکه او ترسان بود از خلق سازندگی
 يَا رَبِّ ثَبِّتْ قَدَمِي وَقَلْبِي
 بادت بر اثبات قدم بخش و صدق دل
 مَنْ كَانَ مُنْتَخِزًا بِأَيْمَالِ النَّسَبِ
 هر کس را افتخار از مال باشد و نسب
 كَيْسَ الْبَلِيَّةِ فِي أَيَّامِنَا عَجَبًا
 نیست در ایام چندان تعجب از بلا
 بَلَدُ زَمَانٍ فَخَالَفَ اسْتِثْنَانِ
 و منی هذب شنقی فی تهذبه
 کسی که خلق نیکو باشد شش شست
 وَلَوْ طَلَبْتَ صِدْقًا مَا ظَفِرَ بِهِ
 و کرد و دوست بجوی بر آن نیاید
 وَمَنْ دَاوَى الرِّجَالَ فَقَدْ أَصَابَا
 و آنکه با مردم بسازد دوست برآید
 وَمَنْ يَهِنُ الرِّجَالَ فَلَنْ يَهَابَا
 و آنکه خواری کرد با مردم بشد عجب
 سُبْحَانَكَ أَنْتَ اللَّهُمَّ أَنْتَ خَبِيرٌ
 یا کی تو ای خدا ز دو عالم مرا تو پس
 فَأَنَا فخرنا ما بالعلم والأدب
 راستی را افتخار ما بعلم است و ادب
 بَلِ السَّلَامَةُ فِيهَا عَجَبٌ الْعَجَبِ
 بلکه امنیت عجب باشد درین دوران
 وَارِثَةُ السَّلَامِ

نیست

دست

وارثه السلام

ليس الجبال بآثار تزيينها
نبت خجلی جامه فاخره زینت ساری
ليس اليتيم الذي قد مات والده
نبت در عالم یتیم آنکس مرد و در
لا تطلبن معيشته بمذلة
معاش خویش خودی بجوی و نیست
واذا افتقرت فداو ففكر بالبنی
بدور فقر جانی دواش کن ببنی
فليس عن اليك زرعك كله
یعین که روزی تو هم سوی تو کرد
يفطى عبوب المرء اكثر مال
مال بسیار از کسان پوشید و در
ويزوي بعقل المرء ثلثه مال
مرد عاقل بار سدا از ارازم مالش
وزي سنة يواجهني بحصيل
و ذی سنه یواجهنی بحصیل

العقل
ان الجبال جبال العلم والآداب
زینت و خوبی بود از علم و دین مستقیم
بل اليتيم يتيم العلم والآداب
آن یتیم آنکه از علم و ادب باقیم
وارفع بنفسك عن دني المطلب
رفع ساز و در از مطلب دنی مطلب
عن كل ذي دنس كجلد الاجرب
زهر دنی که بود همچو خار جرب
لو كان ابعده من محل الكوكب
اگر چه دور تر افتد منزل کوكب
يصدق فيما قال وهو كذوب
راستش در نو مردم کز چه کوی بود
راستش در نو مردم کز چه کوی بود
تحتة الاقوام وهو لبيد
تحت اقوام و هو لیبید
احمقش کویند اگر چه باشند از عقلش
واكبر ان الكون له مجيبا
و اکبر آن کون له مجیب

كسبهم روبرو کرد و بن از جهل
يزيد سنامه و از يد حلتا
او مقامت را زیادت میکند
اذا جادت الدنيا عليك فخذ بها
چو دنیا با تو نیکی کرد نیکی کن تو هم عالم
فلا الجود يفيها اذا مني قبلك
چو روی آرد ز جود و بخشش فانی بود
الام تجر اذيال التصابي
کی همیشگی این دامن جوانی را
بلال الشيب في فواديك ناديا
بلال سپید از دل منادی دارد
بلال هربت از دل منادی دارد
خلقت من التراب وعن قريب
تو از پودره خاک قریب خواهی بود
توازيه ز خاکی قریب خواهی بود
طغت اقامة في دار طعين
طغیست اقامت در دار طعین
طمع برونست آمد درین جهان خراب

من كرامت اعمارها امور اعمار
كعود زاد في الاخر اق طيبا
همچو عودی کس زیادت بود از سوز
على الناس ظرا انهما تتقلب
بر مردم زانکه گردانست این دنیا
ولا النخل يبقيتها اذا مني نذ
چو بر می گردان از نخل توان کس نگذارد
وشينك قد نضاب و ارا الشيا
که کند پیرستان بر سر لبان شتاب
يا على الصوت حي على الذباب
یا علی الصوت حی علی الذباب
برقع صوت که کرطالی بر آفتاب
تغيب تحت اطباق التراب
تغیب تحت اطباق التراب
که باز روی پوشش هم از نقاب تراب
فلا قطع فرجك في الركاب
فلا قطع فرجک فی الركاب
طع مکن و بود پای رفتنت بر کاب

وَأَخِيَّتِ الْجَبَابِ وَسَوْفَ يَأْتِي
تَوْمَطْرَيْنِ نَحْجَانِي رُودِي آيِد
أَعْلَامُ قَصْرِكِ الْمَرْفُوعِ أَقْصَرُ
كُنِي عِمَارَتِ قَصْرِ رَفِيعِ كَوْتِ كُن
وَمَنْ يَرْجُو مِنْ الدُّنْيَا وَفَاءُ
أَمِيدُ وَارِدِيَاءِ بِنِي وَفَاءُ
إِذَا اسْتَمْتَكْتَ عَلَى الْيَأْسِ الْغَلُوبِ
بَدَلْهَا نَا أَمِيدِي جُونِ بَسِي شَد
وَأَوْطَنْتِ الْمَكَارِ وَالطَّائِتِ
وَدُنْ كَرْدَانِ مَكَارِ بَافِتِ آرام
وَلَمْ يَرِ لَانْكَشَافِ الضَّرْوَجِ
نَدِيدِ انْزَرِجِ كَسِ رُودِي كَشَادِي
أَتَاكَ عَلِيٌّ قَطُوطِ مَنْكَ غَوْثِ
دَرَانِ نُوْمِيدِ بَارِي رَسْدِ بَارِ
وَكُلُّ الْحَادِثَاتِ إِذَا تَنَا مَهْتِ

وله عليه السلام

رَسُولَ لَيْسَ تَحِبُّ بِالْحَبَابِ
بِسْمِ بِي كِهْ جَابِشِ نَكَشْتِ بِي جَابِ
فَأَنْتَ سَاكِنُ الْقُبْرِ الْخَرَابِ
كِهْ عَاقَتِ سَوِي از سَاكِنَانِ قَرَابِ
كُنْ يَرْجُوا شَرَابِ مَبْنِ سَرَابِ
جَوَانِكُ سِي كِهْ بُوِيْدِ شَرَابِ زَنْ سَرَابِ
وَضَاقَ بِأَبِ الصَّدْرِ الرَّحِيْبِ
وَزَانِ دَرِيْشِ دَلِ شَكْرِ شَدِ جَابِ
وَأَرَسْتَ فِي أَمَا كُنْهَا الْكُرُوبِ
بَلَدِ نَا كَشْتِ حَكْمِ دَمِ مَكَانِهَا
وَلَا أَعْنِي بِجَنِيْلَتِهِ الْأَرِيْبِ
نَحْتِ انْزَوِي بِجَمِيْلَتِ بِي جَابِ
يَمِيْنُ بِهِ اللَّطِيْفُ الْمُسْتَجِيْبِ
بِرَّانِ مَهْتِ بُوْدِ بَرِ تُو خَدَا
فَمَوْصُوْلُ بِي بِفَرَجِ قَرِيْبِ

بیت بیجا بر این مسمی تمام است در وقت اجاب

مِنْ غَمِّهَا بِأَخْسَرُونَ سِرَّ آيِدِ
فَإِنْ تَسَائَلْنِي كَيْفَ نَأْتِي
أَكْرِ بِرِيسِي كِهْ عَالَتِ حَيْثُ بَشُوْرِي
خَيْرِ نَيْضِ عَلِيٍّ أَنْ لَا تَرَى نِي كَابِي
حَرِيْمِ بَرَّانِ كِهْ مَنِ شَنِيدِ بِي كِهْ
فَلَوْ كَانَتْ الدُّنْيَا تَنَالُ بِنِعْمَتِي
أَكْرِ بُوْدِي جِهَانِ فَرْدِنِ بَعْلِ نِعْمَتِي
وَلَكِنَّمَا الْأَرْزَاقُ حُظُوبُ قَسْمِي
وَلَكِنْ حَصَّةُ الْأَرْزَاقِ كَانَتْ زَاوَلِ
شِيَانِ لَوْ كُنْتَ الدَّمَاءُ عَلَيَّ جِهَانِ
وَوَجْهِي أَكْرِ سَمِّ دَمِ بَرُوْدِ جِهَانِ كِهْ رِيْدِي
وَمَا الدَّمُ وَالْأَيَّامُ إِلَّا كَالْتَرِي
فَمَا زُوْدِي كِي تَوَانِ حَقِّ كُوَارِدِنِ دَانِ
مَلَمْ يَلِغُ الْمَحْضَارُ عَنْ حَقِيْقَتِي
وَإِنْ أَمْرًا قَدْ جَرِبَ الدَّمُ لَمْ يَخْفِ

صبور

قواش

از آن فتح و فرج کرد و هویدا
جلید علی ربیب الزمان صلین
که مستم صابر اندر ربیب و در ثبات
فیشمت عاقل و کسب و جنت
که دشمن در ثبات با شد از من دور
و فضل و عقل نلت اعلى المراتب
همی بودم درین معنی من از خلق جهان
بفضل ملینک لا یجیله طالب
بفضل این دو مانند نباشد صلیه طالب
عینان حقی تو دانا بند طالب
چنانکه هیچ نماند در آن نه خون و ز
وزیه مال او فراق حبیب
زوال روز جوانی و فرقت اجاب
فقد الشباب و فرقت الاجاب
تقلب حاله لغير لبیب

حَبِيبٌ لَيْسَ بِعَدْلٍ حَبِيبٌ وَمَا السَّوَاهُ فِي قَلْبِي نَصِيبٌ
مرادوستیت برابر غن کند ما و هیچ دوستی و نیست غیر از او در دل من نصیبی

مرد که از او سودی نرسد
حَبِيبٌ غَابَ عَنْ عَيْنِي وَجِيبِي
جیب غایب از چشم من و جیب من لیکن
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
توبه بر مردمان بود واجب
وَالَّذِي فِي صُرْفِهِ عَجِيبٌ
کردش روزگار بس عجب است
وَالصَّبْرُ فِي التَّائِبَاتِ صَعِبٌ
صبر در حادثات صعب بود
وَكُلُّ مَا يَرْجَى قَسِيرٌ
هر چه باشد از آن امید قریب است
حُسَيْنٌ إِذْ كُنْتُ فِي بِلَدِهِ
حسین از آنکه باشی ساکن در آنجا
أَحْسَبُ أَنَّ رِزَاكَ بَاشِي سَاكِنٌ
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا

در عین

وَلَوْ عَلَّ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ
گر عمل کردی بدان ابن ابیطالبین
وَلَكِنَّ اعْتِمَامَ أَمْرِ آلِهِ
لیکن کرد او اختیار را در زمان آل
عَدِيْرُكَ مِنْ ثَقَفٍ بِالذَّنْبِ
عذر تو بر پیش آنکه و اعتماد و عالم است
فَلَا تُرْمِيَنَّ لِأَوْزَارِهَا
بشادی بسیار کم کن در جهان تو زمان
مَنْ يَسْتَعِينُ بِالْأَمْسِ كَيْفَ يَخْرُجُ
خدا را یک ملک باشد که هر روزش در آن
بِأَنَّ رُبَّكَ كَمْ بَيْتٍ مَرَّتْ بِهِ
چون کرد کاره که ز فراوان خازن بگذرتم
طَارَتْ عِقَابُ الْمَنَاءِ فِي جَوَائِدِهِ
عقاب مرگ بیداری بگرداگرد آورد
أَحْسَبُ أَنَّ رِزَاكَ بَاشِي سَاكِنٌ
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا

زمان

کجا

بِهَذَا الْأَمْرِ بِأَكْسَابِهَا
می بندی حاصل و میر از جمله بهتر کسب آن
فَأَخْرَقَ فِيهِمْ بَانِيَا بَعْهَا
کشت با ما را و سر اسیر را بعد از
يُنِيْلُكَ دُنْيَاكَ مِنْ طَالِبِهَا
میدهد و دنیا را به ترا کند از آن
وَلَا تَخْرُجَنَّ لِأَوْصَارِهَا
بسی از درد مستواز حادثات ناکه
وَلَا تَبْتَلَنَّ سَبْعِي أَرْغَابِهَا
بنا بیداری مروی بنا سازید
فَدَكَانَ يَغْمُرُ بِاللَّذَاتِ الطَّرِبِ
که بود آن غمخور از آنجا عین غمشها
فَصَارَ مِنْ بَعْدِهَا لِلْوَالِدِ الْحَرْبِ
از آن پس کشت آنها ایشان آید و او بیایا
فَلَا تُرْمِيَنَّ مَالًا رِزَاكَ بِالطَّلَبِ
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا

قروح القلب من وجع الذنوب
 هست دل منور از دور و کین
 اضرب بحسبه سحر اللیبانی
 یافت آزار جسم او ز بیداری
 و غیره لونه خوف شدت
 رنگ روی او غیر کرد از خوف زید
 نیایدی بالضرع یا ایسلی
 میکند افغان و زاری و تضرع کانی
 فرغمت الی الخلاق مستغیثا
 التجا کردم سوی مردمان فریاد خواه
 و انت تجیب من یدعوك ربی
 هر که میخواهد ترا کویس جویای خدای
 و درای باطن و لکنی طیب
 در من درود نرسد و علاجش نزد
 فلم ارکا الدنیا بها اعترأهلها
 و لا کالیقین استوحش الدمه حاجبه
 خیل الجسم یشفق بالخبیب
 جسم نالان گشت و نالان بول واضطراب
 فصار الجسم منه کالتغییب
 جسم او مانند چوب خشک گردید
 یا یلقاه من طول الکروب
 و آنچه می بیند ز غمهای دراز و انقلاب
 اقلنی عثری و استعینونی
 جرم من بردار و سر روی کنایم کنایم
 فلم ار فی الخلاق من تجیب
 کس ندیدم در خلاق کوه که بود جواب
 و تکشف فر عینک یا جیبی
 میکنی دفع ضرر از بنده و دفع عذاب
 و من لی مثل طبیبک یا طبیبی
 و کلام بنده را بنویس تا تو طبیب کل باب
 و لا کالیقین استوحش الدمه حاجبه
 و لا کالیقین استوحش الدمه حاجبه

من ندیدم

من ندیدم همچو دنیا غرور اهل او
 امر علی ز نسیم القریب کانتا
 من گزاشتم بر سر کور نواز اهل قریب
 فوالله لولا اننی کل ساعه
 حق ایندی مخورم سو کند کا ندر زمان
 اذا اعتریت الدمه بخیب
 چون نیارم همه از آن کردن خیل
 تروری کواء الصبر عند النوائب
 ردا صبر پوشی اندر بلاهای که پیش آید
 و کن صاحب الخلم فی کل مشهد
 مصاحب باطن با علم و تواضع هر جای آید
 و کن حافظا عهد الصدیق و رفیق
 نکر معارف دوست و رفیق معنی رعایت کن
 و کن شاکرا لله فی کل نعمه
 بنامند مرد الا هر کی شکرش شود مهرب
 چون یقین دیگر نبود اهل او
 امر علی ز نسیم القریب کانتا
 همینان دیوم که دیوم قبرهای کهن
 اذا اشیت لاقیت امر اوقات صاحب
 چون ای منم کسی از قوم خود دارو غرا
 بخد و خردنا کل یوم نوادیه
 خون من هر روز نو کرد و از آن رخ
 تنزل من حنجع الصبر حسن العوا
 کتا کرد و از آن صبر جلیت عاقبت
 فما الخلم الا خیر خذین و صاحب
 که بود علم الا بهترین یاریت از باران
 تذوق من کمال الحفظ صفوا
 که نوشی هم ز علم حظه صافی شربت احسان
 و ینبک علی النعمی خیر بل اللوا
 و عالی خواجای و لیستین در زمره ایشان

قیب

در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب

وما المرء في الاقدار الا ابن نفسه
بناشکند در الاقدار که نفسش بود
وکن طالباً للرزق من باب حكمة
طلب مدار رزق را که از باب حلاله
وضن منك ماء الوجه لا تبده
نگردد از آب روی خود در برابر آفتاب
وکن توجيهاً حق الجلبين اذا الى
او ان حق باره و مستحقش هر که در پیش آید
وکن حافظاً لله الدين وناصراً
نگردد از خدا حق پدري باش و مارد هم
لو حيق من فضة نفس على قدر
که گذاری نفس را چون تو بر معیار
ما للفقى حسب اذا كملت
نیست با مرد جوان جایی مگر کامل شود

فكن طالباً في الناس اعلى المراتب
تو عالی در میان مردم باشی در مرتبه
يضاعف عليك الرزق من كل جانب
تارفت مضاعف گردد و از هر جانب
ولا تسأل الا ذوال فضل الرغائب
موجو حاجات و مقصود خود را از اقبال
التيك بغير صادق منك واجب
بطلت و نکوی دین کار را بر خوشی
لجارك في التقوى واهل الاقرب
حق همسایه بر مین کار و جمله
لعا و من فضله كما صنعنا ذهباً
کردن علم و عمل آن نور افروخته
اخلاقه و حوى الاداب و الحسبا
خلقه ای او را و آتش بتا بید خدا

خوشی؟

فطالب

فطالب قد يتكلم بالكتب اديبا
ای فدایت من طلب کن علم حاصل
بته فرقتي النسابة كسر مطر
رحمت حق بر جوان کاشان او را
صل المرأة الا ما تقوم به
چيست احسان و کم جزای بر جوان
من لم يؤدبه دين المصطفى اديبا
هر که او را دین پیغمبر نغز ما یاد است

فطفر يداك به واستجمل الطلب
تا بگردد آید همه از حسن او بر مطلق بر
يا حبتا كراما افصح له نسبا
خدا جو دو و کم که زوی نباشد بخدا
من الذمام و حفظ الجاران عشبا
از نکوی دین همسایه و ریبی جفا
محصنا تحير في الاحوال واضطرابا
اضطراب و حیرت باشی در کارها
عني وعنهم اجر و الصحاني
از من و اینان جدا گردید ای صحاب
ومصمم في القاب ليس بناب
باشمیرم که شد از حدش سر تا جدا
وخلقت فاستمعوا من الكذاب
من دیگر سر کنند خودم شکر بد کنون
رجلا ان يضطربان كل ضراب
رجلانی مضطربان کل ضراب

کن ادب

اضطراب

طلا

بعنی از من بزرگ و دانا و دایمان کن
فصدوه خین رایت متعطر
چون من اورا بر زمین انداختم کلام
و عفتت عن الثواب و لو انی
از مردت جاها می دانم زبانش
عبد الحجاره من ساهبه و اینه
بت بر سدا خطای دای خیش
عمر ابن عبد حین انصر صارنا
دانه این عبود کا صبر تیغ
لا تحسبوا الرحمن خاذل دینه
حق نسا ز خواردین خویش را
ار ویت عمر انظنی بمختب
قال محمد بن علی اللخنی الشدنا ابو نصر محمد القاضی الشد ابو عمر
القاضی عن ابيه عن جده لامير المؤمنين و امام المتقين
شعر

ماد کس جوش و نیجا باستان تنها
کا لجدع بین دکا وک وروای
جون دخت خشک فرما و خاک است
کنت المعطر بزنی انوار
یکه نو کرفل کز دل به بروی جان
و عبتت رب محمد بقواب
من برستم رب احد بر است
یهتر ان الامر غیر اعجاب
انک کار جنگ غیر لجهاست
و بنیه یا معشر الاحباب
یا نبی خویش را غوغا جرات
صافی الحدید مجرب قصاب

ابن الله الاصفین دارنا
و اوانه و کصفین نیت بحر خانه
الی الن عموث و اذ عموث و مالنا
تا بد آن عمیر بد شایا خود مسا
انا علی و ابن عبد المطلب
منم علی یسر عبد المطلب قفا
قرن اذا لاقیت قرنا لم یجبت
دلا درم و شوم با غم روی بروی
ان الغلام العرقی المنتخب
السب واری نم ام روز فرزند
یا ایها العبد اللیم المنتخب
جنگ جویان آمدی یا ایها العبد اللیم
و ایتت رویدا ایها الکلب الکلب
نیستی در جنگ یکدل کردی من و احد
ایای تدعو فی الغویا یا ابن الارباب

و دارکم ما لا یخ فی الاقرب
تا بود با حق صبح سیدار و سبار
ولا لکم من حوزة الحرب محرب
کر صف الیکت کسی بنه و جای فرار
مهدب و وسطی و و و و و و و و
زکی و پاک و خداوند فضل و و و و
من یلقی الینا یا و الکرب المنا
کس که پیش من است و در و و و و و و
من غیر خودی فی مضای المطلب
از نیکوتر شاخ و نخل مطلق سایدن
ان کنت للموت محبا فامرت
هر که را که از زوداری بیایز و یک
اولا قول ما ربنا ثم انقلبت
زود باشدا نکه بر کردی از من جنگ
و فی لمینی صارتم بییدی اللهب

الموت

من يخطو الحرام ينسرب
ان كنت في الحرب العوان بلا
لقد علمت العليم ذوالاوب
وعن قليل غير شك ينقلب

واعلي السلام

انا علي وابن عبد المطلب
من علي بن عبد المطلب بعين
بالنبي المصطفى غير الكذب
ويكرهوا رسولك كذبت
نحن نقرناه على كل العرب
زماست ياري بغير ازمان
انا علي اعلى الناس في الدنيا
من علي بنسب برتر از همه مردم
قل للذي غرته مني ملاطف
بكونه ان كشد از خلق لطف من غرته
مبيت عليك رايح الموت ساقية
وزيد جانب تو با و دای مر که روان
نحن ونبيت الله اولي بالكذب
بجن كعبه كه اولي تريم ما بكتاب
اهل القنار والمقام والمحب
ز قدر اهل لوا و مقام و صبر و حجاب
ايها العبد الليم المنتدب
بما تو عبد ليم اوري بجنك شتاب
بعد النبي الهاشمي المصطفى العرب
خليفة نبي ماشي رسول خدا
من ذوا يخلص اورا قامن الذر
كباشدا انك ورق را جدا كنند ز طلا
فاستبقني بعد ما للويل والحرب
مرا كذا شتى از بعد ان بوار رسلا

يا ابا

يا ايها السائل عن اصحابي
اي كه از اصحاب من داري سوال
ما اينك عنهم غير ما تكذاب
ساز ميتا كه از ایشان بيد
صبير لذي الهيجه و الضرا
بصبر ان نرويك هيجه و صبر
سستشهد اني بالكر و الطعن
رايت اسلام بر فرقه كراهي مديحه
وتعلم اني في الحروب اذ الله
باز و اني الكدر در جها كه انش است
و منلي لاقى العول في منطعاته
مثل من كرس اورد من جنك نبرد
وقد علم الاحياء اني زعيمها
مرا كه حجت از زنده كان و انرا كه من نام
تسليفتي الملك و حد سيف
لذي الهيجه بحسبه شها با
ان كنت تتنقى خير الصواب
كرهى خواهى خراز من صواب
بانهم او عينه الكتاب
انك بالبيان بود سر كتاب
فسل نذاكر معشر الاخرة
بر من اين وز و بكران شنو جواب
جناني بها الطهر النبي المهدى
انك سنجيز محل ان مرا كرو اختيار
بغير انها اللبث الاموس الحرب
در دم نيران او شير و ما نام سقار
وقل راجدش الحين العظيظ
از نه نيت كم شود كرم و ماشد
وانى لذي الحرب العولق الحرب
من بهنكام و غامس سم سنون استوار
لذي الهيجه بحسبه شها با

النظمت

در اینست خداوند و تیزوی شیر
و استمهر من بر ماغ الخط لدن
و بیکرستان خطی از نگر صولت
ا فو ذب الکتیبه کل لوم
بدین منع کن لشکر خود هر روز
و حوالی معشره کرموا و طالبوا
بگردن همه مردان نامدار کرم
و لایجون من خذر المنايا
میان قتل گشتن بلکه مهم نمی خوانند
قدح عنک الشهد و اصل ما را
کذار می می خود را در آرزوی و آرزوی
الم تر لونی اذ دعا هم اوفهم
غیبتی که من به که خوانم حله افرازا
هم حفظوا غیبی گمانت حفظا
که در حفظ غیبی من که من دارم

میان جنگ در خشد چون شهاب
شده غزابه ان لایجا با
غراب سخت و محاب نمیکند قطعا
اذا ما الحرب اضرمت التهايا
در آن زمان که برافروزد آتش همی
و نیز چون الغنیمه و النهايا
امید بسته بال غنیمت و کالا
سؤال المال فيها و الایا با
برای مال جهان باز گشت
اذا خذت صلکت لها شهابا
که گشت ترا کرم میکند
اجابوا و ان اعقب علی العوم
همی ایند چون کرم غضب بر غضب
لعمری اجزی مثلها ان لغنوا
برای قوم خود اندم که از من نابودند

بغضوا
دارند

نویز

بنو الحرب لم تعد بهم امها لهم
مبین اولاد حرب در زمره از جا
فان کنت بالشوری فکنت لوزیم
کرد روی مشورت در کاران مالک
و ان کنت بالقری فکنت خصیمهم
و ان کنت بالقری فکنت خصیمهم
هر گزنی حجت بخوشی دشمنی خصم همه
کن این من شینت و الکتب اوبیا
بسر هر که تو باشی ادبی حاصل کن
فلیس لغنی الحینت نسبت
ندهد سود کسی احسب و نسبت هم
ان العقی من یقول ما انا و ا
آن جوانست که گوید منم اینک حاضر
قد رایت العزون کینت تانیت
دیده اصحاب و اقرا ترا که چون غانی
مهی الدنيا کجبه شفت السم
و انما هم ابا صدق و لا یجسوا
مبین ابا ایضا که با نغمه و مقوارند
فکنت بهذا و الشیرون عجبیک
چون بود این چون مشیران عجب اند
فغیرک اوی بالنبی و اقرب
غیر تو ادلیست با پیغمبر و اقرب
لغنیک محمودا عن النسب
تا معنی سازت اخلاق تو که از پدران
بلا لسان له و لا ادب
که او را ادبی باشد در نطقی بیان
لیس العقی من یقول فلان ابی
نیست بر آنکه گوید پدرم بود فلان
درست هم قیل کان او کانت
بی نشانند و کنون گویند وقتی بود آن
و ان کانت المحیة لانت

شدی

فی قافیة التاء

هست دنیا محو ماری است هم نبرد
 کم امور لغد تشددت فيها
 کار با خود گرفت تحت آن محنت
 ان القليل من الكلام باهله
 از سخن اهل سخن را نگو که با پیش خود
 ما اول من صميت و ما من ملكر
 نخست لغزیدن فوشان را و لیکن با نگو
 ان كان ينطقنا طعن من فضة
 نطق اگر درون لغز جان می نماید در عیار
 انما الدنيا فناء و ليس للدين اثبات
 است این دنیا فانیست و دنیا را اثبات
 ولقد تكلمت فيها ايها العاقل قوت
 بس بود ای عاقل اندر وی ترا مقدار قوت
 قد مات قوم و نامات مكارهم
 قومی از دنیا گذشتند و گشتان با مات
 قومی دیگر زنده و مستند چون مردگان

کریه

کوی بود

کرد با خود نرم انداختن چون با بران
 ثم يموتنها على فهاست
 نیک چون آسان گرفت برین آسان
 حسن وان كثيرة منقوت
 می نماید خوب اما بسی گفتن خطاست
 الا بزل و ما يعاب صوت
 هر زمان می لغزد و خاموش ازین لغز قوت
 فالصمت ذرذاته اليا قوت
 هست خاموشی چنان دردی که با قوت
 انما و بنا كبيت نسجت العنكبوت
 ای قوتون خانه کور با فید عنكبوت
 ولعمري عن قريب كل من فيها قوت
 جمله می میرند در وی غریبی لا يموت
 وعاش قوم و هم فيها كما مات
 قومی دیگر زنده و مستند چون مردگان

الهم نزلان الدهم يوم وليك
 ز پستی آنکه سر انجام دهد روز و شب
 فقل لجديد الثوب لا بد من بلي
 بجانم پوشش نواز که نه کنش با دور

وله في شداید مبارقت النبي عليه السلام
 نفسى على زفراتها مخبوت
 جان من بر نا لهای زار من ز نوا
 لا خیر فی الخبیث بعدك وانما
 هیچ خیری نیست اندر زندگی بعد تو ام
 بيت و لو ثبت و قوت يوم
 خانه و جانم و قوت دیگر روز بدست
 و ربامات نصف يوم
 ای بسا آنکس که مرد از نا که جان در دست
 يا ابغض الطالبت المستعوت
 ای که هستی طالبی مستعوت بر قوت
 بیکر از آن من بخت جدید الی است
 مکررت بر شنبه شنبه ثانی
 و قل لا اجتماع الشمل لا بد من
 بگو کج طرب قصه ایرتانی

۱۹

ما اكثر القوت لمن يموت
سبب قوت بسیار از چه خواهد آمد که می باید در ذات
بیل بندق الدرع الحصين مينة
میج دهی تکلیف دفع هر نیزه مرگ
انما لا اعلم ان كل فخر جمع
راستی نیک شایم که هر چه جمعیت
يا ايها الذئب الذئير ومن يب
ای تو داعی در سوی که خسته روی تو
اطلق فديتك لابن عمك اقر
پسر عم فدایت بکشاکارش
وتوا وبيت النمل لا تقوتوا
روان که در بدایم مور وقت ز دست
اولي اغني ظا بما عصيت
بسی وقت بر من نوبه که دیدار عصیان
ليس لنا ما شئتم وشئيت
نماند ما شایم و شایست

شماره

شماره نخست آنچه می بخواند امیدوارم
صبرت عن اللذات لما توت
صبر کردم از هر لذات عالم تا که
وما المرء الا حيتت يجعل نفسه
نیست مرد الا که حکم آورد و او را بر نفس
يا جامعاً اموالاً ساعات
ای که ساعت را بخواهد بیاورد با جمع آوردی
اربع فاني عند مختلف التنا
باز کرد و آخر که من در موی ضرب سنان
اقول لعيني اجنسي اللخطات
گویم چشم خود که نظر را نگاه دار
فكم نظرة قاورت الي العلب شهوة
بسی دید که دید مرا در اول تمام
خيليتي لا والله ما من ملية
ای بار من بگو خدا کین غم و بسلا

ولی آخر جان کرد و کفر خواهد خالق
والزمت نفسي صبراً ما فاستمات
صبر لازم داشتم بر نفس و آمد بر قرار
فان اطلعت ناقة بالاسلاب
که طعانی یافت شاگرد با طعنه
وونت مينة له ووفاته
مرگ نزدیکیست و آمد با بر آرد از تو کرد
لنيت نكر على العدي جراته
بیشتر کردم بر اعدا کا. آمنتک نبرد
ولا تنظري يا عين بالسرقات
یا فویش در چشم و بدزدی مگر نگاه
فاصبغ منها العلب في الحررات
چون بر کند شست در دل از آن حرارت
تدوم على حتى وان مبي حلت
بر هیچ کس نماند اگر چه بود عظیم

سازگارم

فَإِنْ زِلْتِ يَوْمًا فَلَا تَحْقُقِ لَهَا
روزى اگر غمی رسد از وی مشو زبون
فَكَمْ مِنْ كَرِيمٍ يَتَّبِعُنِي بِسُوءِ
فكلم من كريم يتتبعني بسوء
بِسَارٍ أَرَى كَرِيمًا يَتَّبِعُنِي بِسُوءِ
بسیار از کرم یبعثها بسوء
إِذَا التَّائِبَاتُ يَطْفَنُ الْمَدَائِنَ
اذا التائبات تطفن المدن
بِلَا حَسَبٍ وَدُرَّانَ نَهْدَانَ بِوَسِيانَ
بلا حسبت و دران نهدان بوسیان
وَحَلَّ الْبِلَاءُ وَبَانَ الْعُرَاءُ
و حل البلاء و بان العراء
دَرِيبُ حَسَبٍ وَرَبِيعٌ وَصَيْفٌ شَرِيبٌ
دریب حسبت و ربیع و صیف شریب
لَيْتَنَ كُنْتُ نَحْتًا جَاءَ إِلَى الْعِلْمِ انْتَبَى
لین کنت نحتا جالی العلم انتبى
کرتو محتاجی بسوی علم و دانش رفتی
وَلِي قُرْسٌ لِلْحَلِيمِ بِالْحَلِيمِ مَلْجُومٌ
ولی قرس للحلیم بالحلیم ملجم
ولی سببت به علم و حلم او را
مَهْمٌ مَرَّاسِيْتُ بِهِ عِلْمٌ وَحِلْمٌ أَوْ رَجُلًا
مهم مرا سبت به علم و حلم او را
فَمَنْ أَشَاءَ فَعُوبِي فَإِنِّي مُعْتَقِدٌ
فمن شاء فعوبی فانئ معتقد
و اما که خواهد راستی از من منم آن است
مَهْمٌ مَرَّاسِيْتُ بِهِ عِلْمٌ وَحِلْمٌ أَوْ رَجُلًا
مهم مرا سبت به علم و حلم او را
فَمَنْ أَشَاءَ فَعُوبِي فَإِنِّي مُعْتَقِدٌ
فمن شاء فعوبی فانئ معتقد
و اما که خواهد راستی از من منم آن است

في قافية الحميم

بهر کس که خواهد راستی از من منم آن است
مهم مرا سبت به علم و حلم او را
فمن شاء فعوبی فانئ معتقد
و اما که خواهد راستی از من منم آن است

وَلَا تَكْمُرُ الشُّكُورَى إِذَا النِّعْلُ زَلَّتْ
ولا تكمر الشكورى اذا النعل زلت
شکوه مکن در لغوی این را مستقیم
فَصَابِرًا حَتَّى مَضَتْ لِحْمَتُكَ
فصابرًا حتى مضت لحمتك
بس صبر کردی تا بمگذشت آن زنده علم
وَكَاوَتْ لَهْنٌ تَذُوبُ الْمُهْجِ
و کاوت لهن تذوب المهج
که جان نزدیک باشد که رفت غم در کواوت
فَعِنْدَ التَّنَائِبِ يَكُونُ الْفَرْجُ
فعند التنايب يكون الفرج
نهایت چون رسد مرغ نشا طفت باز
إِنِّي الْجَهْلُ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ أَوْجُحُ
انئ الجهل في بعض الأحوال أوجح
که گوی با جهل من محتاج تو باشم بکار
وَلِي قُرْسٌ لِلْجَهْلِ بِالْجَهْلِ مُشْرَجٌ
ولی قرس للجهل بالجهل مشرج
ولی سببت به جهل او را
مَهْمٌ مَرَّاسِيْتُ بِهِ عِلْمٌ وَحِلْمٌ أَوْ رَجُلًا
مهم مرا سبت به علم و حلم او را
وَمَنْ شَاءَ فَعُوبِي فَإِنِّي مُعْتَقِدٌ
و من شاء فعوبی فانئ معتقد
و اما که خواهد راستی از من منم آن است
فَقَدْ صَدَّقُوا وَالدَّلِيلُ بِالْحَمْرِ يَسْتَجِ
فقد صدقوا و الدليل بالحمز يستج
و اما که خواهد راستی از من منم آن است

مردم از بعضی گویند که دوی نافرین است
ازت کونوا این دوی نافرین است
مَنْ خَافَ عَنِ سَكْرَةِ الْمَنَابِ
من خاف عن سكرة المنايا
کس که از مستی کردن بود ترسید
قَدْ بَلَغَ الزَّرْعُ مُشْتَهَاهُ
قد بلغ الزرع مشتاهه
در مزرع حیات زراعت تمام شد
إِنَّ الَّذِينَ بَنُوا فِطْرَانَ سَاءَ مَا
ان الذين بنوا فطرانهم
آنها کس هستند بی نامی مرفوع
الْمَوْتُ لِلْأَوْلَادِ يَنْبَغِي وَالْأَوْلَادُ
الموت للأولاد ينبغي والأولاد
موت هم که زنده پدر را میکند و پدر
كَانَ النَّبِيُّ وَتَمَّ بِجِلْدِ لَامِيَّةٍ
كان النبي وتم بجلد لامية
که آن نبی و تم بجلد لامیه
بود پیشتر سر خلقان در دوابی مانند
بَلْمُوتِ بِنَا سَهَامٍ غَيْرِ خَالِطِيَّةٍ
بالموت بناسهام غير خالطية
بالموت بناسهام غیر خالطیه
در میان ما اجل است نیز بنحیله
عَلَيْكَ يَرْوَى الْوَالِدِينَ كَلِيحًا
عليك يروى الوالدين كليحًا
بر تو روا می شود پدر را بکرم باش
بِمَادٍ وَبِدَرٍّ بِنُكُولِي مَعَانِ كُنْ
بماد و بدر بنكولي معان كن
بماد و بدر بنكولي معان کن

و استغوام
جنت الرباع على محل ديارهم
برفتند که شد یاد ما در کربلای
فكان لهم كانوا على ميعاد
بس کویس که ایشان بودند بر موعده
ورأى النفس وكل ما نكدهم
و رأى النفس وكل ما نكدهم
وقال امير الخلو و محمد بن خلف

وَلَا تَحْسِبَنَّ الْأَلْعِيَاءَ مُهْتَدِبًا
صحت مدار حضرتان متقی
وَقَارِنِ إِذَا قَارِنْتَ حُرًّا مُؤْتَبَرًا
نزدیک شو بر دم آزاد او ایوب
وَكَيْفَ الْمَأْتُونِ وَأَحْفَظُكَ سَائِكًا
وگفت الماؤنی و احفظک سائک
أَزَارُ رِجَالِي وَرَبَابَتِي نَهَارًا
از آزار ریاگان و ربانیت نهار
يَوْمًا فَرَسٌ يَبْدُلُ الْكَمَالَ فِي ظَلَمِ الْعَالِي
یوم فارسین بددل کمال فی ظلم العالی
وَيَبْدُلُ مَالِ سَيِّئِ كَنْ حَسَنٍ عَمَلُو
و بددل مال سئ کن حسن عملو
وَكُنْ وَانْقَابًا بِاللهِ فِي كُلِّ عَادَةٍ
و کن و انقبا بالله فی کل عادت
عِي وَارِعْتُمَا وَبِحَقِّ وَهَبِ امُورِ
عی و ارعتما و بحق و هب امور
وَبِاللهِ فَاغْتَضِمُ وَلَا تَرُحُ غَيْرُهُ
و بالله ف اغضم و لا ترح غیره
أَرْحَقُ نِيَابَهُ حَتَّى يَغِيرَ شَرَّ مَدَارِ امِيدِ
از حق نیابا حوی بغیر شر مدار امید
وَعُضُّهُ عَنِ الْمَكْرُوهِ طَرَفُكَ وَ
و عضه عن المکره طرفک و
بِحَسْمِ مَكْرُوسٍ مِنْ مَكْرُوبٍ وَوَسْوَاسِ
بحسم مکروس من مکروب و وسواس
وَلَا يَبِينُ لِلدُّنْيَا مَوْمِلٌ
و لا بین الدنیا مومیل
بند

عَفِينًا زَكِيًّا مُتَجَرِّبًا لِمُؤْتَبَرِ الْعَدِ
کز خاندان عزیز و شرف باشد آن
فَتَى مِنْ بَنِي الْأَحْقَارِ رُزْنِ الْمَشَارِبِ
فتی من بنی الاحقار رزنی المشارب
بَاعَفْتُ وَصَنَّاكَ بَدْرًا لِمَنْ عَدِيَانِ
باعفت و صناک بدراست عدیان
فَدَيْتُكَ فِي رَوْحِ الْخَلِيلِ الْمَسَائِدِ
فدیتک فی روح الخلیل المساید
أَيُّ مَنْ فِدَايَ تَوَلَّجْتَنِي مَدْرَسَانِ
ای من فدای تو تلجتنی مدرسان
بِهَيْبَةٍ تَحْمَدُ الْخَلَاءِ لِقِ مَاجِدِ
بهیبتی تحمد الخلاء لقی ماجد
أَزَمَّتْ حَمِيدَةٌ بِنَزْوِجِيَانِ
از ممت حمیده بنزویجیان
بِصَنِّكَ مَدَى الْأَيَّامِ مِنْ عَيْنِ جَانِدِ
بصنک مدی الايام من عین جانید
تَأْتِي نَكَاحًا دَارُوتِ اَزْجَمِ سِرَانِ
تا حق نکاح داروت از جم سیران
وَلَا تَكُ فِي النِّعَمِ مَنِيَّةً يَأْتِي عَدِ
و لا تک فی النعماء منیة یاتی عد
مَنْكَرٌ مَشُوبٌ بِنَمْتِ دَارِ الْوَجَانِ
منکر مشوب بنمت دار الوجان
أَدْوَى الْجَارِ وَاسْتَمْسِكْ بِحَبْلِ الْخَالِدِ
ادوی الجار و استمسک بحبل الخالد
بِمَسَايِرِ رِزْقِ رَجَائِنِ وَوَسْعِ
بمسایر رزق رجائین و وسع
خَلُودًا فَتَأْتِي عَلَيْهَا بِخَالِدِ
خلودا فتاچی علیها بخالد

امید و گذار و منه برجهان بنا
وکل صدیق لیس فی الله و
هر دوستی که است خدایی محبتش
و ذوق همتی لم تررض بالضم اغتر
صاحب ممت که نفس او نشد راضی بود
اذا خاتمة بالندی اریحت
میل چون سوی سخا وجود و نیکی کند
إِلَى اللَّهِ وَاللَّانَ يَكُونُ مُعْظَمًا
الی الله و الا ان یکون معظما
وَالدُّنْيَا كَنَجْمٍ نَفْسِي بِنَايَةِ عَظِيمِ
و الدنیا کنجمن نفسی بنایة عظیم
لَقَدْ صَابَرَ الْأَيَّامَ حَرًّا وَجِيلَةً
لقد صابر الايام حررا و جیلته
بِمَسْتَدِرِّ الْأَيَّامِ سِيرًا وَجَمِيًّا
بمستدر الايام سیرا و جمییا
وَحَلَّ بِالْعَلِيِّ ذُرْوَةَ الْفَخْرِ سَائِمًا
و حل بالعلی ذروة الفخر سائما
مَنْزِلَ وَفَرَّوهُ فَخْرًا وَبِزُرْكَ امْدِ
منزل و فرروه فخر و بزورک امد
وَمَا الْفَخْرُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مُؤْتَفَقًا
و ما الفخر الا ان یکون مؤتفقا

جاوید هیچ زنده نماند است در جهان
فنا و علیته مثل له من مزاید
آواز دور برای مزادش بر دمان
فاصبح تو ما بهر زیاده بخدا
گشت بر خیل و بصره و نظر حمد و علا
تخال امتزاز الریح فیه تروغ
بمست کوبی چون لشاطیر در باد
بما نابا فخر الجدا صیدا
با سخا وجود و اکرام و علو و کبریا
فما صبحت الايام نزهی باغیدا
خریها و بیایا مست از و ایام را
و ابندی سما حابین و اک و سویلا
میکنند ظاهر سماعت با بزورک و علا
معانا بنظر الله اضحی مؤتفقا
سعدا

کر تمام

نیست مگر الا کسی کور بود و فتنی
و کم فتنی لم یغز من خلل التقی
بس جوان گویند هر که خالی از زهد
الار بما شد الکریم اعترافه
بس کرمی کز ره مردی جو شود
و ما السیف ما قد کان فی لطن عیده
نیست شمشیر آنکه باشد در غلاف خود
و هب الذین علیهم و جیدی
رفتند آنکه بود بدیشان سرور من
من کان یتینک فی الراب
در خاک هر که رفت اگر در پیش ز تو
لو کشف الخلق اطلاق التری
بر خلق اگر کشاوه شود بر دمای
من کان قد یطأ الراب بر جلد

فوشش از نصرت حق نیند و فرزند را
و کم من فتنی بانه اضحی مویدا
بس جوان کور بود تا بیدار و در میان
فصار علی الاعدا سبغا مهندا
کرد دشمن را بیخ مندی از تن
لسیف و لکن ما تبدی محسوا
نیست آن باشد که او رخشند با شمشیر
و یقیمت بعد فرا قهم و خدی
مانم ز بعد وقت آن همان رسید
شیران او منو بغایه البعد
باشد برابر او و جب است بس بعد
لم یعرف المولی من العبد
مولای ملک را نشناختند از عبید
یطأ الراب بناع الخد

بنا

آنکس که عار داشت که بر خاک بماند
ما اذا المرؤم یحفظ ثلثا
بصفت را که ندارد در دنیا
و ما للصدیق و بذل مال
بذل است و وفاداری و اخلاص
بگنیت علی شباب قد توی
گریه دارم بر جوانی ز آنکه بگذشت
فلو کان الشباب بیاع بیعا
گر جوانی را کس نخرود خستی بیعی در دست
و لکن الشباب اذا توی
لکن ایام جوانی چون بگردانید روی
لو كانت الارزاق بحری علی
اگر ز آنکه گشتی در آن رزق قضا
لکان من یخدم مستخدا
لکان من یخدم خادم شدی
فراوان ز مخدوم خادم شدی

ببر خاک رو نهاد و از آن حشر آمد
بنفعه و لو یکف من زیاد
بفرستش که بود چند کنی خاکستر
و کتمان السائر فی الغواد
در دل از غیر نهان کردن است
قیالیت الشباب لنا یجود
کاشکی روز جوانی باز کشی سرور
لا عظیمت المباح ما یزید
داومی من با بعش را چستی در بها
علی شرف فطلب بعید
دور شدی منزل مطلوب و فوسلها
مقدار ما یتشا هل العبد
بمقدار اهلیت و اعتبار
و غاب بخش و بد استعد
شدی بخش نهان و سعد لشکار

وَاعْتَدِلْ الدَّيْمِرَ إِلَى أَهْلِهِ
 جِهَانِ خَاسِي عِزِّهِ زَاهِلِ فَيْشِ
 لِكُنْهَا تَجَسَّرِي عَلَيَّ نَسْتَهْفَا
 وَبِي رِزْقِي بِرَاهِ خُودِي رُودِ
 صَدِيقِ عِدْوِي وَاخْلُ فِي عِدْوِي
 دُورِ سِدَارِ دُشْمَنِ مِنْ دَرِ عِدَاوَةِ
 فَلَا تَقْرَبَنَّ مَعِي وَأَنْتَ صَدِيقِي
 دُورِ شَوَارِزِ مَنْ كِه مَسْتِي دُورِ سِدَارِ
 مَا وَدَّ بِي أَحَدًا إِلَّا بَدَلْتُ لَهُ
 كَسِي كَرِ دِيْنِ دُورِ سِي مَكْرُورِ
 وَلَا قَلَانِي وَأَنْ كَانَ الْمَسِي نَبِيًّا
 وَدُشْمَنِي نَدَا شَتِّ مَرَاوَا كِه بُو دِي كَرِ
 وَلَا ابْتِغَيْتُ عَلَيَّ سِرًّا فَجَبْتُ
 وَابْتِغَيْتُ نَدَا شَتِّ مَرَادِ رَسِي
 وَلَا أَقُولُ نَعْمَ يَوْمًا فَاتَّبِعْهُ
 دِي كَلِيمِ آدِي دُورِ كِه بِي سِي زِي دَرِ آدِي
 وَأَنْصَلُ السُّبُوْدُ وَوَالْمَجْدُ
 بِهَمِّ جَمِيعِ كَشْتِي فُجُولِ كِبَارِ
 كَا نِيْرِيْدُ الْوَاحِدِ الْفَعْرُوْدُ
 بِدِيَانِ سَانِ كِه مِي خُو اسْتِ بِرُورِ
 وَأَنْتِي لِمَنْ وَوَدَّ الصَّدِيقُ وَوَدَّ
 مِنْ كَسِي دُورِ سِي مِي دَارِ مِ كِه مِ
 فَإِنَّ الَّذِي بَيْنَ الْقُلُوبِ بَعِيدُ
 جُو دُورِ زِدَلِ بُو دُو الْوَالِي اسْتِ
 صَفْوِ الْمُوَدَّةِ مَعِي أَجْرُ الْآبِدِ
 زَمَنِ صَدَايِ مَحْتِ رَسِيْدَا بَسِيْدِ
 الْأَوْعُوْدُ الرَّحْمَنُ بِالرَّشِيْدِ
 لَمَّا اَلَا كِه دَعَا كَرْدَمِ بَرَايِ اَوْتِغْدَانِ رَا بَرَاوِ رَاتِ
 وَلَا مَدَدْتُ عَلَيَّ غَيْرَ الْجَمِيْلِ بِي
 وَكَلِمَتِيْمُ تَسُوِي غَيْرَ نِي كُوِي نَدَا خُو دَرَا
 بَخْلًا وَلَوْ ذُو مَهِيْبَتِ بِالْمَالِ وَالْوَالِدِ
 بِجَمِيْلِ اَكْرِهِ بِرِدْمَالِ وَفَرْزَنْدَا

دل

ما اكثر

مَا أَكْثَرَ النَّاسِ لِأَبْلِ أَقْلِهِمْ
 دَرِ فَنْدَايِ دِهَرِ بَسِيَارِ نَدَمِ مِ كِلْمِ
 إِنِّي لَا فَتَحَ عَيْنِي حِينَ انْفِجَا
 مِي كَشْتَايِمِ دِيْدِهْ خُو دَرَا بَهْتَا مِ نَظَرِ
 مَمُومِ رِجَالِ فِي أَمْوَالِ كَثِيْرَةٍ
 مَهْمَتِ مَرْدَمِ فَرَاوَانَتِ اِنْدِرْ كَارَا
 يَكُونُ كَرُوحِ بَيْنِ قَسْمِيْنَ مَحْتِ
 اَزْ صَفَايِكِ رُوْحِ بَا شَتِّ مَقْتَسِمِ بَا اِنِ بُوْمِ
 مَنْ لَمْ يَرُدْكَ فَحَلَّةُ السَّبِيْلِ
 مَرِ كَسِي تَرَا خُو اَمِدَاوِ رَا بَكْدَارِ
 فَوَاعِيْجًا مِنْهَا وَتَلَكَّ عَجِيْبَةٍ
 بَهْتِ اَزْ زَمَانِهْ لِسِ عِيْنِ رِيْجَانِ جَمِيْرَتِ
 وَمَا الدَّمُ وَالْأَيَّامُ إِلَّا مَنَازِلُ
 دِيْنِيَا وَغَيْرِ مَسِيْتِ بِخَرِ جِيْنِ مَنَزِلِي
 تَغْرَبُ عَنِ الْوَطَانِ فِي طَلْبِ الْعِلْمِ
 وَسَا فَرِغِي الْاَسْفَارِ خَمْسَ فَوَايِدِ

شکلی

عبد

مثل

اجل

غبت کن از وطنها در حسن بزیر کی
 رود سفر که نخست نفع بود در آن
 تخرج مهم و کتاب مغیبه
 و علم و ادب و صحبت با جد
 کس معاش کردن دیدن معوم
 علم و ادب فرودن با صحبت بزرگان
 فان قبل فی الاستار ذل و محنت
 و قطع الغیانی و ارتکاب شایده
 بریدن بیابان حمل مشت آن
 کونید در سفر که خاری تحت آید
 فموت الغیبی خیر ذل من مقاربه
 بدار سوان بین و اش و حاصل
 موفت جوان نیکوتر البتة از حیاش
 در دار ملک حاسد با خوری فراوان

مقارنه

وقدر روی المدائنی برفعه الی امر سلمة زوج النبی ص
 قال محمد بن الحنفی
 ان النبی صلعم لما بنی مسجد الذی بالمدينة فحضره الکتب و ما یحتاج
 الیه فقام النبی ص و وضع رداءه فلما رای ذلک المهاجرون و الانصار
 القوا اردیهم برحون و یقولون بیت لیس قعدنا و الشبی یجمل
 ذلک اذا کان فی العمل مضلک من فارسی

و یقولون؟

کرمانشاه ایم و نبی کار می کند
 باشد چنین عمل کرمان وین
 و کان عثمان رجلا یخفنا یجمل اللبنة و جفا فی عین توبه فاذا وضعها
 کتبه فرأی امیر المؤمنین علی علیه السلام فقال بیست

لا یستوی من عمر المساجد
 و من بیت رکع و ساجدا
 مساوی نیست آنکه کعبه عمارت میکند
 کسی بیکر که باشد در رکوع و در سجود بجای
 یداب فیها قایما و قاعیدا
 و من یهین میکند معایدا
 بمسجد عادت او آنکه قایم باشد و
 بدانکه کعبه بدیشان فرموده معایدا

ذکر الامام علی بن محمد الواحدی و هو امام اصحاب الشافعی بخراسان
 عن مدافع عن الزهیری عن عبد الرحمن بن کعب بن مالک عن
 جابر بن عبد الله الانصاری رضی الله عنه قال سمعت علیا علیه

السلام ینشد و رسول الله صلی الله علیه و سلم یسبح و تسبیح
 انا اح المصطفى لا شک فی هذا
 منم برادر احمد درین من شک نیست
 بدو موافق و فرزند من دو سبط او را
 جدی و جد رسول الله منفرد
 وفاطمة زوجتی لا اقول ذی فیند

جد من با جد پیغمبر یکی است
 صدقته و حبیج الناس فی ظلم
 دست داشتند از او خلق در ظلمت
 فالحمد لله شکر الا شکر تک لک
 من الضلالة و الا شکر الیک
 ز کرمی و ز شرک و نفاق و کفر و عا
 البر و بالعبد و الباقي بلا اهد

و سبطانها

وقدر اورد الزین المینید شکر الی البیت
 الثانی و قال قدیم رسول الله
 و قال صدقک باعلی

سپاس و حمد خدای که نیست اینبارش
ان الذي سمك السماء بقدره
کسی کو آسمان را برکشید از غایت قدرت
بعث الذي لا مثله فيما مضى
فرستاد آنکسی کو را نباشد مثل در عالم
فَاعْلَمْ يَا نَبِيَّكَ مَوْتٌ وَمَجَازِبٌ
باید آفر که خواهی مرد و خواهی از تو
اقبل الجبالا سلام انك جاهل
تویی جا بهل بیاد و خطه اسلام
و اللات والاذلام فابحر انبي
جدا می باش از الام و بت زانو کی بریم
وان حياي منك يا ابن عبد
زندگی من زتستی ای ضری احمد
انصرني الحمي لديك واشتكي
تبت مرا افکن در پیش تو و زان شکوای

به بند هست نگو کار و او است اصل بقا
حتى علا في عرشه فتوحدا
بدان غایه که شد بالای عرش خویشین بکتا
يدعي برافت النبي محمدا
که خوانندش بنیکو نبی محمد سید بطحا
فالي تبغي الضلالة والشرودي
زگمراهی بخود خواهی سلاک خویشین عدا
و تحب العري ربك فاجعدي
بصدق دل خوار بندگی کن بگذاز اینها
أخشي عليك غواب يوم ترد
که اندر آتش دوزخ بمانی خالد اینها
بأظهار ما أفضيته لشديد
در نهان و آشکار خویشین مستم شدید
التيك وما لي في الرجال نديد
بالتو و اعم چون ز مردان کسی نظر من نديد

اف

أضرب على ضربه واقوي على مني
شاید بتم بر جبهه و بسیاری قوی بر رز و
ولكن لا امر الله تعينوا رقابتنا
لیک بر امر خدا نرم است کرده نهائی
وفي تهدية الحمي و ليليل بانها
یا چنین سوز و تخرق دلیل آمدن

ماذا أصبر خوارج الرجال العبد
کار خیر از مردم تر سندی می باشد بعد
وليس على امر الاله طليد
نیست بر امر خدا و نه جهان کن
لموت البرايا قايده و قاعدوا
موت برایا قاید و قاعد و

مزید برید

و كان عليه السلام كغيره اما يمثل بهذا البيت
اللعنة و غضبه سارید حیا و برید قسلی غدی بر کین خلیلک من مرادی
مس الا ایها المخروور بالتقول و الوعد و من حال عن رشد المسالك القصد
ای که مغروری بقول و وعده بی اعتبار دی که گشتی از طریق راستی و قصد راست

وروي محمد بن اسحق في رواية احمد بن كامل ابن خلف انه قال عليه السلام
دعت درگاه و بشرت الجهنود و
أتاني ان هندا حمل صخر
بامر و همنود و ک کرده مدع
أمد لسوي من زود و خر هندا صخر
مع الشهداء محتسبا شهيدا
فان تختر حشرة حنين و ماله
ملحق شد او بجلد شهیدان جان فدا
کر خر توبه حشره بود که گفتش

بحرام عطا و در سخن اهدا و کرامت من
بیار عد زود از او سخود از هر او و

وله
في يوم احد

فانا قد قتلنا يوم بدر

ما نيز کرد و مايم لسي قتل روز بدر

و شتيه قدر گشتا يوم كرم

ان روز شيبه را و الكذا شتم

فيسقى في جهنم شرابا

بروي با نذوقه سوزد برين مقام

فها سيان من هوى في حريم

نود مساوي انك بود و ملك حريم

ومن هوى في الجنان يدرفنها

با ساكن بهشت كه دار و در آن مقام

ابا جهل و عتبه و الوليد

بو جهل و عتبه را و وليد پل سيد را

على اوتوا به غلقتا حبيدا

با جامه هاي غرقه خون در دم و دغا

عليه لم يجدها مجيدا

بيرون نيايد او ز جهنم بهيج پا

يكون شرابا فيها صديدا

كورا بود شراب زرقوم و زهر ما

عليه الرزق مغيبا حبيدا

رزق نكوز شهيد و شكر شربت و غذا

وله خطا بالفاطمة الزهراء عليها السلام

بنيت النسبي السيد المسدد

فرزند نبوي سيد و دين پرور و انا

قد جاورنا الاسبير ليس يهتدي

گرشته ايرت رسيد بوي ما

فاطمة يا بنت النبي احمد

اي فاطمه فرزند نبوي احمد مرسل

قد زانه الله محمد اغيد

داواست خدا زيب تو از مجد بزرگ

طه

مكبل في غلبه المقيد

در بند غلبه فاقه و فقر است مقيد

من يطعم اليوم مجدي في غيد

انك و همدام روز طعمش شاي فردا

الله ربي قديم قادر صمد

اين روح قديم قادر فرزند صمد

هو الذي عسرف الكفار منزلهم

ان خدا و ندي كه در انجا يكاه كافران

فان تكن دولة كانت لنا

فان تكون شهيد و شكر شربت و غذا

تشكروا اليها الرجوع قد تمدد

و رجوع شكرايت كند و مدت

عند العلي الواحد الموحد

بايد ز خداوند علي واحد يكتا

وليس يشركه في ملك احد

نست در ملكش شريك و نظري مطلقا

و المؤمنون سيحزنهم كما وعدوا

مؤمنان خزا بر او و وعده اي محشر خدا

فهل عسى ان يزي في تعبيره

در بيان تيركي بيد انكذرا و هتدي

فصرا و ينزل بالكفار او عندوا

نصره كاعضاي كافرا كذا زم جدا

فيمن تضمن من اخواننا اخدا

زايچر نشد از شهادت و در خدا خوان ما

و للصفائح نار بيننا تقيد

طه

عنه ركنيتم وكنتم زرينك
 والمركبة شيتة اذوتها استغنا
 مرد و بگر بود شيد مرد از ضرب
 في تسعة اذ تولاوا بين اظهريهم
 در میان نه نفر بودند و گردان شدند
 كانوا الذوايب من فخرها
 و احمد الخيرة قد ارجى علي عجل
 خير خلقان احمد من سلكه از شتاب
 فظلت الطير والصعجان
 جمله مرغان و دودان زان لاشان
 و من قتلتم علي ما كان من عجب
 هر كرا كشتيد از آن عجب بود از شما
 لهم جنان من الزودوس طيب
 هست ایشان را مقام از جنت الزودوس
 صلى الاله عليهم كلما ذكروا
 در میان ما شعاع تبغ می رود
 فحيب زوجه اذ فرت قدود
 سوزش را جيب و دامن تار از درد
 و لم ينكلوا من خياض الموت اذ وروا
 می نرسیدند هیچ از مشرب تبغ فنا
 شتم الانوف و حيث الفوع العود
 تحت العجاج ابيا و هو مجتهد
 زیر کرد و خاک در میدان ابي کرد را
 فحامل قطعة منهم و متعبد
 باره زان بر زمین و باره زان بر هوا
 منا فقد صا و قوا خيرا و قد سعدوا
 یافتند از جهد خود و خور سعادتها
 لا بعثتهم بهم بها حرد و لا حردوا
 نزدشان گرام و سرهای نباشند هیچ جا
 قرب مشهد صدق قبله شهدوا
 قرب مشهد صدق قبله شهدوا

عثمان

برداشتند

از فلان

و كانوا على الاسلام اثنا ثلاثة
 بودند بر اسلام کرد و مثل سه گاه
 و فتر ابو عمرو هبيرة لم بعد
 و بگر بخت ابو عمر بغير ما زنگشت
 فقد حر من تلك الالفة واحد
 بدستی که بفساد ازان سه یکی
 و بکن اخو اطرب البحر غانده
 و بکن خدا دند عرب بحر سه نمرده

از فلان صلواتنا باشد و کور جدا
 قوم و قوا لرسول الله و اهل بيته
 بار رسول الله و قرا گردن ان قوم
 و مصعب ظل ليشك و نه حرودا
 ديگر مصعب که بود از شر غضبان بود
 ليسوا القتلى من الكفار اذ خلتهم
 بستند آن کازان در کشتگان
 اي بسا شهيد که حاضر بود از ایشان
 شتم العرائين منهم حمزة الاسود
 جمله سرداران و زایشان حمزة ان شهيد
 حتى تحمل منه ثعلب بسدوا
 در میان خون قتل کشت ثعلب را عدا
 نار الجحيم على ابوابها و الرصدوا
 آتش و زخ بر آن در مار صدمت بجای

وقيل قتل امير المؤمنين علي عليه السلام من سائر بطون قریش يوم
 احد فقال ما يل منهم ما يريد علي ان ينزل من قریش افكانه فرى علي قلام
 فقال ما ضربت علي ذلك و انه ليسوني ما يصيرون اليه بعد القتل فرى
 علي قریش كيف كوت برها و امنت عدا و صارت الى النار ثم مضى
 قریش بدنا بالعدو اذ لا
 و جارت لتطغ نور رب محمد
 قریش اول با کرد در بنیاد عدا و با
 کشتند نور رب احمد مدونجا
 با نواها و البيض بالبيض تلحق
 با بدینهم من کل غضب مهتد
 بدنها خود و شير و شیر شد ملحق
 بدت ما و ایشان بیخهای مندی بر

۵۸

تزلزل

و فی

و هو یخون شعر

وخطبتی قد تعفت **سهری**
 نشان خطی حکم سنین **سهری** نیز
 قتلتم اثم لا تبعثوا الحرب **سهری**
 منکند کفر و در اسلام روی **سهری**
 فقالوا لکننا بالذی قال انت
 بر گفتند ما کافر شدیم ان شخص **سهری**
 فقلتم والله افضل قریب
 بویسان کفر ای الله کافضل قریب
 وکانوا علی الاسلام البائت
 دشمن اسلام و دین بودند و بیارکس
 وقرابو عمر و هبیره لم یعد
 هست ابو عمر و هبیره سوی **سهری**
 انتهم سیوف الیمن ان یغفوا بنا
 منعشان شمشیری ایمن کرد از جنگ ما
 وانی قد خللت بدار قوم
 هم الاعداء والاکباد سواد

تتمه

استنها قد حودت **سهری**
 که سرهای کینش روشن است **سهری**
 وینوا الی ذین المبارک احمد
 روان آیند سوی دین احمد **سهری**
 توعدنا بالحشر و الحکم فی غد
 وعید ما حشر و نشو حکم حاکم فردا
 الی ربنا البر العظیم **سهری**
 سوی پروردگار عظیم و اجدو اعلا
 فقد خر من تلک الثلثه واحد
 زان رکس آخر یکی افتاد در عین سفر
 ولکن افر الحرب المجرم عاید
 هر که از جنگ از ما شد سوی جنگ **سهری**
 غداة التینا و الریح مصاید
 روز دیگر باز نشان سر باشد بر نیز
 هم الاعداء والاکباد سواد

۹۹

در دیاری کشته ام واقع میان مردی
 و منم ان یظفروانی یقتلونی
 که ظفر یا بند بر من آن گروه میکشند
 تمنی رجال ان اموت وان قتلت
 تمنی خواهند مردم مردن و من در غیرم
 و لیس الذی تبغی خلا فی اخرت
 و لیس الذی تبغی خلا فی اخرت
 من و هر کس پیش از من میرد **سهری**
 یا مؤثر الدین علی و تبغی
 ای در پی دین باشد رو نافته از دین
 اصحت تر جوا الخلد فنها وقد
 امید بقادری ازین دینائی مانی
 هیهات ان الموتة ذو سہم
 هیهات که این مرگ خداوند سهاست
 لا یشرح الواعظ قلب امر
 لا یشرح الواعظ قلب امر
 از وعظ و نصیحت نکشاید دل مردی
 جلدی دشمن جگر انسان کیه همچون دغا
 وان قتلوا فلیس لکم خلوة
 در کشند نیست ایشان از انجای جاودا
 فتلک سبیل کسبت فیها با وحد
 درین تنهانه من با شرم بیاید جمله **سهری**
 و لا موت من قد مات قلبی خلده
 که با بی راز باز کرد و رفت از **سهری**
 و التائب الخیر ان عن قصد
 کم کرد و به خویش بجز او بیایان
 ابز نواب الموت عن حسد
 بکشاد و مان مرگ بسوی تو **سهری**
 من یومہ یوما یجس ابرو
 بر هر که یکی نگر کشاید نبرد جان
 لم یعزم الله علی تشد
 کورانشود راه نما حضرت بزوان

وَحَسْبُكَ وَأَدَّ أَنْ تَبْتَ بَطْنِي
 لِسَانِ دَرَدِ كِبَارِي بِرِغَاغِ خَمَرِ حَانِ
 وَتَقْتَبِرُ عَلَيَّ الْأَذَى
 صَبْرُ كَنْ بِرِشَقَتِ وَإِيذَا
 لَقِطَعَ السَّدَّ تَهْ كُلُّ ذِي
 مَيَّ شَوْ قَطَعَ سِرِّ بَرِ دُنْيَا
 فَلَا حَزْنَ بَدُونِمْ وَلَا سُرُورَ
 نَهْ دَرُوي حَزْنَ مَا نَدُونِمْ سُرُورِ
 فَلَمْ يَبْقِ الْمُلُوكُ وَلَا الْقُصُورَ
 دَلِي نَهْ شَاءَ مَا نَدُونِمْ خُصُورِ
 وَحَنْ أَمْزَمِمْ بَدِيَا إِذَا الْخُرُورَا
 مَا خَانِدَانِ مَا خَمِيمِمْ أَرُومِمْ زَيْنِمْ أَرْخَمَا
 وَنَاخِرِ الدِّينِ وَالْمَنْصُورِ مِنْ قُصُورَا
 دِينِ رَا زَا نَهْتِ بُوْدِ مَنْصُورِ بَانِدَا
 كَابِ لَيْشَهْدِ الْبَطْحَاءِ وَالْمَسْدَرِ
 أَعْضُ عَيْنِيَا عَلَيَّ الْقَدَا
 چشمِ بُو شِيدِ دَارِ از مَكْرُو
 اَمْتِ الدَّهْرِ سَاعَةٌ
 هَسْتِ دُورَانِ دِهْ بِكِ سَاعَةٌ
 رَأَيْتِ الدَّهْرَ مَخْتَلِفًا يَدُورُ
 بَدِيدِمْ دِهْرِ رَسِ مَخْتَلِفِمْ حَالِ
 بِنَا كَرُودِ شَاهَانِ قُصُورَا
 قَدْ يَعْلَمُ النَّاسُ أَنَا خَيْرِمْ تَبَا
 دَانْدِمْ رُومِ كَبِ جَسِيمِمْ بَهْتِ رَسَبِ
 رَهْطِ الشَّبِي دُومِمْ مَابِ كِرَامَتِ
 اَزْ نَبِي مَائِمْ مَابِي كِرَامَتِ سَائِيْ اَوْ
 وَالْأَرْضُ تَعْلَمُ أَنَا خَيْرِمْ سَاكِنَهَا

وَأَنْزَمِينَ كَرَمًا كَيْ بَهْتِ شَدِيدِمْ كَانِ
 وَالْبَيْتِ ذُو السُّتْرِ لَوْ شَاءَ خَلِيمِمْ
 كَعْبِ سَتْرِ خُولِي شِ الْخِرَامِ مَكُونِمْ جَلِيمِمْ
 أَرِيدُ بِذَلِكَ أَنْ تَحْشُرُوا الطَّلِقِ
 فَرِحْ خَوَامِمْ شَمَارِ مِنْ فَوْسِ كُوسِ طِينِمْ
 وَأَنْ تَمْخُجِي فِي الْمَجَالِسِ وَذِكْرِمْ
 دَرِ كَانْدَرِ جَالِسِ دُوسْتِي اَزْ اِنْتِمْ دَرِمْ
 ابْنِي أَنْ مِنْ الرِّجَالِ كَهَيْتِمْ
 اِي بَعْضِي زِمِمْ جَارِ بَابِ شَدِيدِمْ
 فَوْطِنِمْ بِكُلِّ رَيْبِيَةٍ فِي مَسَالِمْ
 زِي كَسْتِ اَنْدَرِ كَفَائِيْتِهَايْ اَنْ خُولِيْتِمْ
 رَبِّ فَنِي دُنْيَا مَوْفُورَا
 سَابِجَانِ كَبُودِ دُنْيُوِي فُلُوَالِشِ
 وَأَخِرِ دُنْيَا مَذْمُومَا
 يَكِي كَرُوبِ اَوْ رَا بِحَشْمِمْ دُنْيَا زَمْتِمْ
 زَانِ سَانِ كَلِطْحِي وَبِدْرِ دَاوِدِ كُورَانِي
 نَادِي بِذَلِكَ رُكْنِ الْبَيْتِ وَخَيْرِمْ
 سَنَكِ سِيَا كَعْبِ هِمِمْ بَارِ كِنِمْ دَارِمْ
 وَأَنْ تَكْتَبُوا الْعَدِي الدَّعَا عَلَيَّ قَبْرِي
 دَرِ كَرِ بَعْدِمْ كُوْنِمْ سِيَا رِي بَرِمْ
 وَأَنْ كُنْتِمْ عَلَيْنِمْ أَحْسَنُوا ذِكْرِي
 دَرِ كَرِ غَائِبِ شُومِ كُوْنِمْ ذِكْرِ كُنْتِمْ
 فِي صُورَةِ الرَّجُلِ السَّمِيحِ لِلْبَقِيْرِ
 بِرِشَالِ صُورَةِ رُويِ سَمِيحِ بَصِيْرِ
 وَأَوْ اَصْحَابِ بَدِينِمْ لَمْ يَشْعُرُوا
 جُونِ الْكَارِ مِنْ رَسَدِ قَطْعَانِ بَانِدِمْ
 لَيْسَ لِمَنْ بَعْدَنَا آخِرَةٌ
 زِ بَعْدَانِ فُودِ آخِرَةِ نَصِيْبِ اَوْ رَا
 يَتَّبِعُهَا آخِرَةٌ فَآخِرَةٌ
 هَمِيْشِ اَزْ رُودِ حَقِمْتِمْ دَرِ بِي عَقْبَا

سألو

غائبام

خبر

وَاخْبِرْ قَدْ جازَ كَلِمَتَيْهِمَا
 یکی در زبانی هم دور رفت حاصل کرد
 وَاخْبِرْ قَدْ جازَ كَلِمَتَيْهِمَا
 یکی دیگر شد بروی هم ام این هم دور
 بَلَوْتُ صُرُوفَ الدَّمِ سِتِينَ حَجَّةً
 بیست و یک بار بگردشهای **سخت سال**
 فَلَمْ أَرِ بَعْدَ الدِّينِ خَيْرًا مِنَ الْغَنِيِّ
 بعد دین بهتر ندیدم از غنی چیزی
 أَنَا عَلِيُّ فَأَسْأَلُ فِي خَيْرٍ وَرَأَى
 منم اینک علی از من خبر پرسید تا گویم
 مَعَى حَسَامَةَ وَلسَانَ الرَّجَبِ
 و حمزه الخیر تری جعفر
 وَحَمْزَةَ الْخَيْرِ تَرَى جَعْفَرَ
 و اسد الله و فیت مخیر
 إِذَا اجْتَمَعَتْ عَلِيًّا مَعْدُومًا
 اگر جمع آید علی مدح و قهرم معدوم
 جَمْعُ أَعْلَى مَدْحٌ وَقَهْرٌ مَعْدُومٌ

کیستی؟

لَيْسَ لَهُ الدُّنْيَا وَلَا الْآخِرَةُ
 که گشت جامع دنیا و آخرت **حق**
 فَجَمَعَ الدُّنْيَا مَعَ الْآخِرَةِ
 که گشت بیچ نصیبش ز دین و دنیا
 وَجَرَّبَتْ خَالِيَةَ مِنَ الْعَرِّ الدَّبِيرِ
 از مایش اندروی و حال از غیر و شر
 وَلَمْ أَرِ بَعْدَ الْكُفْرِ شَرًّا مِنَ الْغَفْرِ
 بعد کفر از فقر هم خیر ندیدم **بشر**
 ثُمَّ أَبْرَزُوا عَنِ الْوَعَا وَتَمَرُوا
 بیرون آید و امن بر میان در **عریبها**
 وَذَا النَّبِيِّ الطَّيِّبِ الْمُطَهَّرِ
 که جناح فی الجنان احضر
 لَهُ جَنَاحٌ فِي الْجَنَانِ احْضُرْ
 بَهْدِ الْهَدَوِ ابْنِ مَهْدِي الْحَجْرِ
 بمعز که یوما فانی امیرها
 بِعَزَّةٍ يَوْمَا فَانِي أَمِيرِهَا
 بروز معز که بودم من ابنا حاکم لشکر

مسئله

مُسَلَّمَةُ الْفَالِ خَيْلِي فِي الْوَعَا
 بگاه جنگ هست این گفتها **بمندا**
 فَهَرَمَ عَلِيُّ الرَّجَا طَعْنُ مَذِيرِ
 بر آن گز حست خرب نیر ما **اولم**
 زِيَادَةُ كُنْ زَاخِرَانِ صُنَا جَدِّ الْكَبِيرِ
 و ما گنیزه الف خیل و صاحب
 وَاِنْ عَدُوٌّ وَاحِدٌ لَكُنْتُمْ
 اگر باشد هزار دوست بسیاری **بمندا**
 حَتَّى يُوَأْجِلَهَا مِنْهُ بِنَعْرِيرِ
 تا بنگاه که باید از حسنتش **باید شمار**
 غَوْرًا يَنْجُو وَأَعْنَانًا بِنَعْدِيرِ
 که فراز و که نشیب **که ستم که عذر**
 فَكَلَيْسَ حَرُّ عَلِيٍّ عَجْرٌ بَعْدُورِ
 نیست معذور آن جوان **گر عجز می آرد**
 فَابِلٌ عَذْرًا بِأَبْوَالِجٍ وَتَنْجِيرِ
 قابل عذر ابا ولج و تنجیر

صدور

در تمام در مقامی کوهی جوید **عذری و امی باید کردن از آن لیل و نهار**
روی المدینه بی با سواد آن الأشعث بن قیس دخل علیه
بصفین و هو قاتم یصلی ظهر فقال قلت یا امیر المؤمنین
اداب باللیل و ادب بالنهار فانسل من صلواته و معو
یقول اصبر علی تعب الادلج و السحره و بالبر و اج علی
الحیاجه و البکره **شعر فارسی**
صبر کن بر شب تا تو بیداری **باز و در بی حاجه طلب و تنج**
لا تفجرن و لا تفجر ک مطلبها **فان یخرج یتکف بین العجر و الصخر**
مشوار رود و از عجر خورد **زانکه با عجز تو بندرج افتاد و کج**
انی وجدت فی الایام حشره **للصبر عاقبه محموده الاثر**
یافتم در همه ایام و بود حشر بهم **صبر عاقبه کار نیکی صلاح**
وقل من جدت فی امیر طالب **فان تصحب الصبر الا انما بالظفر**
کم بود آنکه کنده سعی و طلب در مطلوب **صبر هم صحتش الا که بود فوز و نلاج**
اصبر قليلا فاعبد العسر بصر **و کل امیر له وقت و تدبیر**
صبر کن آنکه که بعد از سختی آسانی **هست هر کاری بوقت تدبیر در ای**

و للمهمین

و للمهمین فی حالاتنا نظر
دار و از گرم در حالهای ما نظر **ایزد**
ان عَضَّكَ الدَّمُ فَانظُرْ فِرْجًا **کر کرد و هر ترا چشمی از فسخ**
فانه ناظر بمشظ **او مسک الفخر و ایتلیت به**
زانکه پوست سوی ناظر خود نظر کن **در رساند تو بازارد بدان درمانی**
فاصبر فان الرجاء فی اثر **کم من معانی علی تحقیر**
صبر کن زانکه بود خرمی بر اثرش **ای بسا اهل سلامت که تو میداشت**
و مبتلا لایام من حذر **و فارج فی العشاء لیلته**
مبتلا گشت و شب خواند **ای بسا فزع و فوش دل که بود**
دب الیه البلاء فی حشر **من صعب الدم دم صحت**
سوی او روی نهد خیل ملا در حشر **نایسند بده بود صحت هم صحت**
و ناکل من صغیر و من کدر **رب معانی شکنی بعلمیه**
که خورد گاه از وصافی و کاه **ای بسا الشجره صافی که نه شد**
و مشک تا نیام من سحر **اعسی منهل بصیر فی طیب**
بعد مدتها که باشد تدبیر **اطال صدانا المنهل المنکدر**
غدير

و للمهمین

از حذرش

غدير

عَسَى بِالْجَنُوبِ الْعَارِيَاتِ سَكَنِي
 ای بسا بهلوی برهنه کوشده پوشیده
 عَسَى جَامِعُ الْعِظَمِ الْكَبِيرِ لَطِيفِي
 ای بسا عظم شکسته از لطیف
 عَسَى اللَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ اللَّهِ أَنَّهُ
 نا امید از حق نباشی زانکه حق قادر بود
 جَمِيعُ فَوَائِدِ الدُّنْيَا غُرُورٌ
 جهان و منفعتها لاش غرور است
 جِهَانٌ وَمَنْفَعَتُهَا لَشَّعْرُورٌ
 فَعَلَّ لِلشَّامِتِينَ بِنَا اِقْبَعُوا
 بگو اهل شامت با خود آید
 يَا طَائِبُ الصُّفُوفِ الدُّنْيَا بِلَا كَدٍ
 ای که از طلب صاف جهانی درود
 اَيُّهَا الَّذِي تَطَلَّبُ صَافِ جِهَانِي دَرُودٌ
 وَاعْلَمْ يَا نَبِيَّ مَا عَمَّرَتْ مَمْنُونٌ
 و آنکه هر چند که باشی در جهان متحنی
 اَيُّهَا الَّذِي تَطَلَّبُ صَافِ جِهَانِي دَرُودٌ
 اَيُّهَا الَّذِي تَطَلَّبُ صَافِ جِهَانِي دَرُودٌ

وَبِالْمُسْتَدَلِّ الْمُسْتَهَامِ سَيَنْصُرُوا
 و ای ساخوری کشیده کشتن خدا کرد
 سَيَسْتَرْجِعُ الْعِظَمُ الْكَبِيرُ فَيَجْتَبِرُ
 خوش بود او را که بخشید صحت و کزیه
 لَيْسَ عَلَيْهِ مَا لِعَزِّ وَعَجَبٍ
 بروی آسانست سازد هم عزیز و هم فقیر
 وَلَا يَتَّبِعِي لِمَسْرُورٍ شَرٌّ زُورٌ
 نماند شادمان را شادمانی
 فَمَا نَوَائِبُ الدُّنْيَا تَدُورُ
 که گردانست حال در فانی
 كَرِهْتُ مَعْدُومَةَ يَمِينِي مِنَ الظُّفْرِ
 طلبت معدومه یمن من از ظفر
 شَدَّ عَلَمٌ سَعَى تَوَنُّوْمِي سَوَازِ رُؤْيِ
 بالخیر و الشر و المیسور و العسر
 بِالْخَيْرِ وَالشَّرِّ وَالْمَيْسُورِ وَالْعُسْرِ
 بهر آسانی و سختی و بی نیکی و شر
 وَانْهِيَ خَلَقَتْ لِلنَّفْعِ وَالضَّرْرِ
 و آنها خلقت برای نفع و ضرر

جَوْنٌ تَوَانِي كَبْرِي نَفْعُ جِهَانِي ضَرَرِي
 فی الجبین عار و فی الاقدام مکره
 عَارٌ دَرُودٌ لَيْسَتْ دَرُودٌ اَنْدَرُ جِهَاتِ
 اَنَا عَلِيٌّ بَطْلٌ مُنْظَفٌ
 منم علی بطل بر دل شجاع مظفر
 وَفِي يَمِينِي لِلنَّعَا اَخْضَرٌ
 بدست من ز برای و عاست فخر بزنی
 بِالطَّعْنِ وَالضَّرْبِ الشَّدِيدِ مُخْفِرٌ
 ز تیغ و نیزه سختی که جان دهن برود
 اِحْتَارًا إِنَّ اللَّهَ الْعَلِيِّ الْأَكْبَرِ
 که یوست علی را خدا از خلق خود اکبر
 يَعْجَبُ رِجَالُ زَمَانًا مَضِي
 مردم کنند عجب زمان گذشته را
 مَرْدَمٌ كَسَدٌ عَجِبُ زَمَانِ كَسْتِهَا
 اَرِي اللَّيْلُ كَجَرِي كَعَقْدِهَا
 دیدم شب که پرورشش میبرد
 كَزِ خَالِقِ شَدِّ مَجْلُوقِي بِنَفْعِ ضَرَرِي
 و من نیز فلان نجات من از قدر
 مَهْرٌ كَبْرِيَّتِ خَلْقِ صَيْشِ نَبَا شَدِّ قَدَرِي
 دلی در کبر بدین گشته نامدار و شهر
 عَيْشٌ سَمَّ الْقَلْبِ نَبَا كَرِي
 نیکم من خافیه برق نیز مهر
 كَزِ دَرُودِ جَانِبِ اَوْلَادِي كَرِي
 مع النبي الطاهر المطهر
 بمقدم نبی پاک دین طاهر مطهر
 اَلْيَوْمَ بِرَضِيهِ وَبِحَزْنِي عَسْتَرُ
 نمود را صفتش امروز و کرد بخواری
 وَ مَا لَزَمَ اَيَّامَ مَضِي مِنْ عَجَبِي
 عَارِي بُوَدُ زَمَانِ كَسْتِهَا زَعْبِي
 و آن النهار غلبتنا بکسر
 وَ بِنِ رُؤْيِ مَهْرٍ كَبْرِي مَا مَيْكُنُ كَذَارِ

وَلَمْ يَجْبِسِ الْقَطْرَ عَنِ السَّمَاءِ
زنده گشت قطره باران در آسمان
فَعَلَّ لِلذِّي ذَمَّ حَرْفَ الزَّمَانِ
کوی که در ذممت دور زمانه
الشَّيْبُ عُنْوَانُ الْمُنِيْبِ
نامه پیری شده عنوان مرگ
وَيَبَاضُ شَعْرُكَ مَوْتًا شَوْكًا
و بیاض شترک موی تو شوک
مردن شونت سفیدی شعر
فَاذَارِئِبْتَ الشَّيْبَ عَسَمَ
فاذار آیت شیب عسم
آمد دیدی ببرت عیب شیب
اِذَا زَادَ شَعْرًا زَادَ حَبْرًا كَاغَا
اگر کرد و زیاد حبر من کرد و زیاد
لَا اَنْ فَيَبِيْتَهُ الْمَسْكُ يَزِدُّ اَوْ طَيْبَةً
لأن فیبته المسک یزداد طیبته
مسک اگر کوفتن طیبیت زیاد می شود
وَلَيْلُكَ اَنْ الْفَقْرَ خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى

وَلَمْ يَكَيْفِ شَيْئًا وَلَا تَمُرَّ
نه خود گرفت مه و خور ز کردش
ظَلَمْتَ الزَّمَانَ فَذَمَّ الْبَشَرَ
ظلمت الزمان فذم البشر
ذم بشر کین چه کنی ذم را ذم کار
وَهُوَ تَارِيخُ الْكَبِيرِ
وست تاریخ کبر او محتوی
تَمَّ اَنْتَ عَلَيَّ الْاَشْرُ
تم انت علی الاشر
باز تو هم بر انرشس مروی
الرَّاسُ فَالْحَذْرُ الْحَذْرُ
الرأس فالحذر الحذر
از کهنه کن حذر از بشیری
هُوَ الْمَسْكُ بَيْنَ الصَّدْرِ وَرِوِ
هو المسک بین الصدور و ر
همچو مشک در صلابه با دماغ افروختن
عَلَى السَّمْحِ وَالْحَرِّ اصْطَبَارًا عَلَيَّ الرَّثْرَ
علی السحق و الحر اصطبارة علی الرثر
صبر دار در جفای سوختن یا کوفتن
وَإِنْ قَلِيلَ الْمَالِ خَيْرٌ مِنَ الْمَشْرَى

زین

وَلَيْلُكَ اَنْ الْفَقْرَ خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى
دل مرد و قلیل المال بهتر از اهل استغنا
وَلَمْ تَرَ مَخْلُوقًا عَصَى اِلَهٍ لِلْفَقْرِ
و لم تر مخلوقا عصی الله للفقير
نه بینی در خدا عاصی فخران فروتن
حَرَضَ عَلَيْكَ عَلَيَّ الْاَدَابِ فِي الصَّغْرِ
حرضت عليك على الاداب في الصغر
کودکان ترا خردی در ره آداب دار
وَإِنَّمَا مِثْلُ الْاَدَابِ مَجْمَعُهَا
و انما مثل الاداب مجمعها
این مثل نشو که آدابی که آن جمع آوری
هِيَ الْكُنُوزُ الَّتِي تَخْتَوِئُ خَائِرُهَا
هي الكنوز التي تختوي خايرها
اینک آن کنجی که مال او شود در ذم فزون
اِنَّ الْاَدِيْبَ اِذَا ذَلَّتْ بِهِ قَدَمُ
ان الاديب اذا ذلت به قدم
آن بود عاقل که پایش بلغزد و ناگهان
الْفَأْسُ اَنْبَانُ ذُو عِلْمٍ مَسْتَجِيعٌ
الفأس انبان ذو علم مستجيع
آدمی یا صاحب علم است یا خود مستع
اَيُّهَا مَنْ لَيْسَ لِي مِنْكَ الْاَلْحَبِيرُ
ایها من لیس لی منک الالحبیر
ایا که غیر تو نبود پناهم
بَعْفُوتِ اَرْعَاقَاتِ بَرْدِ الْجَا

در کبر
الحبیر

انا العبد المذنب بكل ذنب
 منم بنده مقرب بر هر کس اهی
 فان عذبتني فالذنب مني
 و ان تعذون فانتي به جدير
 عذابم که کسی هست از کناهم
 و اگر بخشی مرا هستی تو انا
 روى انه عليه السلام قال راست گفتم کل شیء فقهره والفقر ما رسي
 فقهرني الفقر ذلة و دوى ان كتمته فقلني و ان اظهرته فضحني كما و
 الفقر ان يكون كغرابيل هو كغرابيل ثم انشاء يقول
 مساكين اهل الفقر حتى قبورهم
 عليها تراب الذل بين المعابر
 بس که مسکینند اهل فقر باشند
 بر سر آن رنجیه خاک مذلت بر سر
 احسبت ظنك بالايام احسبت
 ولم تخف سورة ما ياتي بالقدر
 نتر سیدی زبده ای که کرد غواز قدر
 کان نیک در ایام کردی چون گویدی
 و سألک اللیالی فاعترت بها
 وعند صغور اللیالی يحدث الكدر
 ساعت یافتی شبها و بر این ازان
 بسند و صفو آنها بشما گدو ریه میشود
 کثیر المال لیس له عوار
 و لا فی کل ما یات به عار
 بسیار مال را ز سر عیب و علقی
 در هر چه آیدش بنود هیچ ننگ عار

کشتی

لان المال

لان المال يستر كل عيب
 از هر آنکه مال بپوشد تمام عیب
 كذاك الفقرة بالاحرار بزري
 خردی فقر پنج رساند بجا حبش
 ما هبذ الدنيا لطلابها
 چیست این دنیا دهن گرفته است طالبان
 ان اقللت شغلتي و باينت
 چون روی آورد او روی کرد اندازین
 للناس خرض على الدنيا بتذير
 لکناس خرض علی دنیا بتذیر
 مردمان را حرص برد میاست بهر خوف و دل
 کم من ملج علیها لا تساعدا
 ای بسا کس که پیش جان کند او را در دنیا
 لم يرزقوا بما يعقل عند ما رزقوا
 لم یرزقوا بما یعقل عند ما رزقوا
 قسمت ارزاق در اول نشود بر قدر عقل
 لو كان عن قوة او عن مخالفة
 لو کان عن قوه او عن مخالفة

وفي الفقر المذلة والصغار
 و ز فقر است محنت و خردی بی شمار
 كما از رخت بشار بها العقار
 گما از رخت که باد و کند با شتر احوار
 الا عناء و هم لا يدري
 جز عناء و رنج او را جهل غفلت مزاج
 او اذبرت شغلته بالفقر
 او اذ برت شغلته بالفقر
 باز چون بر کرد او را افکند در احتیاج
 و صغورها لك ثم زوج بتكدير
 و صغورها لک ثم زوج بتکدیر
 صافی این باد و ممر و حست با دردی ترا
 و عا جز مال دنیا بتقصير
 و عا جز مال دنیا بتقصیر
 وی بسا عاجز که با تقصیر با بد مال
 و انما رزقوا بما بالمقادير
 و انما رزقوا بما بالمقادیر
 بل که باشد روزی حله بتعذر خدا
 طار البراة باز رزاق العصار
 طار البراة باز رزاق العصار

و رتقد جملد یا فیتی روزی کسی
سبحان یا رب العباد یا وبر
یاک یزدان که او پروردگار عالم
تو کان یزوق العباد عن جلد
گره می بودی بعالم رزق برسی عباد
لین سانی دهم غممت نصبر
چون دهم برسد بر صبر باشد غم
و ان سرفی لم استعجب بسرفی
ورساند شادی زان شادم نبود
لین سانی دهم نقد سرفی دهم
گره می آید ز دهم شادی آید دیگر
لکل من الايام غنذی عادت
پیش من در جمله نیکو عادت است
دواؤک فینک و ما لشعر
دوای درد تو با نیت و تو نمی دانی

بازلا پرواز بر دی روزی عصفور
وز رزق المتقین و الخسرة
رازق و پروردگار زنا جان خوش
ما نیت من رزق ز بنا قدره
چی خوردی روزی پروردگار زنا مدار
فکل بلاء لا یدوم یسیر
زانکه هر بخت بلبانی نیست ثابت دایما
فکل سرور لا یدوم حقیر
نه آنکه هر شادی که بینی دایمست نبود
و ان مستفی عسرت و فقد مستفی لیسر
ورین دشواری آید مستشسانی قیاس
فان سانی صبر و ان سرفی شکر
گر بر آید صبر دارم ورنیکو آید سپاس
دواؤک فینک و ما تنصر
ز نیت رنج تو و نیت بدانی

دانه

وانت الكتاب المبين الذي
تویی کتاب خلاوتوان کتاب مبین
تو مکمل فی الدنیا طویلیا و لا یوری
فکر در دنیا بسی کردی و معلومت نشد
و ترغم انک جرم صغیر
کمان بری که صغیر او فتاد جرم نشت
فلا حاجة لک من خارج
ترا بیرون ز وجود تو هیچ حاجت نیست
فکم من صیغ مات من غیر علیة
ای بسا کسی کو صیغ بود ولی علیة بود
و کم من فنی یمنی و یصبح امنا
ای بسا مرد جوان کو روز و شب امین بود
ولا فیر فی الشکوی الی غیر مشکلی
شکایت نیست نیکویش آن کو اهل آن نبود
الم تر ان الغفر یرجی له الغنی
ایم تر آن الغفر یرجی له الغنی

با حرفه بظفر المضمرة
بحرفها که بناها از ان مضمود پیدا
اذا جن لیل مهل تعیش الی الخیر
آنکه چون شب گشت خواهی از نیت
و فیک انطوی العالم الاکبر
یعین بدان در دست عالم کسبر
ففکرک فینک و ما تفکر
بنت فکر تو نیست فکر تویش ترا
و کم من مریض عاشق دهر الی دهر
وی بسا هست که خوش گشت و بماند
وقد نسجت الکمانه و هو لا یوری
بافت دوران کینن به روی و او بخیر
ولا بد من شکوی اذالم یکن صبری
ز شکوه چاره نبود چون نباشد صبر چاره
وان الغنی یحیی علیة من الفقر
و ان الغنی یحیی علیة من الفقر

ح

عالم

غنى بیتی که اهل فقر امید غنی دارند
 غنی النفس تکفی النفس حتی یکنها
 غنای نفس کافی نفس را مطمئن کرد
 فی اعسرة فاصبر لهما ان لغنهما
 دوا نیست محنت را جوینی صبرش آورد
 النار مهون من کوب العار
 سوختن در آتش آسان تر بود از ننگ عار
 والعار فی رجل بدیت و جاره
 عار باشد در خوش رخانه و همسایه
 والعار فی مضتم الضعیف ظلمه
 عار ننگ در حمت کسی نیکی کند
 والعار ان یجدي ملک صلیبه
 والعار فی رجل یخید عن العدی
 عار آن باشد که کبری ترک جنگ دشمنان
 والعار انک فی الامام مقدم
 غنی مهم دایما ترسان که از فقرش ^{اندا} سرد
 وان اعسرت حتی یضربها الفقر
 وگر سختی کشد خدا ننگ از روی بودش
 بدایمه حتی یكون لها البتر
 همه وقتی که این دعا قوت کرد از ننگ ^{اسا}
 والعار یدخل اهلک فی النار
 عار اخراج خود در اندازد بنار
 طاوی الحشی متمترق الاطمار
 گرسنه افتاد بر تن جامه گشته تار و ^ک
 واقامة الاخیاره بالاشرار
 آن نکوی را بنزد تو نماند اعتبار
 فتکون عندک سهله المقدر
 وعلی القرابة کالغزیر الضاری
 بر سر خویشان خود باشی جو شیر کینه دار
 وتکون فی العتبی من الفرار
 ونگون فی العتبی من الفرار

عار

عار آن باشد که گاه بزم باشی معتدا
 جا مند علی طلب الخلال لانکن
 جهد کن برستن مال حلال اما باش
 الا لا ملک اولضیفک اولمن
 جز با اهل خویش با بهمان که اید با کسی
 روز رزم آندم که آید باش از اهل فرار
 تغذوه بالاشراف والسبأر
 کا بزل و نفع با اسراف و خرج شمار
 تشکوا الیک مفضاضة الاعسار
 کوشکایت آورد ملتفت ز جور افتقار
 ردی عن الصادق انه قال کان علی علیه السلام کل کربة یطوف
 فی اسواق الکوفة یضع الذرة علی عاتقه وکانت لشمی السبیه
 فیقف وینادی بکلام ذکر یقول تعنی اللذازة ممن مال شهواتها
 من الحرام وینقی الایثم والعار
 نیست کرد لذت آنکس که باید حفظ نفس
 تتبع عواقب سوء فی مغیبتها
 لاخیر فی لذت من بعد ما ناز
 عاقبتها بدش باقیست در وقت فنا
 نیست خیر از لذت کا فر سوزاید
 وهیب الرجال المقندی بفعالهم
 مقتدایان از جهان فتنه با افعال خویش
 وبعیت فی خلیف یزید بعضهم
 بعضا لیدفع معوز عن معوز

دو

روی ابو جعفر بن بابویه

محل

ابحان من الرجال هيمه في صوره التمتع المبصر فطن بجل مصيبت في ماله

متكبين

باعتواهم صحت بعضي كزيت يمدد
سلكوا ابنيات الطريق فاصبحوا
برر بالاهمي فشد ليك اخر شند

في الترغيب على العلم وادع عليه السلام

وفي الجهل قبل الموت مؤالا
در جهالت بیشتر از مرد واهل جهل
وان ابراهم لم يحي بالعلم ميت
وليس له حتى النشور نشور

مرداگر زنده ز عالم است بشكست

اي يوتي من الموت افسر
ز مردن در دور و ز انور حستن ندارم
يوم ما قدر لم اخشى الردي
بروزي كان قضا بنود في ترم زرد

كنت السواد لنا ظري

نور بودي مردم چشم ما
من شاء بعدك فليمت

في مرتبة النبي عم
فيل لفاطمة دم

فاذا اصبحت بدية لم يشرف فسل الفقيه لكت فقيرها مثله من يسع في امره فقه يظفر

مهر که می خواهد لبس از تو کو بپوش
من بهم از مرگ تو میگردم

و مهوتن عليك فان الامور
بكتف الاله متا ذيرها

بر خود آسان گیر کارت را همه
چون بدست حق بود مقدار آن

فليس يا تيك منهيها
ولا قاصر عنك مامور ما

نیست هیچ ایندوات را مانعی
وز تون توان دفع کردن زمان

روى الشيخ ابو جعفر الطوسي باسناده عن الاسود الديلمي عن ابى
طالب ان رجلا سأل علي بن ابي طالب عليه السلام عن سؤال

فبا در و دخل منزه فخرج فقال امين السائل فقال الرجل ما انا
ذا يا امير المؤمنين فقال ما سالتك فقال كيت وكيت

فاجاب عن سؤاله فقبل يا امير المؤمنين كنا عهدناك اذا ابتلت
عن مسئله كنت فيها كالمسيبة المحمات جوابا فبا لك انطبارت

اليوم عن جواب هذا الرجل حتى دخل المحر ثم فرجت فاجبته
قال كنت حاقنا ولا راى لثلاثة لحاقين ولا تحارق ولا الحاقين

ثم انشاء يقول شعر
اذ المشكلات تصدين لي كشتت حقايتها بالنظر

خواصنا

کرا من پسند از مشکلات
وان برتت فی مجمل الصواب
جو رختان شود در مجمل خیال
مقتضی بعیون الغیوب الامور
مقتضی بر انداختن غیب
یعنی اصرار کلمات المرئیات
را هست کوشی بتیری جویع
لسانی کشفیة الارحی
زیبانی کفیا رجوان ارحی
و قلب او استنطقه بالانوار
دلی کردی از نطق جوید مہوم
ولست باقیة فی الرجال
نیم پیش مردم جوید و فضول
ولکنی منذرہت الاضویان
مر است کا بصفات و نطق

کشایم رموزش معلوم نظر
غیبا بختیابها البصر
نہانت انوار او در بصر
وضعت علیہا صحیح الفکر
شوار و ایشان فکر من برد
افری بہ عن بیات السیر
کہ برم نقاب از نبات سیر
او کا حسام الیمانی الذکر
و یا مہجرتی بانی کہتر
از بی علیہا بواہی الدرہ
کنڈ ظاہر از نطق غلطان کہتر
اسائلی ہذا و ذام الخیر
زمن باز بر سند از ضرر
ابین مع با مضمی با عتبر
ز آئیندہ و رفتہ کویم خبر
اقیسر

جہول

موزنی

یعزونی قوم برآة من الصبر
عزرا کیندہ مردم بری از صبر
یعزونی المعزونی ثم یضی لشیانہ
عزرا کیندہ عزرا کرد و رفت بر خورش
اشکو الیک عجزی و تجبری
شکوہ و از م با تو از حال نہان
انی قتلت مقری بمقری
خویش را من کشتہ ام از خیزد خورش
قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم لامیر المؤمنین علی رضی اللہ عنہ و کرم اللہ
وجہہ اہل المعروف فی الدنیا ہم اہل المعروف فی الاخریة و قال
دما اثر التقصیر الا مقصتر
بہج تقصیری نحو اہل مکہ و الاتقاص
و کل امری یاتی بما ہو اہل
م کسب زہد چیزی کہ اہل ان بو
لقد عجزت عجز من لا یعتذر
نفس خود دیدہ بجز و ما توانی امتلا
فاہل معروف و اہل عنکر
اہل نیکی زہد انگی دوا از بدتر
سوف الکیس بعد ما و اشتر

پیش

۲۹

عمر بن حون عکس شد که او معذور نیست
از فتح من و یکی ما کان بحیر
بزرگم دامن فرزندم از او بر زمین
وقال م یذکر مبیته علی فراش النبی صلی الله علیه وسلم و مقامه فی
الغار ثلثا و قدر و ایا ابو جعفر الطوسی بالاسناد و غیره شعر
و بیت بنفشه خرم من و علی الحضا
جان خود کردم سپهر آنرا که خیم خلق بود
رسول الله الخلق اذ انکر و ایه
آن رسول حق که چون در حق او کردند
و بیت اریحهم حتی ینشرونی
بر فراش افتادیم می بینیم که قتل کنند
و بابت رسول الله فی الغار امنا
حضرت پیغمبر اند خواب خوش بود
اقام ثلثا ثم زمت تملایض
بر سر بستند از آنجا باز فرود بعد از

زود بر خیزم بدین تدبیر دامن بزرگم
قد یخرج الامر الشیبه المفقور
تا که کرد جمع این کار بر شیاراهم
و من طاف بالبیث العتقی و یحیی
و انکه بود اندر طواف کعبه اطراف ان
فوقیه ذوالطول الکریم من الکریم
لطف انبرد شد که دارش ز مکر دشمنان
و قد و طنت نفسی علی القتال
نفس را داد تسلیم بر گرفته دل ز جان
موتی فی حفظ الاله و فی ستر
در نشاء و حفظ دستم خالق کون و مکان
تلا یض یغیرن الحضا اینما بغری
آن ستر نامی که شد چون موم سنگ از پایدان

اردت به

اردت به نصر الاله تبثلا
و اضمرة حتی اسد فی القبر
خواستم من اینند دلیلی بفرست و نج خدا
و استم تا فوا بکاه در این سر لثمان
و هذا البیت من روایة السید اورد بعد قول و بیت اریحهم و قد
اورد الشیخ المفید ابو عبد الله رحمه الله ایضا شعر
ما ان تاهت فی شیء و ریت به
بیدل و بالان نکشتم در مصیبت بیخک
قد مات والدهم من کان یفعلهم
میر و الشانرا بیدر و انکس کرمی پروردشان
تلکم قریش تنانی لتقتلنی
این شما بیدای قریش کشتن من فرستید
فان بعیت فرهن فزمتی لکم
در بلغم عهد در من میکنم پیش شما
وان مهلکت فانی سوف اوردتهم
در غیرم میدهم از بعد آن میر الشان
اما بعیت فانی است متخذاً

و اضمرة حتی اسد فی القبر
داشتم تا فوا بکاه در این سر لثمان
و هذا البیت من روایة السید اورد بعد قول و بیت اریحهم و قد
اورد الشیخ المفید ابو عبد الله رحمه الله ایضا شعر
کما ما ومنت للاطفال فی البصر
ابحسان کافور غم لطفال در وقت صبح
فی التایبایة و فی الاسفار و الحضر
در بلیات زمان و در سفرها و حضر
فما ورتیک ما بروتوا و لا ظفروا
حق و بت تو که ایسانا می آمدند ظفر
بذات و دقین لا یعفو الهما اثر
کز بلای جانین من انرا نکردم اثر
ذل الحیوة و قد خانوا و قد غدروا
خواری عمر از پی لغز و حیانت هم بسیر
اهل اولاد شیعه فی الدین اذ خروا

فانی در

در تمام بنام آنکس که کرد جهان
 قدر با بخوبی و لم یوفوا بپیغمبر
 بیعتی کردند با من آن شد آفرین
 و با صیونی بی قرب مضرت
 با من اندر جنگ ایستادند چون آن
 اذانت لم تزرع و ابصره حاجله
 کز نکاری هیچ نمی چون بناید حاصلش
 و ما فی لیوم النعبه زانو سوی
 بهتر از توی بنام تو شد در روز حشر
 قال ابو جعفر الطوسی شیخ عن جعفر بن محمد مولا عن ابی عن جده انه قال علی علیه
 الصلوة والسلام
 حشرت علی من الامور کرامته
 شکستایی نمودم بر امور تلخ نایابست
 اذ انکنت لا تودی ولم تک سا یسلا
 منم آنکس که نامم کرد تا در حیدر صفدر
 یار و اهل شیعه در دینی که با فخر است
 و ما کر و بی فی الاعداء اذ مکروا
 مکر ما کردند با من در صف اعدا دیگر
 ما لم یلاق ابوبکر و لا عمر
 در جهنم هرگز ندیدند این ابوبکر و عمر
 نومت علی التقریط فی زمین البذر
 می شوی بزکامه ای تا دم ز روز حشر کار
 نزود و پی حتی القیامة و الحشر
 نوشته این روز توی ساز تا روز شمار
 قال ابو جعفر الطوسی شیخ عن جعفر بن محمد مولا عن ابی عن جده انه قال علی علیه
 الصلوة والسلام
 حشرت علی من الامور کرامته
 شکستایی نمودم بر امور تلخ نایابست
 اذ انکنت لا تودی ولم تک سا یسلا
 منم آنکس که نامم کرد تا در حیدر صفدر

در تمام بنام آنکس که کرد جهان
 قدر با بخوبی و لم یوفوا بپیغمبر
 بیعتی کردند با من آن شد آفرین
 و با صیونی بی قرب مضرت
 با من اندر جنگ ایستادند چون آن
 اذانت لم تزرع و ابصره حاجله
 کز نکاری هیچ نمی چون بناید حاصلش
 و ما فی لیوم النعبه زانو سوی
 بهتر از توی بنام تو شد در روز حشر

در تمام بنام آنکس که کرد جهان
 قدر با بخوبی و لم یوفوا بپیغمبر
 بیعتی کردند با من آن شد آفرین
 و با صیونی بی قرب مضرت
 با من اندر جنگ ایستادند چون آن
 اذانت لم تزرع و ابصره حاجله
 کز نکاری هیچ نمی چون بناید حاصلش
 و ما فی لیوم النعبه زانو سوی
 بهتر از توی بنام تو شد در روز حشر

عبد

عبد الذراعین شدید القهره
 مرا ساعد بلندت قوی حکم دهم
 اوقهم بالصاع کیل السندره
 مرا بچشمه با یغمان کیل کیل اذون
 و اترک القرآن بیاع حذر
 کذا رم بهلوانان را کشته برشته
 من یترک الحق یقوم صغره
 کسی که ترک حق کرد دست با قوم خود
 ینصرتی ربی خیرنا چه
 یاری خدای داد در اوقاب یاری
 اخرجت بالسیف علی المغافر
 کردم بیخ خود سر خود را ز تن جدا
 یا تو الذی یطلب منی الوتر
 ای آنکه میخواهی من صدق و نفاق و کفر
 حقا یصلی بعد ذاک الحجر
 حقیقتا تو ایستاده ای بعد از آن سنگ
 کللت غایات کریم المنظره
 ز چشمت بجز شمشیرم در دیده
 و افرکم ضربا یبین الفقره
 زخم ضرب و حد سازم ز اعضای شما
 صیدری اشن من رؤوس الکفره
 مرا شکار باد چو از کفرم
 اقتل منهم سبعة او عشرة
 کشته از ایشان که امنت و کفر
 یمان من یکن بدل یک شاکر
 مع النبی المصطفی المهاجر
 با مصطفی نبی یکن گو مهاجر
 ان کنت یغنی ان تزور القبر
 پیش آیی چون می بابت کردن زیارت
 اعطیتک الیوم و عانا صبرا
 کور خود

فکلام اهل فسوق و فسور
 بر همه ایشان نافرمانی اند

کور خود

حقا بسوزی بعد از آن درش فروخته
لطف نفسی و قلیل ما است
نالان بود و غم که من کم دارم
لم اربو فی الدنیا یوما حتر یضم
بوزی کردم جهان من چنان که از
انگش خینی عن امور کشتین
چشم می بود بعد از فراوان کارها
و ما من غمی اغضی لکن ربنا
نمک از کوری بودم چشم خود کن
و اسکت عن اشیا او شکت قلتها
خاستم از چیزها و زانکه فراموش
اصبر نفسی با جهادی و طاقتی
نفس خود را بر فراموشی خستین
ما فی کثیر و لا میر تعدک
خبر و میری نیست در نو تادای در شمار

مختم بر ظاهر و زین زهر هلال مرید
ما اصابت الناس من خیر و شر
از هر چه واقع میشد بر مردمان در
و هم الساعون فی الشر الشر
ایشان بچکن من بر ساعی شوند و زین
و انی سغلی ترک الغبوض قدیر
گر چه هم قدرت بود بر ترک این معنی
تعاوی و اغضی المرء و هو الخیر
چشم پوشد مرد و او را هست بنیای
و لیس علینا فی المقال امیر
نیست بر یاد سخن گفتن امیر و مقدا
و انی با خلاق الخیر خیر و بصیر
زانکه من هستم خرد را بر جمع خلقها
فضلت منی لبانانی و اوطاری
هم خود گشتم بکار خویشین حاجت گذار

فان

فان لم یبت فلما ترجی مکرمه
و ان هلکت فذموم الی النار
گر با فی نیست کس را از تو امید کرم
و بر میری بدترین جایست جهنم کشته
روی ان عمر بن عبدود بر زیوم خندق نیاد بی بیل من مبارز فقام علی
ع فمقال له یارسول الله فقال اجلس یا علی و نادى عمر و الثانية بیل من
ببارزتم قال این خیشکم التي ترعمون انه من منکم و قالها الی اجل فقال
علی نعم انما یارسول الله فقال اجلس ثم قال الثالثة وهو یقول و له عم
و لقد حجت من الشدا
کلوی من فرام شد زانکه کانوا کرم
و وقت از جبین المشجع
توقف کردم ای ما دلیرین شد من
فلذا الی لم ازل
چنین بودم همیشه تا که بودم در زمان
ان الشیخا عبه و السیافه
ز روی راستی باشد شجاعت با سماه هم
فقام علی دم و قال انما یارسول الله فاذن له النبی صلعم و هو یقول

و الثالثة

لهد قاضیه الزاری
فی حرف الزاری

لا تعجلن فقد اتاك مجيب

يا عمر وديك قد اتاك

اي عمرو ودي بر تو که آمد بسوی تو

ذو زین و بصیرت

با صدق نیت و صفای قلبیت

و تعد دعوت الی البر اریه

خواندی برای حرب و پیامد بر ابرت

یعلینک ابیض صاریما

بالای سر بداشت ترا بیخ جواب

انی اومل ان تقو م

دارم خیال آنکه تو ایم جنگ تو

من خریه بخلا و یقی

خزلی که ز کشته شود بنده از بند

حیونک انفا س تعد و کلما

زندگانی تو از دمه های معدود و تو شد

مجیب صوتک غیر عاجز

صوت ترا جواب و در صواب اقتدار

والحق بنی کل فانیز

از لطف حق بجای بیاید امیدوار

فتی مجیب الی المبارز

مردی که او جواب تو گوید بکارزار

کان لم یحتمل للمناجز

تا چون نمک که از بیابانی راضطار

علیک نایحه الخنایز

که بریند بر خار تو خلق زار زار

ذکر ما عند المهر اهتر

هنگام جنگ یاد کنندش بر روزگار

مضی نفس منها تعیضت لها قوا

هر دمی که آن بگذرد جزوی از آن کردیم فنا

و مالک من عقل خیس به رزق

و مالک من عقل خیس به رزق

غیران

کو تر اعتقلی که در یابی چنین بغیر ما

و یجدوک خادما یزیدک التمزوا

سایبان را به عقلمی بر تو میخواند خدا

و کن له طالبا ما عشت

علم را میجویی از اقتباس خود دار

و کن حلیم ازین العقل خیر

پارضای عقل در حلم و مشور غافل ز کار

فی العلم یوما و اما کنت منسما

در پی علم ای بود دریا بروی غر اص وار

للدین معتننا للعلم معترسا

بس مگر که خوی کرد باد بها کرد بدان

دین غنیمت دار تخم علم را در دل

اصحی الطالیه من فضلہ سلیسا

کاشنی باغچه را از لایس

چون بروز آبی بطوری باشی در شب

و یحییک ما یغینک فی کل لیله

زند و سازد آنکه می میرد از تیره در شب

العلم زین فکن للعلم ملکیا

زینت مردم بود از علم که علم کن

و ارن الیه تقی بالله و اعز به

میل سوی علم کن میدار بر حق اعتماد

لا تسامن فاما کنت منهلما

چون نمایی در طلب جدی مگردان

و کن ناسکا محض التقی و رعایا

متقی و زاهد و امیل و ره بانای جوان

و اعلم هدیبت بان العلمیر منسما

فهم کن که علم صافی تر باشد در جهان

شرفنا من دم اعداینا

باد ما خون بدخواهان ما است

السيف و الخنزیر کانتنا

شمیر و خنجر بجان ما است

فی قافیه التین

فمن خلق بالاد ابر خلقک رسا

بس مگر که خوی کرد باد بها کرد بدان

کریس قوم اذ اما قارن الروسا

مهر قوی چون ارم بیوندند مهران

و کاشنی باغچه را از لایس

کاشنی باغچه را از لایس

اف علی النرجس والاس

ناخوشی باد بر نه کسر و مورد

لا تهم بده

عده

لا تهم ربك فيما مضى
 و هو ن الامر و طيب نفسا
 خالق خود را مکن تمت احكام اعضا
 کارسان که نفس خویش را خوش حال
 لكل هم فرج عاجل
 باقی علی المصیح و المستنی
 در همان هر کار را فرسودن و فرج
 الحمد لله لا شريك له
 کسی گوهرت در جوانی که بی درنگ
 و ابی فی صحبه و فی غشیه غلبه
 و بین عادت من آمد در صبح و در مسا
 لشکر خدا که نیست تر که و نظیر او
 لا الینس اخاف من انبه
 لم یبق لی مؤنس فینوئنی
 جز مؤنس که ترس از انبش بود مرا
 مؤنس مانانند که انبش بود من
 فاعتزل الناس ما استطعت
 ترکن الی من تخاف من و کسبه
 از مردم مان بقدر توان باش کوش که
 فالعبد یرجو ما لیس یدرکه
 و از هر که ترسی از بدیش باش از جدا
 بندد امیدم چه کند دنیا بدیش
 از مردمان بقدر توان باش کوش که
 فاعترل الناس ما استطعت
 و الموت ادنی الیه من نفسیه
 نزدیکتر شد از نفس او دم فنا
 بندد امیدم چه کند دنیا بدیش
 سلام علی اهل البیت و ارباب
 کانهم لم یجلسوا فی الجالیس
 کوی که مجلس نبود اند مگر
 و لم یشر لو امن بار و الله شره
 و لم یاکلوا من رطب و لا یلبس

یا یوش خود کرد یکی شربت آب
 لا تأمن الموت فی طرف ولا فی
 یک نفس بالخط ایمن مباش از حال
 یا بیخ خود خورد مانند خشک و تر
 و لو تمتعت بالجاب و الحرس
 و اعلم بان سهام الموقرنا فذرة
 در تمام نفع شود از روی نکهسانان
 و انک باشد تیرهای مرکز حکم روان
 تی کل مدرع مناه و مترس
 ما بال وینک ترضی ان تدنس
 بر همه در می که ما را باشد و حصین سپهر
 چیست دینت که ناپاکی او داری
 و ثوب نیک مغسول من الدنس
 ترجو النجاة و لم تسلك مساکلها
 جامه های تن بغایت پاک پوشیده به
 ان السفینه لا یجری علی العیس
 راستی را کی توان کردن روان کشتی به
 داری امید جان و هستی بر راه آن
 علی الجبل لیسنا مثلهم فی القوارس
 انجیب اولاً و الجماله انشا
 مثل ایشان در سواری نیستیم از کوه
 هست اولاد جهالت را کمان که ما
 یقتلی ذوی الاقران یوم التماوی
 فسال نبی بدر اذ ما لعینتضم
 قتل نهایی که کردم روز هجرت
 یکتشف الله العبدی بالتناکس
 و انما اناس لا تری الحرب سبه
 و لا تقنی عند الرماح اللداعس
 و انما اناس لا تری الحرب سبه
 و انما اناس لا تری الحرب سبه
 برستی که ما مردیام که نهیم و در خانه غیب و باز نگردیم نزدیک تر می ایزم

الکرم

این رسوله حق که چون بدست مبارک میان
 نمازت منبأ بعد ما من متعالیه
 نیست بعد از ما کسی دروغ اگر در سخن
 و قال محمد بن عمر البلخی رحمه الله علیه الشهدا ابو محمد بن القاسمی عن ابيه عن جده
 الامیر المؤمنین علی علیه السلام
 اتم الناس اعرفهم بنقصه
 بود که ملتزم درم شناسا تر بنقص خود
 ولا تستغل عافیه بشی
 گران شمارش عافیت هر کس
 وحل الفحص استغنی عنده
 بدان دخل و تخفص خاصه زان کزوی عین باشی
 را صحت العاصی ابن العاص
 وارم مصاحب زنی تو عاصی ابن عاص
 مستحقین خلق الدلائل
 بند دروغ خود همه اند پس شتر

بهر او اعدای دین کرد حق زین بر
 فما غادرت منبأ جید اللابس
 بر تن کس خلعتی زین سان نگرود و ذکر
 و قال محمد بن عمر البلخی رحمه الله علیه الشهدا ابو محمد بن القاسمی عن ابيه عن جده
 الامیر المؤمنین علی علیه السلام
 اتم الناس اعرفهم بنقصه
 بود که ملتزم درم شناسا تر بنقص خود
 ولا تستغل عافیه بشی
 گران شمارش عافیت هر کس
 وحل الفحص استغنی عنده
 بدان دخل و تخفص خاصه زان کزوی عین باشی
 را صحت العاصی ابن العاص
 وارم مصاحب زنی تو عاصی ابن عاص
 مستحقین خلق الدلائل
 بند دروغ خود همه اند پس شتر

فدان علی السلامه من بدانی و من لم ترض صحبت فاقصم
 من از دیگر شورا سلامه که زان کزوی کس و کس را که رض نیست صحبت فاقصم

فی قافیه الضاد

لنا ما دعون بغیر حق
 لغیر حق بود این دعوی شما با تو
 عرفتم حقاً محمد تموه
 شناختد حق ما و مذکرند آن را
 کتاب الله شامدنا علیکم
 گو ایماست کتاب خدا بسوی شما
 ان تک و اعلم بما الله قضی
 که بود علمت بدان چیزی که حق کرد قضا
 اذ اذن الله فی حاجت
 حاجتی کاندان رضای حق است
 وان اذن الله فی غیرها
 و ان اذن الله فی غیرها
 آنکه فرمان حق در آن نبود
 نحن قوم النمط الاوسط
 ما هر چه وسط وارم در کل امور
 قافیه علی الذم لا تعصب علی احد
 قافیه علی الذم لا تعصب علی احد

اذا امیر الصحاح من المراض
 چنانکه هست عیان تن در ستار بیمار
 كما عرف السواد من البياض
 چنانکه باز شنا سواد روز از شب نگر
 وقاضينا الا له فنغم قاض
 خداست قاض ما به ز قاضیان
 فاقية يا تيك سبي المنقش
 دانگ نر و مکه ایست شمشیر روز میان
 اماك النجاح بها يركض
 مریست آید و بدو گاه طلب
 اتى وونها عارض نوض
 عکس آن عارضت در رخ و تعب
 كسنا لمن قصر او اقرطاب
 نیستیم از اهل تقصیر و نه اقرطاب
 فلما تری غیر ما فی اللوح مخطوط
 فلما تری غیر ما فی اللوح مخطوط

لا تفقد سابق احسان مضمی
 بنامه ممکن کز نشسته ننگوی را که بگذر نشسته
 والله لا تطلب فيما قد مضى
 و خدا را غایب نشوند در آنچه هم گذر کرد

مِلِكِي مَوْلَانِي وَرِزْقِي وَحَافِظِي
وَإِنِّي لَعَبْدٌ أَقْرَبُ وَأَخْضَعُ

بود پروردگار و حافظ و مولای بزرگان

من اورا بنده مسکین و اقربا مبران

بِهَلْ تَوْعَى الصَّخْرُ مِنْ مَاءٍ مِنْ مِطْرٍ
بِهَلْ يُلْجِئُ الرِّيحُ بِالْأَمَالِ وَالطَّمْعُ

بسا که سنگ شود کوفه ز آب
بسا که باد و وزد بر امیند تا و امل

والمن مفسدة الصنعة

الامع

عَلَى الْعِدَاةِ عِدَاةَ الرَّوْعِ

بر اهل دشمنی و دشمنان مکر و جمل

مِنْ قَلْبِ الْجَبَلِ الْمُنْبَعَةِ

از سر کوه سر فراز مبدین

مِنْ جَرِيَةِ الْمَاءِ الشَّرِيعَةِ

از روشهای آب روانی

يَكُونُ دَائِعِيَةُ الْقَطِيعَةِ

الفضل من كرم الطبيعة
انا على ابو السبطين مقدر
منم على يد رسله بنی قادر
والخيزر امنع جانبا
خير راعی است مانع تو
والشرع اشجع جسرته
روشش مشرعه بهر باشد
ترك التعاهد للصدقة

انا على ابو السبطين مقدر على ابداء عداة الروع والدمع

تَرْكُ بَرِيئَتِ بَارَانَ رَا
لَا تَلْتَمِظُ بُوَيْغِي

مشو الودع غنيت خلق

ان التخالق تسميتك

بدستی که خلق بدجو باشد

جبل الانا من العباد

مردمان را حیل از لیت

لا تضع المعروف في سائر

لطف وجود و نگوئی با مردم مگر مکن

وضعه في غير كسريم يكن

خیر کن با مردم ازادی گزینی تا شود

قد كان يكثر واني الكلام سمعا

بود هر خود تمامی جا بهل بسیار گوی

فعلوه مني بقرة قاتل

بر سرش شدم از ضرب تیغ جان ترا

سبب قطع دوستان قرین

في الناس تلتطخك الوتيرة

که ترا نیز غنیت آید و کین

ان يقول الي الطبيعة

میشود با طبیعت تو قرین

على الشريفة والوضيعة

از وضع و شریف خلق یقین

فذاك صنع ساقط خاليع

ز آنکه باشد آن نگوئی و افتد کاش

عرفك منكم غير ضاليع

خیر تو چون بوی مسک و بوی آن زان قدر

حتى سما بحسامه ترويحيا

تا شود عالی و از تیغش تیرد

ما كان يوما في الجروب جدوعا

آنکه روزی در صف بهجا نبودش انکار

مَنْ كَانَ يَنْكُرُ فَضْلَنَا وَسَانِنَا
 فَانَا عَلِيُّ لَدَا مُطِيعًا
 هر که باشد منکر فضل و بزرگیهای ما
 من علی ام کرد که از خویش را از زمان
 قال الشریف المرتضی قدس سره
 اخبرني الشيخ المفيد قال اراد رسول
 الله عليه السلام الاختفاء من قرش و المهاجرين منهم الى الشعب استشار
 الى ابي طالب فاشار الى علي عليه السلام ثم تقدم ابو طالب الى امير
 المؤمنين ان يضطج علي فراش رسول الله عليه الصلوة والسلام ليقبته
 بنفسه فاجابه الى ذلك فلما نامت العيون جاء ابو طالب الى علي
 عليه السلام بمقام رسول الله صلى الله عليه وسلم وقد اضطجع امير المؤمنين
 علي عليه السلام مكانه فقال امير المؤمنين يا ابا طالب اني مقتول فقال ابو طالب
 اصبر يا بنی فاصبر اخي
 کل حبی مضیبه لشعوب
 هر که باشد زنده باشد باز گشت او فنا
 لعدا النجیب و ابن النجیب
 بر فدای آن نجیب بن نجیب رهمن
 قب و الباع و الغنای الحریب
 ظاهر و باو است و باز گشت بود و اسخ
 بر فدای آن رسول غم و دار بحسب

السید

تشریح

ان تصبک المنون فالنیل
 کر رسد مکت بیارم تیر نو که نی بی پی
 اما مری بالصبیر فی نصر احمد
 برابر صبر میدارد برای نصرت احمد
 کل حی و ان غلاما بعیننا
 از من سبها منها بفضیلت
 ولکنی احببت ان تفرق
 ولیکن دوست میدارم که بسنی نصرت
 و سنی بی نصرت احمد لوجه الله
 بزی سعی من از بهر خدا در نصرت او
 قصوی الجذید الی سبیل
 انتهای مهر نوی را که نه است
 ای اجتماع لم یصبر
 کوی عالم محیی کافر نکشت
 ام ای شعب لا الیام
 فخصیبت منها غیر مصیبت
 بعضی از وی نشان آید شود بعضی
 نواته ما قلت الذی قلب خازنا
 بحق حق نگفتم آنکه هستم خارج تر زمان
 اخذ من سبها منها بفضیلت
 و تعلم انی لم ازل لک طایعا
 بدان ای آنکه من بیست بودم تابع
 بنی الهدی المحمود طفلان و باغ
 بنی مادی ان وقتی که بودم داخل طفلان
 و الوصل فی الدنیا انقطاع
 وصل در دنیا فراق و فصل دان
 لتشتت من اجتماع
 ریخته از بهم هر سو جمعشان
 لم یفوق الصواع
 لم یفوق الصواع

خطا
تعالی جوابه علیها السلام

از کجا قوی ام پیوسته شد
 کاش فراق آخر نیامد در میان
 یا بوسه لبت که از آن لذتی
 ما و ام مختلفا طباعت
 یا کجا نفعی بخیزی رو نهاد
 با تمامی کارش تا مدزیا ن
 قد قتل فی امتنا الهی
 یکنینک من شتره سراع
 گفته زین پیش در امتنا نشان
 پس ترا از شتر شنیدن حال آن
 کک الحمد اما علی نعیه
 و اما علی نعیه برفع
 شکر و منت مر از این نعمت جهان
 شکر دیگر آنکه ساری و نفعهای بسیار
 تشکر و فتعل ما شیت
 و تشکر من حیث لا یسمع
 هر چه می توانی کردن قدره ترا
 بشنوی دیگر از انجای که نتوانی شنید
 مات الوفا رفد و لا طمع
 فی الناس الا الیاء و الجایع
 و ما نانو و نگوین طمع ما نود طلب
 فاصبر علی تقه بانته و ارض
 ما عتاد خدای تو غنی و صبر غای
 کک الحمد یا ذا الجود و المجد و العطا
 مر از حمد و شکر ای صاحب جود و عطا
 عالمی که منع فرمایی در بخش عطا

ولطف

فلا

فی المناجات

بسیار

الهی لئن جلت حجت خطی
 ای خدای من مرا که خطا باشد بزرگ
 الاهی و خلایقی و حسرتی و موی
 ای خدای منی خالق من وی بیای
 الاهی لئن اعطیت نفسی سؤلها
 ای خدای من اگر نفس را دادم مراد
 الاهی تری حای و قوی و قافی
 ای خدای منی این فقر من دور و سیم
 الاهی فلا تقطع رجای و لا تنزع
 ای خدای من قطع امید من مکن زایل
 الاهی لئن جبتنی او طردتني
 ای خدای من اگر من را برانی زمین
 الاهی اجبرنی من عندک ان تق
 ای خدای من اگر من را از زمین
 الاهی لئن عدتنی الف حجت
 ای خدای من اگر من را از زمین
 ففعوک عن ذنبی اجل و اوسع
 عذرت از زوشت و اگر از کلام - و از خطا
 الیک لدی الاغسار و الیتر
 روی خلاصم سوی شست در فرود
 فها انما فی روض النذامه ارتع
 امدم اکنون بستان ندامت در مراد
 و انت منانی الخفیه تشمع
 مهم تو در گوش آوری در خفیه که گویم دعا
 فوادی قلبی فی سمیت جودک
 دل مرا چون هست از جود تو امید
 فمن و الذی ارجو و من ذوالشک
 کیست آن که زوی امیدم باشد و شایع
 اسیر ذلیل خایف لک افضع
 مهم سپردم و مهم ذلیل تر سزا که از جان ترا
 فحبل رجای منک لا تقطع

افزع

مطمع

فما حیلتی یا رب یسألکم کیف اصنع

ای خدا که در عذابم افکنی سالی بنزار
الهی انی استغفرتک من کل شیء
ای خدا انعم در از تقوی بکجا بجزم
الهی اذ قتی طعم عفوک یوم لا
ای خدا طعم عفو تو بخش او ز کند رو
الهی اذالم تر عنی کنت ضایعا
ای خدا که نمودم از رعایت ضایع
الهی اذالم تعف عن غیر محسن
ای خدا عفو از تو نمانی ز غیر نیکار
الهی لیسن فرطت فی طلب
ای خدا در راه تقوی کرم انصاف
الهی لیسن اخطات جهلا فطاما
ای خدا دارم خطا و حرم لیکن و انعم
الهی ذنوبی بذات الطور و اعطتک
ای خدا که در کتبم هست لغز تر کردی

رحمت امیز من از تو می گوید جدا
اذا کان لی فی القبر متوویج
چون مرا باشد درون قبر خود بکنج
بنون و لا مال مینا لک یتفجع
بی سینه مال ای نعم بخند ما حیرا
وان کنت ترعانی فلست ترع
در رعایت یا هم از تو نیست ضایع
فمن لم یسئ بالهوی یتمتنع
کیست که بدکار را بخشد تمتنع از هوا
فما ان ایز العفو اقفوا و ابیع
بر نشان عفو تو رفتم ولی راه بدکار
ز جونتک حتی قیل ما هو یجزع
تا بدان غایت که گویند نترسد از خدا
وصحک عن ذنبی اجل و اوسع
لطفت افزونست از جرمم جو کوز

المتقی

الهی

دور کند ما در کندن عطای تو ترسید
الهی انی استغفرتک لوعتی
الهی اعلمنی عسرتی و احو حوبتی
ای خدا عفو کن از لغزیدن جرمم
الهی اتلنی منک و حوا و حمت
ای خدا از لطف خود رحمت کن بر من
الهی لیسن اقصیتی او طردتینی
مای خدا که مرا بر هر اقصی نمانم
و کلام بر خور انوار کبریا
جمله هر سندی از کمال لطف تو امیدوار
الهی ینینی رجایی سلامت
ای خدا ایمنم در سلامت با خدایت
الهی قال تعفو و عفو منک
ای خدا که عفو با نواز تو عفو باور
الهی بحق العاشقینی و الی
ای خدا سوگند حق با عاشقانی او

و یاد کردن کنایان چشم را از من اشک بار کن
و ذکر الخطایا العین معنی تدرج
فانی مقرا خائفت متضرع
من مقوم بر کتبه خویش و ترسان در صفا
فلست نسوی ابواب فضلک افزع
چون در نبودم ابواب درت بهر جا
فما حیلتی یارب ام کیف اصنع
حیلتی نبودم یارب چه سازم
لرحمتک العظمی و فی الخلد
با عظم رحمت و خلد تو لطف بقا
و قبح خطیای علی لیستغ
زشتی حرم و کتبه هم میسند بسنها
والا فبالذنب المذموم اصع
ورنه باشد در کتبه مهربان
و حرمت ابراهیم لک خضع
رحمت نیکان که ابراهیم را تو وارث

یطع

زیبا

البحا

الهي فاشترى علي دين احمد
اي خدا و دلي بزرگ من مکن بر من
و صل عليه عليهما دعاك محمد
خوان بر صلاه تدفونند بر استخوان
بجوع فان الجوع من عمل النبي
کندی با من سبک چون کار توئی که بزرگ
و جانب صنعا الذنب لا تر کینها
از گناه خود دوری جوی رود مساز
ابن ام بل النصيحة تنفع
ای پسر من بند گویم که بر نصیحت مبد
فلقد منحتک ما استطعت نصيحة
کردم از زانی ترا اینچه مقدور من است
قدم لتبک في الحياة تزودوا

قصه اخوی

منبیا
تقیان تقیاتنا نسا لک اخشع
آن تقی و آن تقی خاستغری با شرم ترا
شعاعته الکبری فذاک لک شمع
آن بزرگی بر شعاعتهای شایع
و تا جاک اخبار بیا یک رکع
و آن متاعه که شکافند در نبات
و ان طویل الجوع یوما یسبغ
کینگی چون فراوان بیکر دی خود از آن
فان صنعا الذنب یوما یسبغ
زانکه کرد و جمع روزی ان کتاب از هم کران
ایها یقلبک ان تحتک مفرق
و ارم از زانی ترا کرد دولت تا بر مکان
فان العظمت بها فنسک تنفع
که تو بر عظمی بنوی نفس تو کبر و نوع از آن
فعدا لفرقها و انت مؤبرع

توشه هر نفع خود پیش تو هست از حیوة
و اهتمم للشف القوی فانه
اهتمامی در راه نزدیکی کن کن
و اجعل تزودک المخاصة و التقی
توشه در راه خود از خوف و از تقوی
واقنع بکونک فالقناع هو الغنی
یقین است شد غنا فانه لثبوت خویش
و اخذ مصاببت اللئیم فانهم
دور باش از صحبت بشت لیسان کران
اهل المودة ما اللئیم الرشیخ
در دست اندازم که میخوشی صفا جمله را
و کتاب ربک فانه لثبوت
بکتاب حضرت پروردگار تو ان لب
یبدو که ان یهدو که حسن ثناییم
چون شکر حاضر نمایند بر حسن و حسن

زانکه خواهد رفت فردا و تو مودع در میان
انما من السفر البعید و اشبع
کز سفرهای بعیدت دور تر شد جهان
فکان حقیق من مسایل السع
کمان هلاکت زود تر ازت سبقت
و الفومقرون لمن لا یفزع
زانکه با شدی قناعت را فویران
منعوا صغیرا و اودهم یضغوا
منع کردن از توحت لطفتان صنعت
و اذا منعت فسمهم لک متفنع
در کنی منع عرضشان زهر پای جان
ان المحب لریه لا تمسح
چون محبت حق نیارود در نظر خوار کران
و اذ الغیب فانت انت الا وضع
در شوی غایب توئی نوکر ترینی مردمان

روان
یقین

شَرِّ الصَّحَابَةِ مَنْ يُوَدُّ لِمَطْرَحٍ

سمنشبین بگویند باری همه بر طمع

لَا تَغْشَى سِرًّا مَا اسْتَطَعَتْ أَمْرًا

تا تو ناپایی بود سر فاش با مردی ممکن

فَكَأَنَّكَ تَرَى بِسِرِّهِمْ خِصَابًا

چون ای بینی که سر غیر سازد با تو نمانی

لَا أَتَبَدُّ أَنْ يَنْطِقَ فِي مَجْلِسٍ

در سخن گفتن مجلس اتقا از خود ممکن

فَأَلْفَمْتُ بِحَسَنِ كُلِّ مَنْطِقٍ بِالْفَتَى

خاصی ظن نگویا شد جوانی را بی شکلی

وَوَدَّعَ الْمَزَاحَ فَرُبَّ كَلْفِظٍ يَبْرَحُ

هزل بگذاری لسان نظی که چون آزل

وَأَوَّارِ الْجَالِ مَا تَنْظُرُ بَأَنَّهُمْ

در مرد و انرا و او از خواهنش ایشان بساز

سوی او آورد تشویش که نتوان وضع آن

الی

بگفت

وَيُصَدِّجُ مَجْتَنِبًا إِذَا لَا يَطْمَعُ

مجتنب کرد و چون نا که کردی از روی قطع آن

يَغْشَى الْبِكْرَ سِرًّا لَيْسَ تَوَدُّعٌ

کو بتوانش کن از دیگری سر نهان

فَكَذَّابُ بَسْرِكٍ لَا حَالَهُ لِيَضْعُ

بمشتبین سر ترا فراموش کردن بیکمان

قَبْلَ السُّؤَالِ فَإِنَّ ذَاكَ لَشَيْعٌ

کان شود تشیع تو پیش از سوال

وَأَعْلَى حِرْقٍ سَفِينَةٍ أَرْفَعُ

در بودی عقل و کول روی و قوف بی زبان

جَلَبَتِ الْبِكْرَ بِلَا بِلَاءٍ لَا تَوَدُّعٌ

سوی او آورد تشویش که نتوان وضع آن

يَهُوُونَ مِنْكَ وَتَقِ بَيْنَ يَتَوَدُّعُ

در مرد و انرا و او از خواهنش ایشان بساز

سوی او آورد تشویش که نتوان وضع آن

و لكن الخالف

وَكُنْ الْخَالِفَ بِالضَّمِيرِ الْمَشْبُودِ

با هم تفرقه خلاف مثل ایشان یعنی که

وَحَفَظَ جَارَكَ لَا تَضَعُهُ فَإِنَّ

حفظ کن و ایلم حق محتاج به حفظ کنی

وَالصَّيْفُ كَرْمٌ جَدُّهُ فَخَيْرٌ

جهان است که از رانی در با کو بر خیزد

وَإِذَا التَّمَنَّى عَلَى السَّرِيرِ فَإِخْفِهَا

در استیمان شد بتوصیه کنایه از هر خود

وَأَرَعَ الْأَمْتَانَةَ وَالْكَتَبَةَ بِأَوَائِمِهَا

چون ایمن کردی با سراری نهان در کار

وَإِذَا ضَعِفَتْ عَنِ الظُّلْمِ فَضَخَّ لَهُ

که ای امانت را رعایت در او ابرش کنی

وَإِذَا بَدَتْ لَكَ مِنْ عَدُوِّ فِرْعَوْنَ

و از شوی مسکنین ز ظالم پیش او افتاد

وَإِذَا عَرِيتَ عَنِ الْعَشِيرَةِ فَاحْتَسِمْ

فَبِذَاكَ تَقْصُرُ مِنْ لِقَائِهِ وَتَقْرَعُ

تا بدین معنی میدان انگلی بر خاکشان

لَا يَبْلُغُ الشَّرَفُ الْجَسِيمَ الْمَضْبُوعُ

کی رسد ضایع کنند در شرف نهانی جهان

عَمَّنْ يَجُودُ مَنْ يَضُنُّ وَيَمْنَعُ

ای که کسی با خود با خود از خجیلی با تو ان

وَأَسْرَعُ عِيُوبٍ أَحْبَبُ حَيْثُ تَطْلُعُ

بگنزدان از وی که اهران بود از زود ان

خَطِيبٍ مَغْفِرَةٌ وَذِكْرٌ بِرَفْعِ

و در او عیب پوشا شود در عیب ان

حَدِّ الْمَذَلَةِ حَيْثُ مَثَلُكَ خُفِّعُ

کان خطبا شد خطب خود و خجیلی در عیب ان

فَأَمْدَرُ يَدَاكَ لَكَ فِيهَا مُتَوَعُّ

بوی مسکنین خود را تا شود او همچنان

مَنْ غَيْرُ قَوْمِكَ فَالْغَرِيبُ مُرَوِّعٌ

ورتوی عاری از غلبه و غلبه
 و او اخصت من الغنی بفضل
 و غنا مخصوص چون با منی فضل
 فتوق من انتر الغنی و الریبا
 یا من ترسل انظر و مال یا من
 و اذا اتقت فلیس فوکر و ایما
 ورتوی در پیش دایم کی بود در پیش
 و احاطه احتفظ با خایب
 هم تک حفظ میکن با خوتهمانی او
 ان یستفک لکن او یک خایفا
 یاری از خواهی کنویاری دیگر دوست
 و احتوا عنه مغیب و حضور
 حفظ میکن در حضور او در پیش
 لا یجرب من من الحوادث انما
 در حوادث چون پیش آید در کم

یا فیکر قومی جویند و پیش تو
 واکل حال اوله متوقع
 و درستی باشد بر حال و توقع از جهان
 اشترت لذوتها اللیام الرضیع
 او وقت و لذت لیبها و غرور و ملذات
 من یوکیس و من یجرب فلیس
 بر آن یوکیس که گریه کرد و با او
 فله علیک بها خلال اربع
 زانکه بر تو حق چه خصیلت زعیان
 لو مت ان افا الطعام منسح
 در اخوت اینست که در افروزدی ان
 و استر خطیبتی التي می اقطع
 بستر پیش خدم او شوکر بود که کران
 حرق الرجال علی الحوادث یخرج
 در بلا کردن خروج پیش طریق ابلهان

و اطل

و اطل اباک بكل ما وصی
 باش درام بیدر و درهم ^{تصیر} کجا کند
 و و او عدو الداه لا تدراه
 دوا می هر دو دشمن از زنا ساز
 فانک لو دارت عامین عقوبا
 فانک با عقوب مدارا کنی در مثال
 اری المرو و الدفیا کمال و صاحب
 هر دو می بنم و دنیا جو مال و صاحب
 یا من عدی تم اعدی تم اقرن
 ای که دشمن باشی و در دشمنی کوشی و جهل
 انتر لقول الله فی آیات
 با بشارت باش بر قول حق و آیه او
 یا صاحب الذنب لا تقنطن
 ای کنکار نا امید باش
 و لا ترحلن بلا عسدة
 ان المطیع اناه لا یستضعف
 بی روام بیدر ضایع نکر در جهان
 فان مدارات العدی لیس تنفع
 ندارد و منفعت نیست ساز کارای
 اذا مکنت توکما من الدهر تسرع
 چون ثابت گشت روزی عاقبت
 یضم علیها الکف و الکف فان
 کف هم آورد و لیکن ^{نظمش} هر یک
 ثم ارعوی ثم انتهی ثم اعترف
 بس بشمان کردی و باز ای از
 ان یقینوا الغفر لهم ما قد سلف
 باز کردید امر زود شمار از ان که
 فان الاله رؤوف رؤوف
 زانکه پروردگار عفو است
 فان الطریق مخوف مخوف
 چون الطریق مخوف مخوف

شمن

زود نیست و

و لدر فی قافیه الفاء

عصیان گرفت

راه بی توشه مروز نه سال **ز انکه در راه خوف بسیار است**
 جزئی الله عننا الموت خرافانه **ابر بنیامین کل خروار و خرد**
 این دو صریح هر دو مدموت یکدو **ما راهت از همه نیکویی گهت**
 تعجل تخلیص النفوس من الای **وید فی من الدار التي هي اشرف**
تعجل میکنه خلاص جان زنج **نزدیک میرد مقامی که مرز است**
صاعی فوت فایت آسف **ولا ترانی علیه التهف**
نیست بر کم شدیم هیچ تاسف **نه بر ابنی از ان کم شد تعجب و اثر**
ما قدر الله لی فلیس ل **عنی الی من سواي متصرف**
هر چه تغییر مرشد ز حق از ان بود **آنچه کرد در من ان فرزند سوی**
فاحمد لله لا شریک له **تالی توف و مهمتی الشرف**
شکر نردان که دروایت نیکو را **که مرا قوت نبرد از همه مهمت برتر**
اراض بالعسر واليسار ف **تدخلنی ذلته ولا اصف**
راضم در ره آسانی و دشواری هیچ **نیست زان خواری و عیاری ازین چشمه**
لا تتخلن بونیاه و بهی مقبله **فلیس یفقصها التبدیر و القرف**
مکن امساک در دنیا جوان بیستوی ابو **نیار و هیچ نقصانی در و اسراف اگر**

ومن نصایح

وان تولت فاجوی ان یجوا **فالشکر عنها اذا ما ادرت**
وگر برگشت آن بهتر گران هم گوی **گزان شکرت اگر برگشته باشد زجرها و یوان**
قبل نیدر جلا بر بنی نصیر و قیل کعب بن الاشرف و قدر و او
محمد بن حریر الطبری عنه علیه السلام **عرفت و من یعتدل یعرف**

اصلا
بناها بر کز بداییز در مخلوقات
بهر اضطنی احمد المصطفی

وایقنت حقاً و لم اصدف **شناسیم کسی کو معتدل باشد تا**
عن الکلم الصدق یاتی بها **من الله ذی الراوفه الاز**
ز قول صدق بسخمه که می آید با انرا **بناها بر کز بداییز در مخلوقات**
وسایل ندرس لکن منین بها **بهر اضطنی احمد المصطفی**
وسایل که می گویند در رس هر دین **عزیز ذی المقام و الموقف**
فاصبح احمد قینا عزیزا **مقام و منزل او شد عزیز و شرف**
شدت اندر میان ما عزیز می آید **ولم یأت جواراً و لم یعنف**
قیاینها الموعود سفا هیه **باید هیچ جور و ظلم از وی بر شما عدا**
ایا انها که او جهل و سفا هیه و عدلش بود

واعلی

الستم مخافون اذني العذاب
عني ترسيد ايا از عذاب قبل خون زرين
فان نصر عوا تحت اسيانها
اگر اقيدي زير تنهائي ابدار ما
غداة راي الله طغيان
جو ديوتن كز دنفاق وجه اول طغيان
فجبريل قد انزل في قتلك
فروا عذر ايند و جبرائيل از قتل او
قدس الله الرسول رسولا
نهان بويش سولي با فرستاد احمد مرسل
نبات عيولن له معوليات
بهشت نامرزان توم او بود و نيا ناله
فقلن لاخذ ذرنا قتيلا
به گفستند احمد را که ما را هم بکش و بگو
فخلناهم ثم قال اطعنوا

و ما آمن الله كالاخوف
نباشد امن از حق همچنان ترسيد
كلمه كعب ابي الاشراف
چنان كافتا و كعب اشرف و كرويد
و اغرض كابل الاخنت
و كروا ايند و چون اشرف لنگي بود
بويحي ابي عبده الملكطف
بويحي جانب سينه اش آن بيطحا
با ببيض ذبي طيبه مرصيف
بشمش سفيدي تر همچون خنجر صفا
متي يفتح كعب لها تذب
زود و تاب زيران كرويد آن خبر اصفا
فانا من النوح لم نشفق
که ما را ايلست نسكيني زهر و دوزخ او
دخورا على زعمة الالف

جلال

جلال فرمود ايشان را و گفت روان
اخي مرد و دوسر كرد ان زعيم خاطر
الذرعيات روا فالهيم
جلال كرونا صحاريت فرسوي غيب
كم من علم قوي في قلبه
سوي اذرعيات اخروان كيشند
سوي اذرعيات اخروان كيشند
ممن ضعيف ضعيف العقل
كانه من خليج البحر يعترف
اي سار و ضعيف العقل كوا مختلط
كويها از نهر بحر او رده رزق خود بكن
قيل لحسين ابن علي عليها السلام ركبته الدين فاجتمع اسرته
اليه فقالوا يا ابا عبد الله كتبت الي معوية لعقبي و نيك فقال
لهم لا ينبغي للعبد ان يسأل غير الله فلما احووا عليه قال اكتبوا كتابا
وايتوفى به غدا فلما اصبح بهم اتي ما فارقتكم دخلت خراين
ايهم المؤمنين فوجدته بهذه الرقعة و ما اري ما فيها من قبله و اذ فيها
مخططة اعين عن المخلوق باطالق تعين عن الكاذب بالصادق
يا من مستغنى ز مخلوق و خالق ربي
تا غني كودي ز كاذب سوي صادق ربي
وانت سبزي الرخمن من فضله
فليس غير الله بربنا بالرزق

مخرف

ورسوا

قانه
نصف العاف

رزق خود از حضرت حق جوی من فضل او
من ظن ان الرزق في كفة
هر که باشد کمان کند کین از رزق اوست
او قال ان الناس يتخوسون
که کسی گوید مردم غنی گردانند
فلا الدنيا ستون بان ظلالی
نیست دنیا و باقی برای زندگی
رضیت بما قسم الله لى
راضم قسم که گردانند مرا
لقد احسن الله فيما منفى
در گذشته حق بنکویی کرده است
لو كان باخيل الغني لو جدينى
لو كان باخيل الغني لو جدينى
که حیل بودی استغنی مر می یابی
لكن من رزق الغني حرم الجى انفقها
لكن من رزق الغني حرم الجى انفقها
لیک مروت از عقل آنکه راز روزی

نیست غیر از حق که روزی بجز
فليس بالرحمن بالواثق
اعتمادش نیست بر روزی و خلقان بکر
ذلت به الثعلبان من خالق
غیر از بالای کوهی کان بگردون برد
مستمرة على قدم وساق
زنده را هم نیست بر دنیا بقیای جاودان
وفوضت امرى الى خالقي
کار خود را با خدا افکندم
كذلك بحسن فيما بقى
همچنین نیکی کند تا زنده ابرم
بنجوم اقطار السماء تعلقت
تا نجوم و آسمان مردم تعلقت مرا
ضدان مغروران اى تغزق
زانکه ضدا قضا و این هر دو زیل که جدا

دویم از دنیا که زمان از روزی ببرد
دانش از اساق و نه با کین کشید بر آن

اری

علا الدنيا يا تبهى اولادى على الدنيا يا تبهى

زمان عتوق لا زمان حقوق
بهرت در جور و عصیان زمان صفا
وكل صدیق فيه غیر صدوق
دوستان از ابرم نماند و در صدوق وصفا
قلبی و عاذه لا جوف صدوق
شد در ای من جای اوند جوق
او کنت فی السوق کان العلم
در بیاز ارم بیاز است با من کتاب
فانها للرحمن مخلوق
که هر چیز شد مخلوق جبار
عن ملک فنیها ولا سوق
ز اهل ملک با از اهل بازار
و کتب علیه السلام الى معوية لما بلغه انه بنى جامع دمشق من مال الخيانة
مسجد شنیدم که بنا کردی از حرام
شکر خدا که نیستی از حق بوی

ترابت علی راس الزمان
خاک بر فرق زمان بی وفا بود
فكل رفیق فيه غیر موافق
بهر رفیقی را که می بافی نباشد متفق
علمی حقی ایما و لیت بیغنی
علم من با من بود هر جا زوم
ان کنت فی البیت کان العلم فی
گردون خانه ام آن علم ایجا است
اف من الدنيا و انسابها
بکنم من زویا و جهانش
همومها ما تنقض ساعة
غم او ساعتی او نکرود
و کتب علیه السلام الى معوية لما بلغه انه بنى جامع دمشق من مال الخيانة
مسجد شنیدم که بنا کردی از حرام
شکر خدا که نیستی از حق بوی

بموت کتبی بخیر از من بخانه
و است بخیر بودیم مودعی

کشفة الاموال من کسب فرجهما کما الویل لالتزنی ولا تصدق؟

کطیوة الرمان من کسب فرجهما
جون فخر گو طعام بخشند کسب فرج
فقال لها اهل البصيرة والشفی
کوندش اهل تقوی دارباب بد علم
ازی ابر تنقص عشر وناه
دیدم این سر رشته کار خلافت
تغزبت اسأل من عنک لی
غبت کزیدم و همه جا کردم این آل
فقالوا عزیز ان لا یوجدان
و کشفة از انظارست فعبیرت یافت
ولس فی قافله کاف جیازیمک للموت
حزم و اندیش تو از مرگ است
ولا یخرج من الموت
جوع و بیدلی ممکن از مرگ
کما اصحک الدهر

جره مثلاً للخیالین المتصدق
هست این مثل دزد که صدقه کند
لک الویل لالتزنی ولا تصدق
کای دای بر تو صدقه بان و مکن نا
وجبل الیس بالجبل الوثیق
همچون آن جلی که بر روی کسند اعتماد
من الناس مثل من صدق صدق
تا هست دوستی که بود بر ر صواب
صدیق صدوق و بیض الاوق
یاری که از مرگ گریست دیگر بخیله عقاب
فان الموت لا یتها
مهرسد بیغمگی بدیدن تو
اذا حبل بوادیکما
جو فرود آید او بمسکن تو
کذاک الدهر یکنیکما

ولس فی قافله کاف

ببین

ببین کین و هم میخندانند
فقد اعرف اقواما
راستی دیدم اقوام را
مضار یبع الی الخجده
همت ایشان سوی رفیع
تونی اذا اشتبک العنقا
تیر با جون بزوا کردد مشک قوم
اللایسون قلوبهم
در شجاعت جلد ایشان لباس
من لم یکن جدهما عدا
مکمل آنرا حالش کشته باشک
الیک نئی لا الی سواک
کان زمان کز حکم تو ای قضای
اسالک الیوم عن دعاک
خواهم از توحش آن نامی که باوی
ان یک مینی قد دنی فضاک
همچنان آفرخندانند ترا
وان کا تو اصعالینکا
کر چه بودندی فقیر روی تو
وللغی متار یطانه
کم رمی را ترک نمودی مطلقا
جعلوا الصدور لها مسا لک
سینههای خویش کردانند از آن
فوق الصدور لاجل ذلک
آمده بالای سینه از برای کارزار
فحقتة ان یکدی فی الحرک
مکن کوشش برای مردن خویش
اقبلت عمدا ابتغی رضاک
ریت من بر من مبارک کن لغای
ابوب اذ حل به بلاک
بند است ابوب چون آمد از تو روی بلا
ریت مبارک لی فی لقاکا

کس که در این جزایر مسافر بود نقصانش در جگر و در خویش

بلواکا

العجز عن ذکر اللادری اذراک **والتحذ عن سر ذات السراک**
 عجز بنمودن ز درک زوالتی انهم **کنت وکوکرون زسه فاته بارشترک وشر**
 ذی سر ایز بهما تر الوزی بهم **عن ذکرها عجزت جن املاک**
 در دل خلق ان زمان هست بهنما **عاجرت از درک ان جن و ملاک**
 یهدی الیه الذی منه الیه یهدی **مستدرکا و ولی الله مدکر**
 روی الصدق عن ابائه عن امیر المؤمنین علیه السلام ان قال انی
 کنت فی فدرک فی بعض حیطانها حین صارت لفاطمه علیها
 السلام اذ اتانا امراة قد بحت علی و فی یدی مسجاة وانا عمل
 بها فلما نظرت الیه طار قلبی مما تداخلی من جمالها فشبتهما
 بتینة بنت عامر بن الحجی وکانت من اجمل نسائهم قریش فکالت
 لی یا ابن ابی طالب مهل لک ان تزوجنی فاعطیتک عن هذه
 المسجاة او ادلک علی فراثن الارض ویکون لک الملك بالعبیت
 فقلت لهما رجعی واطلبی زوجا غیری فلست من شانی وقلت
 علی المسجاة و ان شاء یعول علیه السلام **شعر**
 اتنا علی ذی العزیز بتینة **وزینتها فی مثل تلك الشمایل**

سوی ما مدخوری بتینة جلوه کبر **ذینت و آرائش او در شمایل مجان**
 فقلت لها غری سواي فاننی **غروب عن الدنيا و لست بها بمل**
 کفتم غری ماضور کرد ان غری **ز امیدم در کار دنیا و نم ازها**
 و ما انا و الدنيا فان محدا **ز منین بغیر بین تلك الخاد**
 من کوی دنیا که صدر و بدر عالم **باشد اندر شک لاخ و وادی حیدل نهان**
 و ههنا اتنا بالکنوز و درها **و اموال قارون و ملک القبايل**
 ذر بخت کجای خورش با در کهر **مال تارون با وی و ملک قبیله دمان**
 الیس جمیعا للفناء مصیر ما **و تطلب من خرابها بالطوايل**
 نیت آخر باز گشت ان همه سوی **باز جوید ان همه در و کهر از خاز تان**
 تعری سواي اننی غیر راغب **لما فیک من عز و ملک و ما بمل**
 دیگر را در و غرور آخر که من را غنیم **ز انکه در لست از جان و ملک و جاد**
 و قد نعت نفسی ما قدر زقتی **فستانک یا دنیا و اهل الغوايل**
 نفس من با ان قناعت کرده و انا **شانت ای دنیا و اهل جوی خوشی و شر شان**
 فانی اخاف الله یوم لقائه **و اخشی تعقبا و ایما غیر زایل**
 ز انکه خوف و ترس ارم از خوار و زلی **ترس خوف از عیبش در دم است جاوان**

ففى التفسير
 منسوب الى الامام الزكي الحسن العسكري عليه السلام قال دخل جابر بن
 عبد الله الانصاري على امير المؤمنين علي عليه السلام فقال له يا جابر لو لم
 الدنيا بربعة عالم يستعمل علمه وجاهل لا يستنكف ان يتعلم و
 غنى جواد بمعرفة وحقير لا يبيع دينه بدينيا غيره يا جابر من كنتم نع
 الله عليه كثر رواج الناس اليه فان فعل ما يحب الله عليه عرضها للذلول والفتاوان يقول
 والبقاء وان قصر فيما يحب الله عليه عرضها للذلول والفتاوان
 ما احسن الدنيا وراقبها **اذا اطاع الله من ثلثها**
بجهت اين جهان و عذر و اقباش وليكن عذر و اقباش كس كوبر در فرمان
 من لم يولس الناس في فضليه **عرض للذلول و اقباشها**
 كس كثر فضل با مردم سازد **بر اقباش تو تكبير فتاوان**
 فاخذوا ال فضل يا جابر **واعط من دنياك من سائلها**
 حذر كن از زوال فضل جابر **عطا كن دينوي مستحسان**
 فان العرش خزيل العطا **يضعف بالجنة امتثالها**
خداي بخش ايند باشد بود دوست بخش بدست زان
 ثم قال اذا كنتم العالم العالم لا يهله وزهني الجاهل في تعلم لا بدت

يواسر

خداي عرش

لا يدرك منه

لا يدرك منه ورجل الغنى بمعرفة وبيع الفقير اخرته بدينيا غيره
 حل البلاء و عظم العقاب و يندو زبادة من رواية السيد
 وكم زكوتيا من ذوى شروة **ولم يقبلوا بال شكر اقبالها**
 بسبب فيهم ما زال دور ان **كدر تحت نيا بدت از ايشان**
 لو شكروا النعمة جاز انهم **فقالة الشكر الذي قالها**
شكر ابراهيم نوي يا فتدي جزاي شكره كوي باي قرآن
 تا مهوا على الدنيا يا مو السهم **وقيدوا بالبحر اقبالها**
 بدينيا كشدند و ماشان بهم **بغيد نخل و نخل حردن زمان**
 لئن شكروا النعمة جاز انهم **لكنما كغزكم عا لها**
 و شكرا زرد كرد انهم زياد **ولي كفر شمشاد و بمن آن**
 الا قبل الي الطول الجوق سنبل **واني وهذا الموت ليس كقول**
بگفته ام بسخ را اهل حيايت عمر راز كويود چون مرگ را حيايل نيا خرد
 ولله بهر الكوان تروخ و تعدي **وان نفوسا بينهم سنبل**
 دهره الموان نغما است در شام صبا **در میان جان بس از چشم مبارود**
 و منزل حق لا معرج دونه **لكل امرئ منها لية سنبل**

لئن شكرتم لازيدنكم

منزل حضرت و راهیست و دیگر غیر
 قطعت با یام التعزیر و کتیر
 کردم آخر قطع در ایام عزت و کرا
 کل اجتماع من خلیلین فرقه
 اجتماع دوستانرا هست آخر فرقی
 و آن افتعادی فاطما بعد احد
 بعد احد افراق من وصل فاطمه
 و کیف هتاک الحیش من بعدم
 کی بود پیش تو نش بعد از فریق و نشان
 و لیس خلیل از و مال و فقهه
 نیست جز انما بیان مال فقهه ان
 لذلك خیلنی لا یدانه مضجع
 هر آن هلوئی من نز و یک با رسد
 و من ذالذی بنحو من الناس سألما
 کیست که زوی نیست سالم در میان

هر کسی را سوخا بن منزل می باشد ^{عیان}
 و کل عمر غیر ما هتاک و لیل
 هر عمر زوی میشود ای و لیل و ناتوان
 و ان الذی دون الممات قلیل
 هر غمی که بدو غیر از عمر که باشد اندک آن
 و لیل علی ان لا یدوم خلیل
 شد و لیل آنکه در ایام است باری در جهان
 لعزک شکی ما الیه سبیل
 عمر تو سو کند کای خوار و در هیچ جا
 و لکن رزق الا کریمین خلیل
 ان بزرگ هر که است و با الیها
 و فی القلب من غیر الفراق خلیل
 در دل سوز می خورد و در آن ساهان
 و للناس قال بالظنون و قیل
 مرغانا قال و قیل است باطن و کمال

عمر تو سو کند کای خوار و در هیچ جا

اجلک

اجلک قوم حین صرت الی الخ
 چون غمی باشی می در اندر زمانت ^{بزرگ}
 و لیس غنی الی غنی زین النبی
 نیست در عالم غنی الا جوزینت ^{با جوان}
 و لم یفتقر یوما و ان کان مقدرنا
 نیست روزی بی نوا بخشد که ^{مغفرت}
 و کل غنی فی العیون جلیل
 هست آنی هر غنی در دید ما عالی ^{نشان}
 عشیه لتوی او غدا ان ینتیل
 تمام خشد قوت سایل روز هم خشد ^{بهمان}
 و لم یتغن قط بخیل
 نیست هم هر که غنا در دل محسک ^{مکان}
 روی انه لما سار الی صلی الله علیه و سلم الی غروة بنوک و استعمل علی بن ابي
 علیا علیه السلام فبثعه علی علیه السلام و قال یا رسول الله زعمت قد ریس
 انک انما خلقتنی استعلا استعفا لابی فقال صلعم طالما اذبت الایم انبیاء
 یا علی اما ترضی انک و یزید و وصیتی و خلیفتی و قاضی دینی و منجز وعده
 لحک حمی و تمک و می انت منی بمنزله هرون من موسی الا انه لا نبی بعدی
 فقال امیر المؤمنین علی علیه السلام رضیت ^{شعر}
 الی باعد الله اهل النفاق
 و اهل الایار حیف و الباطل
 همیشه در با و نذا اخلا اهل نفاق و کین
 و کما اهل ارجیف و در رخ و تمت باطل
 یقولون لی قد قتلک الرسول
 فحاکک فی الخالیف الخا ذل

نشان

بهمان

مکان

شعر

مرا گویند پیغمبر توجرت و جفا کرده
و ما ذاک الا لان النبی
باشد یعنی صورتی که در
فست و سنی علی غایب
شعم و نیال آن لشکر و آن شیر کردن
فلما زانی قلبه
مرا چون دید و انستم که دل مشغول شد
اگر این عجبی فایده باشد
مرا گفت ابن عم من ترا کا میسایم
تعال اخي انت من دوني
بگفتا مرا هستی برادر غیر از ایشان
روی الامام ابو الفتح الخراسانی انه قال عليه السلام بوقی اباها ابا طالب
و خدیجه رحمهما الله
اعیننی جودا ببارک الله فیکم
بگزی بیدای او چشمم رکت حق بر شما باد
برین دورفته کاین ترا نباشد و غیرها

مرا گذاشت اینجا بخاری خالف و خاوان
جفاک و ما کان بالی علی
جفا کرده بنمود او با جفا زین پیشتر
الی الکریم الخاکم الناصیل
سوی آن سرفراز رحیم حاکم فصل
وقال المقاتل الا فخر السابیل
برادر و ارباب من و حدیث آمد زین شکل
باز جاف ذی الحسد الداعل
ز احوال اراصف حسود و اغل
گه زون موسی و لم یا اقبل
تو بهر روی و من موسی نباشد این
شعر
علی ما لکین لا تری لهما مثلاً
برین دورفته کاین ترا نباشد و غیرها

علی سید البطحی و ابن زینبها
یکی سید بطحی که ابن زینب آمد
مصابها اذ حی علی الجود و اللها
مهدیه قد طیب الله خیمها
بهمی بودند ما کنه خدا فرست از او
لقد نزل الله فی ذین محمد
همی کردند در دین رسول الله را بارگی
ان عبدا اطاع رباً جلیلاً
بند که شود مطیع از ورب جلیل
فصلوا الاله شری علیه
با و از او برو و پیوسته صلوات و درو
ان ضرب العداة بالبیض و رضی
کردن اعدا زون با بیخ رافعی میکند
الم تر ان الله ابلی رسولک
نمی بینی که حق کرد امتحان پیغمبر خود را
و سیدة النسوان اول من صلی
دگر بر سید نسوان که کرد اول نماز
فبت افا سنی منها اللهم و النکاح
مبارک که و الله ساقی لها العظما
مبارک که هر دو حق هر ایشان کرده
علی من لغی فی الدین قد عیال
بدفع که مان دین رعایت کرده
و فغوا الداعی النسبی الرسول
پیر روی پیغمبر داعی و ما دی سبیل
فی ذی اللیل بکرة و افضیلاً
در شب تاریک مهم در درو زین
سیداً قادراً و لشیخ علیلاً
سید را که بود قادر بخش علیلاً
یلا غیر ذی ایتبار و ذی جلیل
عزیزش امتحان چون هست صاحب
صاحبها

اعطاه

قبیل

بما انزل الكفار دار منسوبة
سره اسر كا فز انرا بر سر خاك مندره زود
في منسى رسول الله قد غر بصره
رسول ان شب سر بر دو سیدش
فجا بر بتر ان من الله منزل
بيرون آورده توانا که هست ان از خدا
فما من اقوام كرام و ايقنوا
يعتقن كرمه جمع از کرم الناس
وانكر اقوام فز اغت فلو جهنم
گروهی دیگر آوردند انکار و دول
وامكن لهم يوم يذبر رسولهم
تکن و او روز بذر مردم رسول
بايديهم بيض خيا ف قر ا طع
و بدست جمله شمشیر سبک بر زود تا بلع
فكلم تركوا من باشي ذى حبيته

ولا اقواموا هوانا من اسار
خورها رسيدند از اسير و قتل و بهيجا
وكان رسول الله ارسل بالعدل
رسول الله در عالم برای عدل شد پیدا
مبينه آياته او ذوي العقول
همه آيات او روشن پیش عاقل و دانا
وامسوا بحمد الله مجتمعي الشمل
بحمد الله که شد جمع کرامانی انها
فزاوهم ذر العرش خيلا على خيل
زیادت کشت انشا ترا حق رخ و بلا
وقوما غضا با فعلهم احسن النعل
بی وین با غضب بودند و فعل کارشان زیبا
وقد خاد ثوها بالجلد و بالصفل
که کوی بی ناز و او از کس جلد و صیقل و اصفا
صريعا و من ذى مخدة منهم كهمل

بسی ارتک کرده اند از جوانان حسیه و راه
تبنکی غبون ناپی علیهم
برایشان زار میگردد چشم نود کریم
نواج تبنکی غتبه النعی و اینده
همه نود کران اند و فرزندانش
و ذ الوجل تنقی و ابن حدعان منهم
جود الوجل ابن فر بنسیدنا که این هم حدعان
لوی منهم فی بیدر عصا بته
از ایشان زنده در پیش جا بد کن شد
وعی النعی منهم من دعا ناجا
از ایشان فریاد و جوی را و شنیدند از او
فما فحقوا الادی و ارا الحیم بعبیر
بوقت جهشت نزدیک کنار دوزخ افتادند
بسی ارتک کرده اند از جوانان حسیه و راه
تبنکی غبون ناپی علیهم
برایشان زار میگردد چشم نود کریم
نواج تبنکی غتبه النعی و اینده
همه نود کران اند و فرزندانش
و ذ الوجل تنقی و ابن حدعان منهم
جود الوجل ابن فر بنسیدنا که این هم حدعان
لوی منهم فی بیدر عصا بته
از ایشان زنده در پیش جا بد کن شد
وعی النعی منهم من دعا ناجا
از ایشان فریاد و جوی را و شنیدند از او
فما فحقوا الادی و ارا الحیم بعبیر
بوقت جهشت نزدیک کنار دوزخ افتادند

قال يوم الخندق رواه محمد بن اسحق
الحمد لله الجليل المفضل المبین المولى العطاء المحرز

بجا که افتاد ان که ملان که بودند
بجو و با تسبال الرشايش و بالويل
گروه دارند در ارسال انکه که در دانا
و شینه تنغاه و تنغی ابا جهل
از ان پس عتبه و بو جهل را شد فرزند
مسلیه الحری مبینة الشکل
جگرشان بر وقت بر خوشان فرزند ان غوغی
و ذوا الجذات فی الحزون فی السهل
همه مردان حرب و جنگ در سر بود
و النعی اسباب مقطوعه الوصل
طریق که هر راهت اسباب جدا انها
عن الشعب و الحدوان فی الشغل
بکار سخت با شور و شتاب از دشمنان
اغلو

شکر علی بن ابی طالب

حدیث شکر آن ایزدی را که در کوه صیقل ^{منقوله}
شکر التملک علی رسول
شکر بر تکمیل او دادن رسول ^{خوشتر}
کم نفعی لا استطيع بلوغها
ای ساقی که نتوانم شکر او بسید
الله اصبح فضله مستطاهرا
مرفدارا که در صبح فضل آن
قد عاین الاضراب من تابدید
بیگان دیدن ضرب چوین تا بید
ما فیه موعظة لكل مفکر
اندرین صورت بسی نیک است ^{فکر}
قال علیه السلام نوم اصدروا محمد اسحق و ابوبکر اسودت
رأیت المنزکین تجوا علینا
مشه کا نزد یوم و کردند بر ما بر می
وقالوا نحن اکثر ان نوز

اور ساند است و ما یل اعطانی ^{نیکو آن}
بالنصر منه علی نجاة الجهل
نصرت از وی بر کس و کازان ^{جاهلان}
حقیقاً و لو اعلمت طاقه معولی
کر چه سازم صرف به طاقت که در آن ^{از زبان}
منه علی سالت ام لم اسالوا
بر من از وی هر چه بایستم در جهان
جند التبی ذی البیان المرسل
شکر پیغمبر رسول که هست او ^{دوران}
ان کان ذاعقل وان یعقل ^م
گر بود عاقل و که هم باشد از لای ^{عقلان}
قال علیه السلام نوم اصدروا محمد اسحق و ابوبکر اسودت
رأیت المنزکین تجوا علینا
مشه کا نزد یوم و کردند بر ما بر می
وقالوا نحن اکثر ان نوز

حمد می گفتند ما پیشیم چون ^{چند آوریم}
فان تبغوا و تعجدوا علینا
کر چه کم را بندر ما فر هم می آورد
فقد اودنی بحبته يوم نکر
وله علیه السلام
وقد خللت خیلهم بیدر ^{بسی در گشته ها بگذرتم و در بند از ان شکر}
و اتبعت الهزیمت بالرجال
شدم دنبال مردان منمیت کرد در ^{میجا}
وقد غادرت کبشهم جهاداً ^{بجدا الله طلحه فی الجبال}
فکنتم در رسیدن آشکارا قویج ایشان ^{غوغا}
بجدا الله که بود آن طلحه در جولا که
قتل بوجهه فرخت عنه ^{رقیق الحدودت بالصغار}
چو او افتاد شتر بروی خود برداشتم از وی
حسام نیز دم تینی که نوشد صیقلش ^{بید}
کان الملح قاططه اذا ما ^{تلطی کالعقیقة فی الضلال}

بامداد خوف با تیغ طول ^{حلا}
بخریه و هو فی الحرف الخوالی
هر حرم هست او در غوغا ^{علا}
وقد اودنی و جاهد غیر آل

وله علیه السلام
وقد خللت خیلهم بیدر
و اتبعت الهزیمت بالرجال

شدم دنبال مردان منمیت کرد در

وقد غادرت کبشهم جهاداً
فکنتم در رسیدن آشکارا قویج ایشان

قتل بوجهه فرخت عنه
چو او افتاد شتر بروی خود برداشتم از وی

حسام نیز دم تینی که نوشد صیقلش
کان الملح قاططه اذا ما تلطی کالعقیقة فی الضلال

مکر کوبی که آن مخلوق با کبر و
 ان الغنی هو الغنی لغبه *که خست است همچون بر تو*
 تو انکر ان کسی و ان که باشد او تو انکر دل *تو انکر نیست انکس کو تو انکر است بملک*
 و کذا الفقیه هو الفقیه کماله *لیس الفقیه بنطقه و محاله*
 کرم ان کن بود دیگر که با خلقش کرم باشد *کرم ان نیست کو باشد بکرم مردم*
 و کذا الکریم هو الکریم تخلقه *لیس الکریم بقومه و رجاله*
 فقیه انت که او و انا بحال خویش تن باشد *فقیه ان نیست که باشد سخن و سخن کسته*
 احب لیاالی الفخر لا ذخا بها *عسی الدهر باقی بعد ما یوصال*
 دوست میدادم ثب بجهان که باشد با فرج *بر امید آنکه ابو بعد از آن روز وصال*
 و اکره ایام الوصال لانی *اروی کل شیء و مولعاً ذوال*
 با که اہمیت باشم از ایام وصال آخر جو می بینم *دیدم نام هر چیز را کان میرت مایل بر زوال*

یا من

لما نزل فی غفلة *تا رسید نزد که مرکز قضی*
 الموت یا تی بغتة *و العبر صندوق العمل*
 تا که هانی مرکز آید بر سر است *قر صندوق عمل باشد ترا*
 مہیب الدنيا کساق الیک عونا *الکتیس مہیب ذاک الی الزوال*
 بخش دنیا و نانی که هست نوری تو *نه باز گشت بتو و نمودن او را*
 و ما ترقبوا لشیء لیس یفتی *و شیئا ما تغیرہ الکیانی*
 امید هر چه داری بد آنی نیست *سوار با کفینا سازد دست تغیر تنها*
 لتقل الفخر من قلیل الجبال *احب الی من منین الی الجبال*
 سنگ رکندن مدام از جلهای *پیش من بهتر بود از منت خلق جهان*
 یقول الناس فی الکلیب عاز *فقلت العار فی ذل الرمال*
 مردمان کو بند یا من این که کسبت عاز *عار کفتم هست در غوری خواہش از کسان*
 بلوت الناس قریبا بعد قرین *و لم از مثل مخنیاں بیال*
 مبتلا کستم میان مردمان بسیار *من نویدم مثل بکر مالداران از زمان*
 و وقت مرارت الاشیا طرا *فی کلیم امر من السوال*

یا من بدیناہ اشتغل
 و غن طول الاملم

کو ہزار
 انقول

از مایشان چشیدم تلخی و نیابسی
و لم ارنی الخطوب اشده هولاً
من دور ملامت و مصیبتها و هول
ما اعراض ما ذل وجهه سوال
هر که زین رو آب کی بود چیزی نوستن
و اذا السوال مع السوال و زنته
سر سنی وزن سوال خوش جان خلق
و اذا اقبلت بيدك و جهك سائلاً
در ضرورت میتا کردی بیدل آروی
ان الکريم اذا جاك بموعده
ز انکه چون مرد کردیت معده احسان کند
لا تجر عنك من الغزال فستباً
لا تجر عنك من الغزال فستباً
جزع مکن زغم لا غری و ضعف بسی
و اجعل قوادک للتواضع منزلاً
دلت من تمام تواضع کن تمام نیاز

تلمحه از خوست خیری در بیان
واضع بنی معاوية الرجال
سخت ترکاری از غضب و دشمنی مردمان
عوضاً و لو قال المني بالسؤال
کی عوض باشد در که باید مردش از سوال
رجح السؤال و تحت كل نوال
آن سوال آخر که ان آید بکجا نوال
فابذله للمتكرم المفضل
بذل کن پیش کریمی صاف فضل و کمال
اعطاك سلسبا بغیر مطال
از کرم آن خند را بخش روانی به ملال
زوج الستمین و عوفی المهنول
که گشت گشته ستمین و خلاص شد المهنول
ان التواضع بالشریف جميل
فروتنی است ز هر دشریف نیکوتر

و اذا

و اذا حملت الى البثور جنازة
و اگر تو حمل جنازه کنی بکورستان
و اذا وليت امور قومك
و اگر امیر شوی در امور قوم شبی
يا صاحب العز المنقش سطحه
ایا تو صاحب کوز منقش زلفین
ما تنفعه ان يكون منقشاً
که حلقه های عذابش بود بگو و اند
لا تغرز بنعيمهم و بلکضم
فما لک لغنی و النعيم و نزل
مباش غر، بلکه نعيمشان کافر
و قد ذکر عن ابی مسلم محمد بن عمر انه قال امیر المؤمنین علی علیه السلام
فان تکمن الارزق حطاً و قسمة
فقطه خردن المهر فی الکسب اجمل
اگر پیش تو از غنیمت دنیا شمار آید
بود در ثواب حق از ان علی از ان کبر
وان تکمن الاموال للبرک جمعها
فما بال متریک به الجبر یجسل
و اگر جمع همه مال جهان از بهر تو آید
چه شد که بهر متریک کس کل از او در

فأعلم بانک بقدها محمول
بدانکه حمل تو خواستد در قوم دیگر
فأعلم بانک عنقهم مشمول
بدانکه از تو بر سر سدا حالتان کبر
و لعل من تحت معلول
در دن کور بغل بسته زبانا کبر
و علیه من خلق العذاب کسول
و علیه من خلق العذاب کسول
که حلقه های عذابش بود بگو و اند
فما لک لغنی و النعيم و نزل
فما لک لغنی و النعيم و نزل
فما لک لغنی و النعيم و نزل

انسيبت

وان تكن الموت اللذان
و كبريها از برای مرگ میداشد
مضى الدهر والايام والذنب حاصل
روزهای دهر گذشت و روزی بود
تزو من الدنيا فانك ميت
تو از دنیا که از دنیا هستی مردی
فغيتك في الدنيا غرور و خسر
بغیبتت در دنیا غرور و خسر
نعمت و جاه تو در دنیا غرور و خسر
الا ان الدنيا كمنزلة كلب
و آنکه دنیا هست همچون منزله کلب
فلما خرج وان اعترت يومنا
چون که گشت مشکلی بود روزی
فلا تياس فان اليا اس كفر
فلا تپسایس چون الیا اس کفر
مهر امیز حق هست تا امیدی کز
ولا تظن بربك ظن سوء
و لا تظن بربک ظن سوء

ترا حاصل کن

فقتل امر الله بالسيف افضل
شهادت مرد در راه حق با تیغ افضل
وجاء رسول الموت والتكليف غافل
و جاء رسول الموت و التكليف غافل
آمدت پیغمبر که دولت تو غافل
و بارود فان تالموت لا تشك بازل
و بارود فان تالموت لا تشك بازل
سعی کن چون حادثات مرگ و تشک زلت
و غيتك في الدنيا محال و باطل
و غیبتت در دنیا محال و باطل
و ای غیبت تو در دنیا محال و باطلت
انما عشتينا والصبح را اجل
انما عشتینا و الصبح را اجل
شب فرود آید از آنجا صبح چون شام حلت
فقد الترت في دفتر طویل
فقد الترت فی دفتر طویل
یقین که آن شود بر در کار طویل
لعل الله يعني عن قليل
لعل الله یعنی عن قلیل
بود که زود غنی سازد خدای طویل
فان الله اولي بالجميل
فان الله اولی بالجمیل

کمان زشت

کمان زشت

کمان زشت بپروردگار خود بی
که راست کسی ترا مود خدای تو
رأيت العشر يتبعه يسار
و قتل الله اصدق كل قيل
دیدم از دشواریت آسانی
که راست کوی ترا مود خدای تو
صن النفس واحكامها على ما ينهها
لست اعش ساكنا و القول فيك
نکته در لغت از زینت و با خدای
که امین باشی و حق تو مدح و ثنا
و ان ضائق رزق اليوم فاصبر
عسى نكبات الدهر عنك تزو
و کرد ز کم آید صبر ما زور دیگر میکند
که آخر نکست نیای عالی را نشاند
يعز غنى النفس ان قل مال
و لغنی غنی المال و هو ذلیل
عناء نفس و عزت فریاد گوید
غنی در مال بزل بود لیل و نهار
ولا يفرق و ذاب و مقتلون
اذا الرزق ما لث ايجث
نباشد خبر در یاری مردی گویند
بوجود هر ماهی میل با دوازده کجا باشد
جواد اذا استغثت عن اذله
و عند احتمال العقر عنك خلیل
چراوست که ایم انگیز روی هیچ نتواند
بکار احتیاج تو خیل و بی نیاز
فما اكثر الاخوان حين تغدبهم
و کنتهم فی انبیات قلیل
چه بسیار رفوان جهان چندان که شمار
ولی در غمت دهر اندک زان نبی باشد

ولا ترمين الناس الا بحسب
و لا ترمین الناس الا بحسب
و نیا بکدهها او بخار و ظمیل

في الوصايا

الارض

لدمن نصايح

للعقل

فلا تكثرن القول في غير وقت
مكن يسار كنت وكوي في وقت
يموت الغنى من غير بلبانة
بغير دم و اگر لغز در زبانش
ولا تك متبثانا لتوكك مغنا
مكن يسار قول خویش فاش
خوفنی بنجم خو خبیل
مرا مخم نهود و كوی بنددهد
ادفع عنك عنك عنك الدول
ز خویش دفع كتم اتدای كرت
بنی اذ انما جاشت النزل فانتظر
جوك اور دای لیس میدار چشم انوم
و دل ملكول الكلم من ال فاشم
يكی از ال فاشم ظانما فرود اندر
صبي من الصليبان لا اراي

واذ من على الصمت المنزني
بنا موسى و آرايش خرد را
وليس يموت المراء من عرت
بغير دم و از لغز بدن باه
فتشجلب البعض من ذلك
که باخود ميكش دشمن بدوي با
ترا جمع المسخ في بيت الحبل
که رجعت مریخ سوی برج حمل
بنا لغني و راز في عز و جمل
بنا لبق من در ارق ضدي عمر
ولاية مهدي يوم قوعدل
ظهور مهدي مادی يكون عدل با برجا
و يوقع منهم من يلد و كبر
بدو دعوت كندا اما بود با نزل و لذتها
ولا عند مجد ولا هو يعقل

بنا كوي

بنا كوي بوه از كودكان با راه
فتختم يقوم القايم الحق منكم
برس اندم از شما كود و كوي قايم با حق
سبحي رسول الله نفس فداؤنا
بود هم نام سغيسر فدالتن با جان
اذا عاشتم اتم اوستين عا ما
كر كس موت عمرش رسد تا شصت سال
و نصف النصف بعضي ليس يدري
بنيم نيمش ميرسد از انسان كوتاهي تخم
و نلت النصف مال و قرص
نفت نصف آن و بگر كذبت در انجوس
و باقي العواستقام و شيعب
باقي عمرش ميريماري و بيري بود
خب المر طول العر حفضل
دوست مريد عمر در از شرجل است

بنا شد نزد او جدی نه فعل و نه نيم
و بالحق باقی كتم و بالحق لعجل
رسد سوي شما بود كارش بخت بيدا
فلا تحذ لوه يا بني و جعلوا
مدارش بخود ای لیس سرعت كند انجا
ف نصف العمر تحفة الليا لي
نيمه ان عمر آن باشد كه در شها بكاست
لغفلة يميناً عن شمال
در زمان كوندان در دست از دست
و شغل بالمكاتب و العيال
و اندران حال از با مل و عيال كار است
و هم با ر تحال و انتقام
با عمر رحلت كه اورا اشتغال بجاست
و قسمته على هذا المثال
قسم عمرش چون كوندان است در آخر حيات
بدينا

و شغل

اذا اجتمع الالف فانجل شرها
 فتنها كرجع كرد و نجل از ان بدتر بود
 ولا يفر في وغدا اذا كا ذرعا
 نيت اندر و غدا خبري چون دروغ بگويد
 اذا كنت ذاعلم ولم تك عاقلا
 كرتو كشي صاحب علم و خود نبود تورا
 وان كنت ذاعقل ولم عاقلا
 در ماست صاحب عقل و نباش اصل علم
 الا انما الان ان عدا العقل
 عقل خود را انسانست حرم من خلاف
 اذا قربت ساعة ياكلها
 چون شود نزديك ساعة و ان ياكلها
 لتسير الجبال عسكى شرعية
 كوهها در غایت سرعت چنين سيران كند
 ايجو رقتار سحاب و ابر بر روی هوا

وتعظم

وتعظم الارض من فحشة
 همسر بشركا فدا از يك فحشه همسر
 ولا بد من سايل قاييل
 بست لا بد انهم كه اوقاييل كند
 تحدث اخبارا رجبها
 در حديث اخبار و نيز تا كويدهم
 ويصدر كل اهلي موقف
 پس در اين زمان بر باشند در يك موقف
 ترى النفس ما عملت خفرا
 نفس بيند آن عملها كه كند
 فانوني ببلاني فما حيتلتي
 پرشدم من از كني خود چه بايست حيلتم
 يحاسبها ملك قار و رار
 پادشاه قار و انكا هي حساب كند
 ترى الناس سكرى بلبا قهقوة
 و لكن ترى العين ما كالمها
 اما
 من الناس يومئذ ما لها
 از مردم دم كه در ساعت چه بود
 ورتك لا شك ادحت لها
 كرد كارت نيكوان جي فرستادها
 يعتم الكهول و اطفا لها
 خواهر پير خواهر بلبل انجا مقيم اينده
 ولو ذرعا كان منتقيا لها
 كرتو چون ذرعه منتقالي كند
 اذا كنت في البيوت حمالها
 چون شود در زجره اهل بيوت هم
 فاما عليهم و ايتا لها
 بايد او خود در و رايد باشد از
 ولكن ترى العين ما كالمها
 و لكن ترى العين ما كالمها

٦٦

مردمان یعنی مردمانی که در این
 نیت معاودت و بلیها
 من معاودت و بلیها را که در این
 انان و ارجو عفو و عقاب
 مر از برت و امید از عذاب عفو نانی
 فان یک عفو الهی منه فضل
 ان یک تعذیب ما فی له اقل
 اگر عفو کند آن عفو باشد فضل وجود از وی
 و حق ذوی الاضغان تشنه قلوبم
 تحت کما بهل کنه تا دلشان بیاید
 فان اعرضوا اگر آماجی نگر ما
 کرا عرض در امت شان بود و کبریت
 فان الذی یریدک منه استیماغه
 که چیزی که ترا آید رسد شنوی آنرا
 الا یا ایها الموت الذی لیس مازکی

بنی

نیستی انیس که بگذاری مرا ای بیکه
 آرا که مفر بالذی اجبتهم
 میسدی یعنی از تو دوستی نام را که ز تو
 روی عن الاصبغ نباته قال دخل الحارث الاعور علی امیر المؤمنین
 علی علیه السلام کثیرا حوینا متغیر الموت فقال امیر المؤمنین ما لی اراک
 کثیرا حوینا متغیر الموت فقال یا امیر المؤمنین و کیف لا اكون
 كذلك وقد کبرت سنی و ذق عظمی واقرب اجلی فقال علیه السلام
 یا حارث اهدان من نیت یرت
 ای حارث اهدان هر که تو می روی در این دنیا
 یعرفنی طرفه و اعبره
 شناسد از روی در این دنیا نیز هم
 وانت عبد القراط معشر ضعی
 تو هر اط مستقیم ای روانی عزیز من
 اقول للناس خیرین توقف الکن
 گویم باش از زمان که استادی می دراز

دلیل

الفقه ابو محمد بن جعفر بن محمد بن
 علی القمی عن علی بن الموسی المرحوم
 عن علی بن محمد بن مازد عن
 واحد عن ابیه عن عن عن سعد
 بن ظریف م

ما کهان

مران

للعرض

ذرية لا تقرب منه انك
 كذا در زودكش روز مهرون كان
 استيك من يار و علي ظيار
 آب خشك بخشم ترا و اضطراب نفسي
 دنيا شاي و عني كافي كيت لوقه خالها
 فریم میدهند دنیا مگر حالش نمیدانم
 و اینها محتاجه فوهمیت جملهها که
 جویدم احتیاجش جمله بشدم بو آن رعنا
 لو كان هذا العلم يحصل بالثمن
 انك تحصل العلم انما و هو من بودی
 فاحفظه ولا تكتسل ولا تك غافلا
 بكن عهد و درو در کافله غافل مبارک
 رضينا قسمة الجبار فینب
 راضی شدم قسمت حق را میان خرد
 فان المال یعنی عن قریب
 وان العلم باقی لا يزال
 و اما ان
 و اما ان

بدرکه

ملتی

تحقیق دان که مال بزودی فنا شود
 فانملا و سهلا بفضیلت نزل
 احلا و سهلا مر حیا زین مهانی
 تولى الشباب کان لم یکن
 بر یافت روز از ما شباب زانسان که خود کور می نبود
 علم است انکه ثابت و باقیست لا یرک
 واستودع الله الفار حسل
 با حق سرودم دوستی کشم عزیم شد
 وحل المشیب کان لم یزل
 حل مشیب کان لم یزل
 اما بود بیری جو صبح انوم که بیدار
 سنی الله هذا و ذاک معاً
 این بود تا و این جهت این را از این
 خلیل خلیلی من یوم وصاله
 خلیل من بود و انکس که با من است مدام
 و لیس خلیلی بالملوک و لا الذی
 خلیل من نشود و گو شود و ظهور کسی
 غسل ذوالعقل فی نفس
 غسل ذوالعقل فی نفس
 اما بعد جوانی همچو کز سوی من شد
 ففتح المولى و نعم البذل
 خوش آنکه رفت از چشم ما و حق انکه آمد
 و یکم سرک سه غنڈ کل خلیلی
 کد همیشه همان سر من بنزد خلیل
 او غیبت عنه با غنی خلیلی
 که چون جلا شدم از روی فرود شدم به خلیل
 مضایقه قبل ان نزل
 مضایقه قبل ان نزل

سوی سفر

اهل عقل ازت کز نفس خود ببرد
فان نزالت بخته لم یرع
کفر و وسکوم زان بندیدند
زای الامر یفرضی الی اخر
دو کار خوشتر از اولش تا آمد
و ذوالجهل یا من ایامه
صاحب جهل اعین است از زور کار
فان بدبسته صرف الزمان

از مصیبت های خود زان برون کارد
لما کان فی نَفْسٍ مِثْلًا
زانکه بدیش از آمدن در نفسش آن
فصیر اخره اولاً
گشته او را در حقیقت اول او همان
و نیسی مضارع من قذفا
نیت یادش مردن آنها که نسبت از جهان
بعض مصائبه اعولاً

چون بدوروی او روافات و اصوات زمان

و ارد از بعضی مصیبت های خود کس و فغان
ولو قدم الحزم فی نَفْسٍ
تعلیمه الصبر عند البلاء
وز پیش آن حال را در نفس خود کرد و احتیاط

طعامی مباح علی من کل
طعام مذهب که می خورد مباح است
و داری منافع لمن قد نزل
سریم منزل و ما وای مهان

تعلیم

اقدم

اقدم ما عند حاضر
ما چیزی که باشد پیش آرام
فاما الکریم فراض به
بود احنی الکریم در کم است
صید الملوك ارايت و ثواب
و شغال شکار و صید شمان رو به است
صیدی الغوارس فی اللقا و البقی
در است صید سوزان بر روز از دم و منم

وان لم یکن مغیر خبیثه و خل
و کز نبود بجز از سر که در آن
و اما اللیتیم فخان ایل
و کز مانند لیتیم از روی چه نوصان
و اذ اکر بیت فصیدی الابطال
لکاه حزم بود صید من بلان حلال
عند الوفا و الخشنفر قتال
که در دعا و شجاعت غصنفر قتال

روی ان رسول الله صلی الله علیه و سلم اخی بنی صحابه و ترک علیاً
فقال له علی فی ذلک انتینی امر غضبت علی فقال صلی الله
علیه و سلم انا اخره تک لنفسی انت اخی و انا اذوک فی الدنیا
و الآخرة فقال رضی الله عنه

افینک بنفسی لکها المصطفی الودیع
و انتم از جان تک پیغمبر حق را که او
و یغذیک خوابی و ما قدر معجبتی
امین انتمی معی الی الزرع و الاصل
بهدا انا به الرحمن من غمہ للجهل
رهنمای کرد ما را سوی حق از جهل

شعر

جان من باشه فدایش طاعت من
 و من کان لی مذکرت طفلاً و
 آنکه بود از هر من چون طفل بودم مهربان
 و من جمله جدی و من عمه ابی
 آنکه حدیث جدم باشد و عمرش با من
 و من حین اخیری بین مویگان
 آنکه منکام فوت در میان حاضران
 کذا الفضل انی یا حیلت شاکراً
 فضل ازان تست تا من زنده باشم
 انا الصقر الذی حدثت عنه
 منم مازی که از من باز کو بند
 و قانتیت الحروب انا ابن سبع
 من از نساکن در حرب رفتیم
 فلم تدع السیف لنا عدوا
 عدو نگذاشت بتیغ ما بعالم

آنکه او بالنسبت است از اصل فرعم
 و انفعشتی بالعلی منه و
 از کدر برداشتی بودی مازو لطفها
 و من اهل اخی و من بلیته اهلان
 و آنکه بهلش با من و فرزند هم مرا
 دعانی فاحانی و بیتم من فضلی
 با خودم کرد برادر گشته از فضل من
 لا حسان ما اولیت یا خاتم الرسل
 بر شکو بها که کردی ای تو ختم انبیا
 عناق الطیر تجدل انجد الا
 زخم بر خاک بر مرغ تو افا
 فلما اشدت اشدت الرجال
 جو گشتم بر گشتم سروران
 ولم یدع النصار الذی مالاً
 سخا بگذاشت پیشم مال دنیا

و کاین تر کن من در پیش تو
 بسی گزاشتم اندر و غار ابل و شوق
 و غایبه صا و الراج و خلیلها
 و کز زمان شد صید نیز بشو نشان
 بتکی علی یعلی راج غنا زیا
 جو رفت شوم او کردی میگردی
 و انا اناس لا تقصیر حاجتاً
 بر روز موی که هید کسان ما نبود
 لقد کان ذابعد و جید لکفر
 صاحب جد و جدی داشت اندر کز
 قتلوا بالسیف ضربت محفظ
 شد قتلاد حضرت شمشیر بر گردش
 فذاک آيات الکافرین و من کون
 باز گشت کافران اینست و هر کس بود
 لا یجرت ذمتی عنی الباطلماً
 لا آوردن شامک الصوابلاً

بندش بیا

و کاین

اتق الله وكن من الصادقين
اصحبت انت يا ابن حبيب جاهلا
اي ابن حبيب جاهل كشته گمراه
تسعين الف را نجا و نايلا
مردان نيز داد تو دل بود مرده
بالحق و الحق يزيل الباطلا
عول حق است و حق نيز بردار باطل
فمن تجد الدنيا لعيش يسرا
هر که بدشکرنت به عيش فوشين
اذا اقبلت كانت على المرء
روي چون ارد بلا و فتند مانند و رنج
لا تظلمن اذا ما كنت مقبدا
مباش در بن ظلم از شوي بر آن قادر
تسام عيشك و المظلوم منسبه
تراود و ديدي بقر البت و كينه كرس مظلوم

ازم تمام تو و سواران كينه ور
لا زمين منكم الكواهدلا
خواهيم از شما همه گمهان مشهور
يزد جوون الحزن والسواهدلا
آنان روان شده بوز از دشت بر
هذا لك العام و ذرفي قابلا
امسال اين ترا و پاينده بين و ك
فسوف لعمرى عن قليل بلومها
حق من كه زود او را حلال ابراهيم
وان اذبرت كانت كثر اعمومها
در بگرد ايند و بسيار كرد و رنج و غم
فانظلم من نفع يقضى الي الندم
بهرست او ظلمت ندامت بسيار
يدعوا عليك و عين الله لمريم
كند دعا شود و ديد خدا بيدار

الظلم

فاحذر مني من المظلوم و غوته
كسلا تضك سهام الليل في
حذر ز دعوت مظلوم ان يمسك
كنا كست ز سب ترا در شب تا
ما الدم الا نقطه و نوم
و ليله بينهما و يوم
نيت و بيا بیداری و خواب
يعيش قوم و يموت قوم
وین بت در روز که می آید در روز
والدم قاض ما عليه يوم
دهر قاضی نیت ایرادی بر او
قضى الله امر و حلف القلم
در قضای ایند ما نیت ظلم از اینم
ففي الامر ما خان ما قضى
ز انکه در حکم نضای شود خیانت
و داوم عليها بشكر الاله
فان الاله سريع النقم
دار لازم شکر حق را در جان حالت
ز انکه ایند در امر بعیت انتقام از
اذا كنت في نعمة فارعها
فان المعاصي نزيل النعم
ز انکه شر و معصیت زایل کند بار و نغم
فان القرون و من حولهم
فانوا جميعا و ربي الحكم
و داوم عليها بشكر الاله فان الاله شديد العقاب

ظلم

بیش و کم اوله
اذا تم الامر و ناقص توقع زوال الا اذا
اخره
و داوم عليها بشكر الاله فان الاله شديد العقاب

کو قربانان و کسی کو بود اندر کرد نشان
 و کن موبتر ایشیت او معبر
 خوار آسان که کارت خوار و شواری
 خلاوة دنیا که مستوم
 لذة دیشیری دنیا بزم آمیخته
 محارم دنیا که مذموم
 بجز شکر دنیا و نافرین است و ناپسند
 ادا تم آخر دنیا نقص
 چون شود کاری تمام آید نرودی نقص او
 دم قدر دین فی عقیبة
 ای بسام قدر کاید بنگفت ناکهان
 لا تودع البسر الا عند ذو کبریم
 سرفرو بسیار الادول صاحب کرم
 والبسر عندی فی بیت که غلق
 سر به نرود من بود در خانه کان مغلق
 فمما تقطع العیش الابهتم
 نیست آخر قطع عیش و شادمانی بر نعم
 فلانا کمال الشهد الالبسهم
 بس محو شهد که با آن شهد بنویسند
 قلنا تبیس الحمد الالبسهم
 بیج شکر و نواهی که کبیر بر نعم
 توقع زوالا اذا قیل ثم
 چون تمام آید زوالش توقع دارم
 فلم یبسر الناس حتی یحجم
 مردمان را زان نباشد و انسی کارها
 والبسر عند کرام الناس مکثوم
 سر بر اهل کرم نه گفت و آرد و شنید
 قد ضاع مفتاح الباب محثوم
 خانه در بسته بهر کشته او را م کلید

افور

افوک الذی ان اجهفتک رملک
 بر آرد تو کسی ان که بود ترا کند نعم
 و لیس افوک الذی ان تشعبت
 نه ان بر لعل و سبکی و اول شوقی بر نشان
 تنفر عن نجاسة الالبسهم
 باش و ایم بر هذرا و همتی بیایم
 و لانتک و انتعا بالذم یومنا
 هیچ روز بر باری ان جهان و انی
 ولا تحسد علی الموقوف قوما
 بر کوهنسانان هر قوم حسد مکن
 و یق با الله ربک ذی المعالی
 بر خدا ای ذی المعالی اعتماد خویش
 و کن للعلم و اطلب و یحیث
 باش و ایم طلب و رای می علم و یحیث
 و بالعواد لا تنطق و لا یکن
 بهایرضی الاله من الکلام
 من الذم لم یبرح لها الذم
 زخم زخمی زخمی از دست زحمان آرد
 علیک انور ظل لیجاک لایما
 ز کار خوشی به بد گفتی تو روز گذارد
 و اکرم بالکرام نبی الکریم
 میل کن سوی کرام مردم و ان کرام
 فان الذم منحل النظام
 زاکه دنیا از هم رحمت زین و نظام
 و کن منضم نعل و ال السلام
 باش از نشان تا بیاید منزل و السلام
 و ذی الاله و النعم الجسام
 ان خواوند که است الا و انعام
 و نایقش فی الجلال و فی الحرام
 گفت و که ممکن مردم در حلال و حرام
 بما یرضی الاله من الکلام

السلام

تا توانی با زنی مکرر کنی
 و آن خان صدیق فلان کنی
 که خجالت یابی از باره سازش
 و با تحمل علی الاخوان منقبش
 حل بر کنی مکن افوان خود را
 گنبدی که تیرین المیز نذر کنی
 مرو کا حوال فرود می و این
 منو الذی ازت الاشیا بچند
 دوست پیدا کند از اشیا
 کم من اویب قطره عالم
 ایسا عالم اویب فصیح
 و من جفول مکره مساک
 وی با جاهل کرد المال
 قال المنجم و الحاکم کلامهما
 هم حکیم و هم مجتهد گفت از این راهم

این صحیح تو گفتمت مجاب
 که بود قولی شما صادق در اینود
 اری الاخوان عند الحزن و نیا
 نیکوی دیدم که با از اندر و امیر جوان
 کتبی فی غیر الاضداد و در آ
 بر آن نظر کرد که در وصف زد و
 انصیر للعلوی یلک و حسیبه
 صبر و اری در علامه و توکل در قضا
 خلقنا رجالا للتجالد و الاثنی
 لطف حق نام و ما را به جوی از بر
 و اذا طلبت الی کربیم حاجت
 حاجتی که با دست صبری که بر کنی
 و اواراک مسلما و کر الیدی
 و در زبانی که می گوید سلام از و گفتم
 ای صحت بین الاموم و الهمیم

هر

او صحیح قولی فالحسار علیکم
 و در حدیث من دست آید و با این
 و عند الفتن منقصة و و ما
 لیکند و در هم بد اهل انصاریت
 و فی نایب الا فاعنی صا رسنا
 در حله و حکام انجی کرد و انجی
 فتوحه ام تسلوا اسلو الیه ایم
 تا بیای اجوی چون چار با و ان
 و تلك العوائق للبیکار و نام
 در بلا که در دام بود کار کن
 فیما کان یکتفک او التسلیم
 تا نایب ادرت بس باشد تسلیم
 حملته فکانه ملزوم
 بروش با روی نهی که اندر و ما نود
 هموم و هموم و هموم الکریم

بدان واسه که جو روز ظلم شود
 الى الدنيا يوم الدين يفضي
 سوى و بان دين و ايم رفتن
 ستعلم في الحساب اذ التيقنا
 شود معلوم در روز شمارت
 استقطع اللذات عن اناس
 بود از مردمان شادان و لذت
 لايه ما نرفتت الليالي
 ز کار کردن دوران نياي
 سئل الايام عن ايم تقصت
 پس انام را زانها که رفتند
 نوزوم الخلدني و ارا الحق يا
 پس خواهي تا در و اير فاني
 تنام و لم تنم عندك الحنايا
 تو در خوابي و در گت نرسيد خواب

تا به محرم و ظالم بدوران
 و عند الله يجمع الخضموم
 رسد آنرا و ارجع خصيان
 عند الله الملك من المظلوم
 که ظالم چون بود و در پیش نردان
 من الدنيا و تقطع الخضموم
 ز دنیا و رود و اير رنج و هرمان
 لايه ما نحرکت الخضموم
 ز سر ايشان زنده بگويان
 شجره که المعالم و الرقوم
 که کويدت طريق در رسم النيان
 حکم قدر انتم مثلک ما نوزوم
 پس هستند چون دولت آن
 نيت للمنية يا نوزوم
 ز که انوشیروانی در جواب خدا

لهوت عن الفناء و انت نفني
 فاشي من الدنيا بدوم
 هي ميري هستي غافل از مرگ
 ز که اهي عزيزي کجاست طغيان
 روى عن ابى بهریت قال اجتمعوا عدة من اصحاب رسول الله صلعم
 منهم ابو بكر و عمر و عثمان و طلحة و الزبير و العوف و عمار و عبد الرحمن
 ابن عوف و ابو ذر و المغيرة و سلمان و عبد الله بن مسعود رضوان الله
 عليهم اجمعين فجلسوا و اتخذوا مناقبهم فدخل على ابن ابي طالب رضي الله
 عنهما فسالهم فيم انتم فقالوا نتذكر مناقبنا ما سمعنا من رسول الله صلعم

فقال اسمعوني وان شا يقول
 لقد علم الانام يا بن ساهي
 حصه من خلق ميدانند خستين
 از مسلمانان که من در سهم و شست برهم
 و انى للذبي اخ و صهر
 عليه الله صلى و ابن عجم
 من سيمبر را برادر باشم و او را صهر
 با و صلوات خدا بودي من او را بن عم
 و انى قاتل للباس طسرا
 الي الاسلام من غريب و عجم
 رهش و پيشوا و قاتل در دم منم
 سوفا سلام از غريب باشد در دم عم
 و قابل كل صندير سيريس
 و جبار من الكفار خضيم
 عم

قتل کردن کشتن و سلب کردن و از آن قوم
 و فی القرآن الزمهم و لایبی
 در کلام حق بعد لازم می آید
 کما نه یون من خونی اخوانی
 بچو ما یون کو برادر بود موسی الهی
 کذا که اقامتی لغتم و اما ما
 من اهل کلام قائم بودین کرده
 فمن منکم نجا و لکن نسیتمی
 کیست اکنون از شما مثل من اندر حظ و قسم
 و از مسلمانان من لم در سبب و حکم و قدم
 فویل ثم ویل نسیتم ویل
 ویل و دیگر ویل و دیگر ویل
 ویل ثم ویل نسیتم ویل
 با بر ویل با بر ویل و با بر ویل
 ویل للذی کفی نسیتم
 یا خذ طاعتی و غیره یعنی
 منکر حکم من و کسر حکم را پیش من
 لمن یلقی الاله شکر ابطالی
 پیش حق آنرا که می خواهد من ظلم و تم
 یذکر عدالتی من غیر جسم
 در دیگر

دو دیگر ویل و دیگر بر سبب کوشش و اجابت
 نظرت الروایة و شحات بین الخاص و العام ان معویة کتب الی امیر
 المؤمنین رضی الله عنه بالحبس ان لی فضایل کثیرة کان الی سیدا
 فی الجاهلیة و صغر رسول الله صلعم و حضرت ملک فی الاسلام
 و انما کاتبانی الوجی و خال المؤمنین فکتب علیه شعر
محمد الشیبی و صحف بری و حضرت سید الشهدا یعنی
محمد ابوبکر برادر او فرزند و ختن و دیگر عزم بود حمزه سید شهدا
 و جعفر الذی یضحی و یبکی
 یکی دیگر که بود جعفر آنکه در شب روز
 و نیت محمد کنی و غایتی
 که کرمه سر محمد بود
 سبقتکم الی الاسلام طرا
 من از شما همه پیشی گرفته ام در دینی
 و اوجب لکم ولایة علیکم
 حق ولایت من کرده بر شما واجب
 دشمنی خواهد بین بجزم و از آن دم
 ظهورت ان معویة کتب الی امیر
 ان لی فضایل کثیرة کان الی سیدا
 حضرت ملک فی الاسلام
 فکتب علیه شعر
 حضرت سید الشهدا یعنی
 محمد ابوبکر برادر او فرزند و ختن
 دیگر عزم بود حمزه سید شهدا
 جعفر الذی یضحی و یبکی
 یکی دیگر که بود جعفر آنکه در شب روز
 نیت محمد کنی و غایتی
 که کرمه سر محمد بود
 سبقتکم الی الاسلام طرا
 من از شما همه پیشی گرفته ام در دینی
 و اوجب لکم ولایة علیکم
 حق ولایت من کرده بر شما واجب
 رسول حق بتمام غدیر خم حقا

اخی

و سبطا احمد ولدای منها
 فمن فیکم له سهم کسبتهی

أَنَا الْبَطْلُ الَّذِي لَمْ تَشْكُرُوهُ لِيَوْمِ كَرِيهَةٍ وَلِيَوْمِ سَلَمٍ

من بیجاغ ویرم که فکرش نشود برای روز سلامت برای روز بلا

روی اخطیب فوارزم فی المناقب متصلًا عن مسلم ابن عبد

الملك بن مسلم عن ابيه عن عبد خیر قال اجتمع عند عمر جماعة من

قریش منهم علی ابن ابی طالب فتذاکر الشرف وعلی رضی

الله عنه ساکت فقال عمر مالک یا ابا الحسن ساکت فقال علی

الله انکرنا ببعض بیته وبنی اقام دعایم الاسلام

حق کرای کرد ما را از بی غیرش شد ما قایم اصول دین برای مؤمنان

و بنی اعز بنیته و کتابت و اعزنا بالعبقر والافتد

شود ما روشن کتابت و نبوغش و او ما را عزت و وفور دینش

فی کل متورکة نظیر سیوفنا فیها للجحاج معق فراخ الهمام

بنهای ماست در هر سو که بران جو مرغ

در هوای جنگ و بر بالای سرشان ایشان

و یزورنا جبرائیل فی ابیاتنا بغوا فیض الاسلام والاحکام

میکنند در خانهای ما زیارت جبرئیل از برای فرضا دین و احکام بیان

فیکون

فتكون اول مستحک حید و محرم فی آیه کل حرام

اول آن چیزی که شکرش حلال از حکم ماست

و انکر الحش در حرام آموز قول ماست

نحن الخیار من البریه کلها ما خلق و اهل عالم بهترند و هم

لنا یضوا عمات کل کریمه سالکان به در پایی هر امری که

و المبرمون علی الامور یجوزها و الصامعون حوادث الایام

مسایمان این امور عزت و او این امر و تر و عایة الخیس سیوفنا

و قصید زاس الاقید القتام و قصید زاس الاقید القتام

میکنند شمشیر ما ز بازگشت خیل را صید سره میکنند از اهل جزیره

فقیل یا ابا الحسن ما ترکت لنا کشفه خریته یا لسیف وسط الهام

بر میان فرق دشمن چون زدم تیغ دوسر

آبخنان یعنی که سر بسیار از دشمن جدا

فیکون

زمان

ن

فی حرف الهام

فَتَبَّتْ مِنْ جِسْمِ عِظَامِهِ وَوَدَّيْتِ مِنْ اِنْفِةِ اَرْغَامِهِ

شده جدا زان تنگ از دم استخوان از جسم او

رَبِّمُ اعْلَا كُنْتَ بِيَدِ اَنْفِثِ وَاَقْرَبُ
اَنَا عَلِيٌّ رَاحِبُ الصُّفَاةِ وَصَاحِبُ الْخَوْضِ لِدَى الْقِيَامَةِ

من علم صاحب مقام تنگ ابواب

صَاحِبِ سَاقِي كَوْتَرِ وَوَدَّيْتِ
اَفْوَبِي اِلَهِي ذِي الْعِلْمِ

پس برادر شوم ایستاد علم

اَنْتَ اَخِي وَمَوْجِدُ الْكِرَامَةِ

تو ما هستی برادر محزون لطف و کم

قَالَ الشَّيْخُ الْمُغَيَّرُ حَمْدُ اللهِ عَلَيْهِ وَهَذَا النِّظْمُ الْمَتَّفِقُ عَلَى تَعْلُوقِ

وَلَيْلِ عَلِيٍّ اِنَّ قَدْ ذَكَرَ النِّصْرُ وَاجْتَجِبَ وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَوْمَ صَعْبِ

وَلَمَّا رَأَيْتُ الْخَيْلَ تَفْرَعُ بِالْقَنَا فَوَارِسَهَا حَمْرُ الْعَيْنُونَ دَوَامِ

چون ببیند خیل را از کینه با هم نیز

فارسان دیدهای نیز خویش

وَأَقْبَلُ

وَأَقْبَلُ رَيْحَ فِي السَّمَاءِ كَانَتْ

کرد و لشکر رفت سوی آسمان گویی آن

وَنَادَى ابْنُ بَنْدِ الْكَلْبِ الْكَلْبُ

با کلاب بنده کلاب

تَمَّتْ يَهْدَانِ الَّذِينَ تَهْتَمُّ

خواتم مردان همدان که مستند کرد

وَنَادَيْتِ فِيهِمْ دَعْوَةَ فِجَاجِي

چون بخوانم جمله را که در جوابت خوانم

وَمِنْ كُلِّ حِي قَدِ اتَيْتُنَا عَضَا

پس هر قوم دیگر آمد پیشم فرقه

فَوَارِسُ مِنْ يَهْدَانِ لَيْسُوا بَعْدَكَ

نیستند از مردم همدان سواران پس

يَقْوَدُ بِهِمْ حَامِي الْحَقِيقَةِ مِنْهُمْ

همه در ره دارشان حامی الحقیقه از میان

فِي أَضْوَالِ الظُّلَامِ وَأَضَلُّوا بَشَرًا

غَامَةً رَحْنِ أَوْعَافِ قِيَامِ

یا غبار مرد جنگی بود یا تیر بنام

وَكِنْدَةٌ مَعَ لِحْمِ ذِي خِدَامِ

مردمان کندی با لحم و دیباچی و غلام

إِذَا نَابَتْ حَنْتِي وَسَهَابِي

چون سپهر شوم بوقت کارمانند هم

فَوَارِسُ مِنْ يَهْدَانِ غَيْرِ أَمَا

فارسان از قوم همدان مردی غیر ما

ذُو بَجْدَاتٍ فِي اللَّعَا وَكِسْرَامِ

صاحبان قدره اندر روز بیگانه کلام

غَدَاةُ الْوَعَامِ مِنْ شَانِكَ وَسَامِ

روز جنگ از صاحبان نیز بیایم

سَعِيدُ بْنُ قَيْسِ بْنِ رَحَامِي

کرد ایشان را حاکمها سعید قیس نام

وَكَانُوا لَدَى الْهَيْجَا كَأَسَدِ خَرَامِي

7

جزی الله ممدان الجنان ما لهم
در میان آنش سوزان میباشند کرم
لهمدان اخلاق کرام نزنینها
از خدا با و ابرام روان را بهشت
مشی تا بهتم فی دار بهم تستفضیهم
هست ممدان که خلق کران با زینت
الا ان ممدان الکرام اعززة
چون رسد خانه ایشان و باشی مهمان
و قوم کیون الامام و مهدیه
قوم ممدانند اهل عزت و اهل کرم
اذا كنت بو ابا علی باب حبه
دوستداران اما ممدان هدیه های خوب
لا تمرحن الرجال اذ منحو ا
چون شوم روز جزا در بان در پای بهشت
فالجرح جرح اللسان تعلمه

تقدیم ماحیر و آرد
بوی تلرز
غافل مسائل

مرکن

سهم الاعاذی عند کل حمانی
همچو شیر کوسه میگردند و جنگ اهتمام
و با من اذ الالات و احسن کلامی
زانکه ایشان همچو تیر نوازی اعدا ملام
تنت ناعمانی غیظه و طعانی
باز بایست بکاه جنگ و با حسن کلام
کاعز البيت عند مقام
خواب خوش باشد ترا و حالت خوش طعم
سراع الی العتبی بكل حمانی
عزت ایشان جوهر کن کعبه نزدیک مقام
اقول لهمدان اذ خلوا بسلا می
در دم هیچ شتاب آرزو با تیغ حسام
لم ارقوما تما ز حوا سلموا
گویم ای ممدان در ایضا و خلوا با السلام
قرب قول سبیل منبه و موا

بیک

لینک علی الاسلام من کان کیا
بکر و بر عظم اسلام هر کوست او زنده
لقد و منب الاسلام الایقین
برون رفت از میان اسلام اما انوک با
قلیل من الناس الذی یهوی
در دم من جماعت را که لازم گشته اند
قیل فی روایه قدر فحما الی الحصبین بن منذر صاحب الراية
بصغین و المبرور و روی الاخطب فی المناقب انها الحصان
بن منذر و منذر
اذا قیل قدمها حصین
رایت بیضاست مار کشته لزان سایه
لنا الراية البيضاء و خف ظلمها
تراه اذ اما کان یوم حفیظته
اورد از اصف جنگ می کرد اندرین
ابی قتیبه الا عشرة و تکر ما
با سهام مرکز خون کشته بر زان
اذا کان اصوات الرجال
لی غم ولی سر کشی الا همه جود و سخی
با سیافنا حتی توی حجبا
روی کرد اندر آخر جمله از کبیر ما

جزی الله قوما قاتلوا فی قلائم
 حق جزا بخشند بقوم کین کسان را کزین
 ربیعہ اعینى انهم اهل کربلا
 یعنی از قوم ربیعہ اهل کربلا بودند
 قال حسین رجع من عرزة احد و قد ضربت لیسفہ حتی کسرتم اقبل
 به الی فاطمة و اعطاها ایام و قدر واه محمد بن اسحق انا طم ما ک
 انا طم ما ک السیف عمر زینم
 فاطمه بستان ز من این تیغ نامدهم
 ازید تو اب الله لا شی غیره
 من بخوانم جزای که کار خویشین
 همت ابن عبد الوارث حتی ضربته
 قصد کردم سوی عبد الوارث تا او را بزنم
 و کنت امرا الیسعوا الی الحرب
 من یکی مردم که میکردم بلند از جوین
 فغادرته بالقیح فارفض جمع
 فرستادند به القیح فارفض جمع

لدى الحرب قدما ما اعز و کرما
 دروغا پیشتر آمدند و از منی عزیز و علما
 و بائین اذ الالقوا خنیساعه من
 کما حوب انهم که باشند در حدی آنها
 قال حسین رجع من عرزة احد و قد ضربت لیسفہ حتی کسرتم اقبل
 به الی فاطمة و اعطاها ایام و قدر واه محمد بن اسحق انا طم ما ک
 انا طم ما ک السیف عمر زینم
 فاطمه بستان ز من این تیغ نامدهم
 ازید تو اب الله لا شی غیره
 من بخوانم جزای که کار خویشین
 همت ابن عبد الوارث حتی ضربته
 قصد کردم سوی عبد الوارث تا او را بزنم
 و کنت امرا الیسعوا الی الحرب
 من یکی مردم که میکردم بلند از جوین
 فغادرته بالقیح فارفض جمع
 فرستادند به القیح فارفض جمع

درین
 درین

و سنی یکنی کالشهاب اعز
 تیغ من یکنی شهاب روشن و جفا غرض
 فما زلت حتی ففض زنی موکم
 من زخم تا بر ایشان ساخت
 لا تعجلن و استمعن کلامی
 مکن تعجیل و بشنو نکتہ من
 اذ المنایا اقبلت خیب
 که سوی من بلا ما چون نهد روی
 بیایر مؤلل الحسام
 برین برند گمشد در حشام
 اثبت لجاک الله ان لم تسلم
 یا بر و زین تیغ که با بشد در
 تجله منی بنان المعصم
 آخمی به کنانتی و اختمی
 الجحان تیغ که حملش کردی آنکشان من
 زوحایت میکنم خود را و قوم خود را

مستقیم

اِنِّي وَرَبِّ الْحَجْرِ الْمَكْرُمِ قَدِّجَتْ بِاللهِ وَرَبِّ الْاَكْرَامِ
از راجح تحقیق من حق خدا رب حجج جو و بنمودم برب کعبه ان جشده بر

قال محمد بن اسحق كان رسول الله صلعم لعنت الحارث بن عبدالمطلب
فابطار الرجعة حتى تخوف عليه فقال علي في ذلك امير المؤمنين لا اهتم
ان حرث ابن العمة كان وقتيا وبني داوود

اقبل فيهما هم محبة في ليلته ظلمت امد له
آمد در صورتی نطق همدای عم با عم واندر محبت در شب تاریکی

يبقى رسول الله في ثلثة بين سيف و رماح حبت
بهر کار شد رسول الله با ایجا کذ در میان تیغها و نیزه های بی شمشیر

لا بد من بليته ملكه هست لابد از بگای کان رسد آخر

وباعه وقد لاقيت فارس لامة عند اللقار معاودة الاقدام
میرسد نزد تو ای عمان سوار از ایگیه کجا جنگ و بیجا مینهد در پیش کام

من الهاشم من سواد باهر و مهذبين متوحين كرام

او این عم

۵۲

يدعو الى دين الاله ونصره
سوی دین حق و بی بندگی و نکرک

بهند غضب رقيق حد
با نثر اریخ هندگی تیز و بران تنگ

و محمد فينا كان حديت
در میان ما که روی او کوی که بود

والله ناصر دينه و نبيته
چونت از دنا دین خود و پیغمبرش

شهدت و القبائل كلها
شهادت بر قوم قریش انون کوا می

الهي لا تعذبني فانني
الهی که عذابم میکنی من

فما لي حيلة الا رجائي
نذارم حیلتمی غیر از امیدم

فكم من ذلتي لي في الخطايا

و ابي الهوي و شرابع الاسلام
سوی راه شریع و اسلام سوی دار السلام

ذوي رونق لغزى الفقار حسام
فقر با از من جدا سازند از تیغ حسام

شمس تكلت في خلال غمام
افتاب نور بخش اندر چنان ابرو غمام

و معين كل موجود معلوم
میدهد یاری دلیران موجود را

ان ليس فيها من يعوم
آن کز ایشان نیست کس را بچوم

مقر بالذي قد كان مني
مقرم بر کتبه چون از من است آن

بعضوك ان عفوت حسن
بعضو تو که ان لطف و احسان

عصفت انما ملي و قرعت
عصفت انما ملی و قرعت

غمام

اعلام

تدر و مقام

لثافية النون

ظنني

بسی از پیغمبر در خطا کز بیم است و انکشت از رحمان

يظن الناس في خيرا واني
من مردم كان خير دارند
و بين يدي محبتش طويل
پيش من رهي دور بود از دست
اجتنب بزهره الدنيا جنونا
كدم مجنون ز زينتهاي دنيا
فلو اني صدقت الزهد فيها
اگر من راست ميگويم ز تعوي
و من كرمك طبايعه كحلتي
هر كه باشد طبعهاي او كرم اراده
و من قلت مطامعه تعطي
و انكه باشد كم طمع او بود
و ما يذري الغنى ما و ايلاتي
نيست معلوم جوان كز دهم
فان عذرا بك الايام فاقبر
اگر كند عذري بشو ايام صبر او بپايد

لنشر الخلق ان لم تعرف عنى
بنحش كرم من نشر خلقان
كاني قد وعيت له كاني
كرمي خوانند من اهل فرمان
واقني العزمها بالثاني
فما شد در عزم خود عمر من زمان
فلبت لالهها فطر المحن
مرا پشت سپر بودي بدلتان
با و اب منضلة حسان
با كال و فضل و ادب و صفتهاي ان
من الدنيا با ثواب الاماني
از مصيبتهاي دنيا خلبان و امان
اذا ما عاش من حدت الزماني
در عاش روزگارش شر و احاد
و كن بانيه محمود المعاني
با خدای باش تا كارت شود نيكو از ان

مشيد است

ولا انك

ولا انك ساكناني وار و اول
تو مشو ساكن بشهري كند و خور كشي
فان اولاك ذو كرم جميل
با تو كرامت كرم نيكوي آرد بجاي
هبون الام تعيش في راحة
كار آسان كير و در راحت بزي
لنيس امر المره سهلا كلمه
نيست كار مره آسان چلكي
تطلب الراحة في دار العنا
راحت از در فنا جويا بسيدم
اذا هبت رياحك فاعثتها
مغتنم دان كرم دولت سويت زود
ولا تغفل عن الاحسان فيها
در جهان حال از نكوي و سخا غافل ما
لا تخضعن مخلوق على طبع
فان ذلك و بين منك في الودين

فان الذل يعون بالهوان
ز انكه خوري است متودن زبون و مهوان
فكن بالشكر منطلق اللسان
ساز و ايم شكر آن احسان آورود زبان
قل ما بتونت الا سيهون
هر چه آسان كيرش آسان نماست
انما الامر و سهول و حزون
كار كه آسان و كوشاد خواي بكون
خاب لمن يطلب سببا لانه
شد زبان كار انكه او ناياب و خواست
فعبتي كل خافقه سكون
عاقبت چون هر روز بدين را سكون
فلا تدرى السكون متى يكون
توجه داني تا مقام سكنت آخر كاست
فان ذلك و بين منك في الودين

فاغتنمها

در طبع كاري نشو خوار از نونت چيست خلق
سند برين كسي تا ياز تو را سلام و دين

وَأَسْرَزِقَ اللَّهُ بِمَا فِي خُرْبِ أَيْنِهِ

رزق خود از حضرت حق جوی و بجز نهای

إِنَّ الَّذِي أَنْتَ تَرْجُو خَيْرٌ مَلِكًا

ای که در امید کار خود بدو و دل بسته

مَا أَحْسَنَ الدِّينَ وَالدُّنْيَا إِذَا اجْتَمَعَا

ای خوش دنیا و دینی که با هم باشند چه

لَوْ كَانَ بِاللَّيْلِ نَزْدَادُ اللَّيْلِ

گر شدی از عقل عاقل را زیاد با او جا

لَكِنَّمَا الرِّزْقُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ حَكَمٍ

لیک از زانست در میزان تقدیر از حکم

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ وَعَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى وَسَلَّمَ وَكَانَ

صَلَمٌ وَلَهُ جِبُّ الْعَالِ فَعَالَ صَلَمٌ هَذَا تَقَالُ مَا تَهْوَى يَكُنْ فَلَقَلَّمَا

خَرَجْنَا قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَمَّنْ أَسْمَعْتُ مَا قَالَهُ صَلَمٌ يَا ابْنَ

فَاتَمَّ الْأَمْرَيْنِ الْكَافِ وَالنُّونِ

کار مرد اندر میان کاف و نون باشد بقیه

مِنْ الْبَرِّيَّةِ مُسْكِينِ ابْنِ مُسْكِينِ

در میان خلق مسکین ابن مسکین است این

لَا بَارَكَ اللَّهُ فِي تُونِيَا بِلَادِي

برکت حق نیست در دنیا اگر نبود بدین

لَكَانَ كُلُّ لَبِيبٍ مِثْلَ قَارُونَ

هر فرد مندی بدی مانند قارون در دنیا

يُعْطَى اللَّيْبِيْبُ يُعْطَى كُلُّ قَوْمٍ

که بجا نقل بخشد و گاه بی با بلیه عکس بین

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ وَعَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى وَسَلَّمَ وَكَانَ

صَلَمٌ وَلَهُ جِبُّ الْعَالِ فَعَالَ صَلَمٌ هَذَا تَقَالُ مَا تَهْوَى يَكُنْ فَلَقَلَّمَا

خَرَجْنَا قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَمَّنْ أَسْمَعْتُ مَا قَالَهُ صَلَمٌ يَا ابْنَ

عَبَّاسٍ

عباس فقلت نعم فقال تقال شعرا

تَقَالُ بِمَا تَهْوَى يَكُنْ فَلَقَلَّمَا

تقال کن بدان خسیری که خواهی که کم باشد که آن واقع نگردد

بِحَاثِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى عَمْرٍ ابْنِ حَطَّابٍ تَعَزَّيْتَهُ عَنْ

أَنَا تَعَزَّيْتُكَ لِأَنَا عَلَى نَفْسِي

ما عزایم تو بر بسیم و ندایم اعتماد بر حیات اما بود این سنت دین خدا

فَلَا مُعْرِي بَاقٍ بَعْدَ مَيْتَةٍ

نه عزادارنده می ماند بعد از مین

وَأَمَّا بَيَاتٌ مِنْ أَمْرٍ أَرَيْنِي

اگر راضی باشم در درجا و مکان خود

وَأَجِبْتُ بِالْعَجْبِ فَأَقَامَا

در آن حالت برد از راه عجب و سرگشته

فَدَعَا فَعَدَّ سَاءَ تَدْبِيرٍ

گذارد او که زشت و ناپسندید است

سَيْفُ رَسُولِ اللَّهِ فِي يَمِينِي

و فی یساری قاطع الویلین

متونی فقال عليه السلام

بیت است تیغ مصطفی دارم
بیت چپ که بر تو زد که کار دانا

فَكُلْ مِنْ بَارِزِي بِحَيْسِنِي
بن کبر که پیدای شود در عرصه میدان
مُحَمَّدٌ وَعَنْ سَبِيلِ الدِّينِ
محمد که جانها شد سبیل راه دین او
اللَّهُمَّ اَوْدُنِي وَالنَّاسَ فِي
ایم که او بود و نویدم کردی
وَاحْكُمْنِي مِنْ اَلْاَيَّامِ حَبِيْبَةٍ
بسیار که در روزگار خویش
عُدَّ عَنْ نَفْسِكَ الْجَاهُ اَوْ صُنْهَا
باز کردان نفس را سوی حیا و حفظ کن
اِنَّمَا جِيئَهَا التَّسْتَعْبَلُ الْمَوْتِ
ز آنکه او سوی تو آید بهر استتال
سَوْفَ يَتَّقِي الْحَدِيثَ بَعْدَكَ
زود باشد که مانند استناها پیش بینی
قِيلَ فِي تَعْبِيرِ قَوْلِهِ عَالِي وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حَبَّةٍ مَسْكِينًا يَتَّبَعًا

اَفْرَبُهُ بِالسَّيْفِ عَنْ قَرْنِي
ببینش میزنم هر قرینم سید سید بطنی
هَذَا قَلِيلٌ مِنَ طَلَابِ الْعَيْنِ
هنوز این کم بود از طالبان جنبه انظار
وَالْغَفْرَةَ اَتَّقِنِي وَالصَّمَّ دَرَبًا
تو هم قناعت و اورد و جسمم بر زهر در با
حَتَّى نَهَيْتَ الَّذِي قَدْ كَانَ يَتَّبَعُنِي
تا دور افکندم ز خود چیزی که منی آمد مرا
وَتَوَقَّ الدُّنْيَا وَلَا يَأْتِ مَشْتَهَا
از جهان این میباش و در ره قوی گذر
وَاَدْخَلْتَهَا لِتُخْرِجَ عَنْهَا
آردت در عالم از بهر برون برون کرد
اَيُّ اَحَدٍ وَاَنْتَ تَحِبُّ لِنَفْسِكَ
تا که امین طالب را بر خویش داری دست
قِيلَ فِي تَعْبِيرِ قَوْلِهِ عَالِي وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حَبَّةٍ مَسْكِينًا يَتَّبَعًا

وايبر

وَأَسِيرًا اِنهَا نَزَلَتْ فِي عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَيْكُمْ اِبْرَاهِيمُ رَسُولُ اللهِ
مَسْكِينًا مِنْ مَسَاكِينِ الْمُسْلِمِينَ اَطْعَمُونِي اَطْعَمَكُمُ اللهُ
فاطمه ای صاحب جود بزرگی و یقین
يَا بَدَنَتِ فَيَرِ النَّاسَ اَمْعِي
ای بدنت خیر الناس امعین
فَقَامَ بِالْبَابِ لِحَافِ
بمردم استکبار و کشیده مال زار و جزین
يَتَشَكُّوْا اِلَيْهَا جَائِعًا فَرِيْنًا
سوی ما هم شکوه دارد کس تا خدا این چنین
وَفَاعِلُ الْخَيْرَاتِ سَيِّئِينَ
فَاعِلِ خَيْرَاتٍ رَايَا اَشْرَكَارِ سَتِ وِجِيْنِ
حَرَمَهَا عَلَى الظَّنِّينِ
وَأَنْ حَرَمَتْ اَزْ خَلْقِ اِبْرَاهِيمَ شَكَرٌ وَكُنْ وَاكِينِ
وَلِلنَّحِيلِ مَوْقِفٌ مَحْقِينِ
بجای افرادی کنند موقفی باشد دیگر
تَأْتِي مِنَ لَوْ قِيمٌ وَلَا ضَرَاعَةَ
آمرك يا ابن عم طاعة

76
حاکم بن عیسیٰ
من بیستم بیستم
عاجز از زبان

نَحْنُ الْكِرَامُ نَبُو الْكِرَامِ
 ما كرامت و اولاد كرام
 اَنَا اِذَا قَعَدَ اللَّيْلُ
 تاشستند اين ليلى بر ساط
 اَنَا فِي يَهْدِي بِالنَّجْمِ
 منجم از نجوم داد تهميد
 ذُنُوبِي اَخَافُ مَا مَا النَّجْمِ
 ز جرم خویش ترسم نه ذكوب
 اَلْهَى اَنْتَ ذُو فَضْلٍ مِّنْ
 اي ذات تو اهل فضل و منت
 فَظَنِي فَبِكَ يَا رَبِّي جَبِيلٌ
 باشد تو ام كان نيكو
 اَسَدٌ عَلَيَّ اَسِيدٌ يَصُولُ بَصَامًا
 اسد با اسد جمله با تنغ دارد
 اَنَا الْغَلَامُ الْقُرَشِيُّ الْمُؤْمِنُ
 منم از قريش باور

فَحَقِّقْ

بر تو سپردم آنچه در دلم است
 و تو مرا از قريش باور

وَ طَفَلْنَا فِي الْمَهْدِ كَيْسِي
 طفل ما در مهد باشد نام دار
 عَلِيٌّ بَاطِ الْعَزِزِ قَتَا
 ما قيام خویش كديم اختيار
 وَ مَا هُوَ مِنْ شَرِّهَا كَانِ
 بدى از نفس كو كبت نيت مكن
 فَاِنِّي مِنْ شَرِّهَا اَمْسُ
 كرم از شر اينها هستم امين
 وَ اِنِّي ذُو خَطَا يَا فَاعْتَنِي
 من اهل خطا بخش از ايم
 فَحَقِّقْ يَا اَلْهَى حَسَنَ ظَنِّي
 تحقيق كن اي خدا كما نم
 عَصَبُ يَمَانٍ فِي عَيْنِي يَمَانِي
 برده يمان در عين و طلب
 الْمَاجِدُ الْاَبْلَجُ لَيْتَ كَالسُّنْبُلِ
 الما جید الا بلج ليت كالسنبول

ادع

اهل طاعت از اولاد كرام در اين بين
 از اهل خرد و اسكان ملك عدون

يَرْضَى بِه السَّادَةُ مِنْ اَهْلِ الْعَمَلِ
 من ساكن بخرد و من اهل عمل
 كَسَدٌ يَجُورُ مِنَ الْاَكْفِ لِقَطْرِ اَشْسِ
 لكاه مروت بر اينچنين نودون
 الْيَوْمَ اَبِي يَوْحَيْسِي وَ دِيَّتِي
 بصرم محله عيسى
 عِنْدَ اللَّقَاءِ اَحْسَى بِه عَزِيَّتِي
 عنده خود را حات ميكنم منكامين
 قَدْ عَرَفْتُ الْغُرَبَ الْعَوَانَ
 نازل غامض خديبه السن
 سَمِعَ اللَّيْلُ كَأَنِّي جَسِي
 وله رضى به عنسه
 تَنَكَّرَ لِي وَ نَهَى وَ لَمْ يَدْرِ اَنِّي
 اعز و رو عات الخطوب تهون
 نَاخُوشِيهَا مَيِّدٌ مَهْمُومِي وَ اَنَّا كُنَّا
 در مقام عزتم سهل است پشم حاتم
 فَطَلَّ رَتْنِي الْمَطْبُ كَتَيْبٌ
 وبت از يه الصبر كيت يكون
 مِي نَا يَدْفَعُهُ اَمْ لِعَيْنِي كَبْرٌ وَ شَمْنِي
 من ناي صابري يعني بين قدرا
 قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَذْكُرُ عَثْمَانَ بْنَ مَطْعُونٍ وَ قَدْرَ وَاَهْلَ مَجْدِ بْنِ اِسْحٰقَ وَ ذَكَرَ
 قال عليه السلام يذكر عثمان بن مطعون و قدر و اهل مجد بن اسحق و ذكر

اهل طاعت از اولاد كرام در اين بين
 از اهل خرد و اسكان ملك عدون

تَسْكُونُ مَا هُوَ كَائِنٌ فِي وَقْتِهِ
زود کرده بودی بودی ولی در وقت
يَسْتَعِي الْقَوَى فَلَا يَنَالُ سَبْعِيه
میکندم و قوی سعی نمی یابد پس
يَا مَنْ عَلَى النِّسَاءِ أَيْخَانًا
نیست بر زن ایمنی که با برادر عشقش
كُلُّ الرِّجَالِ إِنْ لَعَنَتْ جَهْدَهُ
همه مردان در صلاح و عفت از جهلی کنند
الْعَبْرَ أَوْ فِي مَنْ وَتَعْتِ بِهِ
گور به آنرا که بر عهدش ندادی اعتماد
يَا أَكْرَمَ الْخَلْقِ عَلَى اللَّهِ
ایا کرم تر خلق بر خدا ای کرم
مُحَمَّدُ الْخِتَارُ مَهْمَا أَسِيَتْ
بود مختار آنکه تا آمد
محمد

وَأَخْوَالِ الْجَهَالَةِ مَنْعَتْ مَحْرُومُونَ
اهل نادانی و جهل اندر غم در محنت از آن
حَفَظًا وَيُحِطُّ عَاجِزٌ وَمُحْتَمِلٌ
در به بینی عاجز و مسکین بر دخل آن
يَا فِي الرِّجَالِ عَلَى النِّسَاءِ آمِنِينَ
زاکم از مردان نباشد بر زنان امن
لَا بَدَانَ بِنَظَرٍ سَبْحُونَ
میکند آخر نظر در دیده لا بد آن
يَا لِلنِّسَاءِ بِسَوَى الْعُبُورِ حَصُونُ
نیست زن را غیر کوری بر خطی در جهان
وَالْمُصْطَفَى بِالشَّرَفِ الْبَاهِي
زردی عزیز و شرف مصطفی بنور و تقارن
مِنْ مَجْدٍ مُنْقَطِعِ نَاهِي
زنا را و بدی را نهی کرد و نکار
فَانزِرْ

۹
۶۹

فَاتَدَبَّ لَهُ حَسِيدٌ لِأَخِيهِ
برای او تو علی را بخوان نه غیرش را
رَبِّ الْعِبَادِ الْكَفْرُ مِنْ سِنْفِهِ
ستون کفره بدنی ز تیغ بر آنش
مَهْلُ الْعَدُوِّ الْإِذْيَابُ عَمِيَّتْ
عدو و بصوره کرگان همی کشد عوجو
يَسْهَرُ الْجَمْعُ عَلَى عَقِبِهِ
شود هر جمع عود و بگریزند
يَجْتَلِدُ وَالنَّصْرُ نَشْرٌ
بسی حیدر و یاری ایزد و بیار
رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الشَّيْبَانِيُّ بِإِسْنَادٍ عَنِ ابْنِ عَمْرٍو بْنِ
الْعَلَاءِ أَنَّهُ قَالَ الطَّلَاقُ الْبَتُّ الْثَلَاثُ لِأَنَّ كَانَتْ
العرب قالت إحد من هذا الآيات وهي لعلي ابن أبي طالب
رضي الله عنه أخبرني به عبد الله بن مشيخة أهل المدينة شعر
كُنْ لِلنَّكَارَةِ بِالْعَرِّ أَهْمًا طَلْعًا
فَلَقَلَّ يُؤْمَرُ لِأَثَرِي مَا تَكْرَهُ
كلمه در زنی زدم و این نیا بر زنی زدم
وَلَا يَأْخُزُّنَ الْكَبِيرُ لِسَانَهُ
حذر از جواب و آنکه طغوفه

لغة فافيد الحجة
در حدیثی که در این کتاب است
در حدیثی که در این کتاب است
در حدیثی که در این کتاب است

فَلَوْ مَا اسْتَرَّ الْغَتَّى فَمَتَّ قَسَتْ

بسامدی کریمی کوزبان خود کرده

وَلَوْ مَا ابْتَسَمَ الْوَقُورُ مِنَ الْأَذَى

بسامدی که با تکمیل بود اندر بلا خند

وَرَوَى أَبُو الْفَضْلِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي فَضْلِ عَزْزِيَّةَ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى الْقَاضِي ضَمِي

قَالَ انْتَهَى فِي جَمَاعَةٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذِهِ الْأَبْيَاتُ لِعَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ

أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ عَزْزِيَّةَ يَعْجَبُ بِهَا وَيَكْتُمُ الشَّادِهَا

أَصْحَمٌ عَنِ الْعَلَمِ الْمُخْفَطَاتِ

خامش من از سخنها که آرد و دینش

وَأَنِّي لَا تَرُكُ جُلَّ الْمَعَالِ

میکنم ترک آن سخنها که آن باشد بزرگ

إِذَا مَا أَخْبَرْتُ سِتَّاهُ السَّيْفِيَّةِ

که سبابت را کشم بر خود ز نادان و سنی

وَلَا تَغْتَرُّ بِرُؤَاةِ الرِّجَالِ

فِيهِ الْعِيُونَ وَأَبَتْهُ لَمُؤَةٍ

هر انسان از جواب بد اگر جوابش تکیان

وَفَوَّادُهُ مِنْ خَرَّةٍ تِيَأُؤُهُ

دلش از سوزش ریخ و بلا با مال و نفعان

وَرَوَى أَبُو الْفَضْلِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي فَضْلِ عَزْزِيَّةَ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى الْقَاضِي ضَمِي

قَالَ انْتَهَى فِي جَمَاعَةٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذِهِ الْأَبْيَاتُ لِعَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ

أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ عَزْزِيَّةَ يَعْجَبُ بِهَا وَيَكْتُمُ الشَّادِهَا

وَأَقْلَمُ وَالْحَلِيمُ جِيَّ الشَّبَبِ

حلم می ورزم که با بشوینک ما تندی

لَإِنَّ لِأَجَابٍ بِمَا أَكْرَهُ

تا نباید در جواب آن شنیدن نام

عَلِيٌّ فَإِنِّي أَمَا لَا تَسْفَهُ

پس من از بی وانشان جا بکشم نام

وَإِنْ تَرَحَّرَ فَوَالِكُ أَوْ مَوْهُؤَةٌ

وله رضي الله عنه

فان

فَلَمْ مِنْ فَنِي يَعْجَبُ النَّاطِرِينَ

ای سامدی جوان کشت ناظران و اشوبه

يَنَامُ إِذَا حَضَرَ الْمَكْرَمَاتُ

چون شود ظاهر که امتهای بود در خواب جهل

رَوَى أَنَّ بَعْضَ أَهْلِ الْكُوفَةِ اشْتَرَى دَارًا وَإِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ بِمَدِينَةِ

لِيَكْتَبَ بَعْدَ التَّسْبِيَةِ هَذَا مَا اشْتَرَى مَيْتَ مِنْ مَيْتِ دَارَانِي

بَلَدِ الْمُؤْمِنِينَ وَسَكَلَ الْعَا فَلَئِنْ لِحَدِّ الْأَوَّلِ لَيَنْتَهِي إِلَى الْمَوْتِ وَرَوَى

الثَّانِي إِلَى الْعَبْرِ وَالثَّلَاثُ إِلَى الْحِسَابِ وَالرَّابِعُ أَمَا إِلَى الْجَنَّةِ وَأَمَا

إِلَى النَّارِ ثُمَّ كَتَبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَوِيَّةَ النَّفْسِ تَبْكِي عَلَى الدُّنْيَا وَقَدْ عَلِمْتَ

أَنَّ السَّلَامَةَ فِيهَا تَرُكُهَا

النفوس بر دنیا فزون منکر بود اول

لَا دَارَ الْآخِرَةَ بَعْدَ الْمَوْتِ لَيَسْكُنُهَا

خیر از آن جای که پیش از مرگ خواهد رفت

فَإِنْ بِنَا مَا يَخْتِيرُ طَابَ مَسْكُنُهَا

وإن بنا ما يختير طاب مسكنها

وَرَبِّشْ أَنْفَكَ أَسَاسًا نَبِيَّ حَيٍّ مَكَانَ

9

بذلك كتابا فكتب

این الملوک الی کانت مسلطه
خو و کجا رفتند تا مان مسقط بر بلاد
اموالنا الذوی المیراث یحقیها
مال از بجز میراث است چون حج و ایم
کم من مداین فی الافاق قد نبت
ای بسا شعری در اطراف عالم شربان
الجل نفس وان کانت علی جبل
گرچه باشد خوف و بی جهان نفس را
فانکر یبسطها و الذم یقضیها
مرد اساسی از سازد و هر بند و همش
لا تعبتن الی العباد و قائمنا
مکن عتاب بخدم زعفر خود که یقین
سبق القضا و الرزقیه فکانت
قضای رفته بجهلکام موقوفست
و اشع غناک و کن لغفرک ضایا

حتى سقاها بکائنات الموت سابقها
ساقی موت است اکنون کاسه دار بر
و دورنا بخراب الدم یبینهها
خانهای با بی ویرانی آمد بیکجا
امنت خرابا و دان الموت علیها
اهل آن در شامه مردند کم شد غنا
من المینیه امان تعویضا
از بلای مرگ آمد خوی باشد بجان
و النفس تنشرها و الموت یطویرها
نفس کشت بدورق مرگش بجهل چون
یا یتیک حین الوقت انویا فی
رسد نصیه تو که اذن و حکم خدا
یا یتیک رزقک حین یؤذن
رسد بوقت بتو یا رسی تو ایش بگذر
یظنی حشاک و انت لا یتذیر

فقتن بمولاک الکریم فانت
غنا و نفی کن الشکار و فقتن همان
فانکر یبخل حشمه ابعدا منه
کسیست تو که بچشمی برون شود
ان المکارم اخلاق مظهره
شد مکام باکی اخلاق نشو یکدیگر
و العلم نالها و الحلم رابعها
علم باشد که آن حلم باشد و العشر
و البر سابعها و الصبر رابعها
سابع آن هست نیکویی و صبر ششم
و النفس تعلم انی اصابتها
نفس میداند که من اورد انی دارم در دست
الغنی فی النفوس و الفقرا فیها
چون غنا و فقر در نفوس بود
غفل النفس بالفتوح و الا

بالعبدا عرف من ایتینه
و کلسوخت دلت بر زبان تو پزیر
فکانه من جسم خفیف
نهان کن ذالم فقر را بد که بهمان
فالدین اولها و العقل ثانیها
اول آن دین اسلامت و ثانی
و الجود خامسها و الفضل سانیها
چون خا من فضل باشد سادس آن
و الکرم سابعها و اللین رابعها
شکر تا سح شد تواضع را ششمی آن
و لست ارشد الا حین اصعبها
نیستم او را مگر وقتی که زودتر کرد آن
ان بخرت فقل ما یخیرها
چون اجتنی کست او را بر آن
طلبت منک فوق ما یکنها

مهر
عقل دان
بیگمان

باعت نفس
و زودتر از تو دیگر
ارزان

ليس فيما مضى ولا في الذي
 هو لم يأت من لذة بحسبها
 انك كذا كنت ومعدون باز
 زانك ايد فليست لذة اين زمان
 اما انت طول عمر ك ما
 عرفت بالساعة التي انت فيها
 اي ك با عمر درازي عمر تو
 ساعتی شد كين زمان هستی در آن
 قال رضي الله عنه لما افتخر المهاجرون بانبا رهم في الاسلام بحفنة
 الرسول صلعم اور وبعثهم بهذه الابيات الامام ابو النخعي في
 تفسير المنسوب اليه ونسبها الى امير المؤمنين علي رضي الله عنه
 شعري وله رضي الله عنه
 انا للرب اليها ونفسها
 نبتة من خالق العرش بقا قد بين
 منم در عرب سر دار ونگه دارند خودم
 من اين نعت از حق است مخصوص كوجهها
 لن تربي في حومة الهجرى اليها
 ولي السبقة في الاسلام طفلا و
 مراد جده ميدان ز ميني شبه ومانتوي
 و الى القبر ان قام شريف نعتها
 ما قربت بود زمانه ك دارند از شرف
 ولي الفخر على الناس عالم ودينها
 نبي تعلم علم وادنا كشم جين دان
 ثم فخرى بر رسول الله اوز ودينها

لي فيها شيئا
 الامام علي بن ابي طالب
 في حومة الهجرى اليها
 ولي الفخر على الناس عالم ودينها

لي فتعات بيد يوم حارة
 ويا جد حنين تم صولات
 بر الله وفتعات بركتوي بر ختي موم
 اصدا وكره ان سان در دم حولا
 وانا الحامل للكرامة حقها
 واذا اعز حبيب احمد قد ربحها
 ثم وازندة رابت كخي در سنش او را
 بركتوي ضرب احمد او بيش كرد بها
 واذ انادي رسول الله كخوي قلب ابها
 مبنية الله فمن مثلي في الناس شيئا
 رسول حق نوا فرمود انما رجا كنتم
 عطاى حق بود اين كبت از دم
 فقال رسول الله صلعم انت كما وصفت لوق ما وصفت
 اعداء كدم المنافقون واولياء ك المؤمنين
 وفي بسطها عند الممازة مواعظ
 الا ما نظر لوني قد خرجت بلا شيئا
 انك منكم ولادة بسنة باشد من طفل
 شد نشان حركت كلامه اربابها
 وني قبض الطفل عند ولادة
 دليل على الخوف المركب في الي
 وقت مردن چون كشت بكونه بود
 فكر بدم كجهان رنتم بدستم بيجيت
 عجبا للزمان في حالتي
 وبلا ووقعت منه اليه
 ان زمان دارم تحب زمان نيك وبلو
 زو بلا شد هم بسوي او كنم ركوبها

رَبِّ يَوْمَ يُكَيِّتُ مِنْهُ فَلَمَّا
الرب روزی که آمد و در عرش بگردد
صِرْتُ فِي غَيْرِ بَكِيَّتٍ عَلَيْهِ
کردم بگرم روزی دیگر صرت آن روز
أَنَا مَذْكُوتٌ صَبِيًّا ثَابِتٌ الْعَقْلُ صَرِيًّا
من بودم طفل بودم ثابت العقل صریحا

أَبْطُلُ الْإِبْطَالَ قَهْرًا ثُمَّ أَنْزَلَ سُبْحَانَ
من بودم طفل بودم ثابت العقل
بِأَسْبَاطِ الْبِرِّ زَيْنِي وَكَلِمِي ذَا اللَّحْمِ نَبِيًّا
ای سبوع بر بیا بیدر خورد این لاشه ها

النَّفْسُ تَجْرَعُ أَنْ تَكُونَ فَعْبْرَةً
نفس طاعت برود دارد که خواهد بود
وَالْفَقْرُ خَيْرٌ مِنْ غِنَى يَطْفِئُهَا
فقر بهتر از غنا کور کند که بلا ف

أَوْ غِنَى النَّفْسُ هُوَ الْكَافُ وَأَنْ
شد غنا کافی نیست اما اگر کفش شود
أَوْ غِنَى النَّفْسُ هُوَ الْكَافُ وَأَنْ
شد غنا کافی نیست اما اگر کفش شود
إِذَا أَظْهَرَ تَكُ أَكْفُ الرِّجَالِ
اگر کسی بود قناعت خورد و بی آبی ترا
وَمَا مَثَلُ مَبْتَلٍ فِي الشَّرِّ يَا
باشد کس زهمت فرزند بر ستم

این

أَبَيْتًا لِنَائِلِ ذِي شَرَوَيْتٍ
و نفع می شود از زود مل منعا لست

فَإِنَّ أَرَاقَةَ مَا وَالْحَيَوَةَ
کرز انکه برزی آب نعیمی لایبویه خویش

إِذَا مَا شِئْتَ أَنْ تَحْيِي حَيَوَتَهُ
اگر چه خویش اگر خواهی که بشود زیا

وَتَحْيِي مَنْ لِنَفْسِهِ خَوْفٌ لَكِ
نکند از تو و نشت اندر خوف لغزیدن

فَقَلِّصْ بُرْدِيَّةً وَأَفْضِي قَلْبَكَ
ببین کار است دامن بریزد داده کشادگی

وَجَانِبِ اسْتِبَابِ السَّنَابَةِ وَالْحَنَاءِ
از اسباب سخامت در گذر شده زخامت

وَصَانَ عَنِ الْخَشَاءِ نَفْسًا
نگهدارنده خشتا شد از نفس کردی خود

تَرَاهُ إِذَا مَا طَاشَ ذُو الْمَجْهَلِ
تراه افرام طاش ذو الجهل زدی

همی پیش چون خفت بیا بد جا معل و کور

تَرَاهُ لَهَا فِي يَدَيْهِ أَيْتًا
بینی که سر در دست گشت نسبت التجا

وَدُونَ أَرَاقَةَ مَا وَالْحَيَا
بلتر که برنی از پنهان آب روی

فَلَا تَحْسَدُوا وَلَا تَحْجَبُوا
مشو حاسد مشو مسک میاور حرم در دنیا

تَكُونُ عَلَيْهِ حُجَّةٌ يَهْتَمُّ بِهَا
که روی حجتی نبود که از جن بد را باشد

إِلَى الْبِرِّ وَالسَّقْوَى فَنَالِ الْأَنْبِيَاءِ
بیسکوئی و تقوی نامرادل در راه کسب

عَفَا نَا وَتَشْرَبْنَا صَبْحًا
زروی عفو باکی که تا با قدر و جا باشد

إِنِّي نَبِيٌّ إِلَّا الْعَلِيُّ وَالْمَعَالِيَا
خو اهد منشی چیزی که بر علی باشد

حَلِيمًا وَتَمُورًا صَائِنِ النَّفْسِ
که او به شد حلیم و نفس در راه باشد

همی پیش چون خفت بیا بد جا معل و کور

صَبُورًا عَلَى صِرْفِ الزَّمَانِ وَصِدْقًا كَتُمَا لَأَسْرَارِ الضَّمِيرِ مُدَارِيًا

لَهُ حَلِيمٌ كَهَلٍ فِي صِرَاتِهِ خَازِمٌ

بود صفتش جوهر کمال اندر راه و کاهن
يُرْوَقُ صَفَاءَ الْمَاءِ مِنْهُ بُوَيْجِبُهُ

کی مینی که چون نیک کند همسایه خود را
الْمُ تَرَى يُرْعَى ذِمَّتًا كَالْحَارِ

صورت است او که و شهای بسیار کل می
لَهُ مِمَّةٌ تَعْلُو أَعْلَى

علو همت او برتر از مجموع همتها
يَا أَيُّهَا الْمُبْتَغَى عَلِيًّا

الای آنکی خواهی علی را
فَدَكُنْتَ عَنْ نَدِيهِ غَنِيًّا

یقین هستی غنی از نازی او
الْأَطْرُقُ النَّاعِي بَلِيلُ فِرَاعِي

خبر گویند که کم شب از بیم ترسانند
فَحَقَّقَ مَا اسْتَفَقَّتْ مِنْهُ وَ

لم يُبَيَّلْ

وَفِي الْعَيْنِ أَنْ أَبْصَرْتُ دَائِقَةً

ولی چون نیکوی در دیده است غافل باش
فَأَصْبَحَ مِنْهُ الْمَاءُ فِي الْوَجْهِ صَانِيًا

نگردد در بجان عهدش بکار و بیا باشد
وَيَحْفَظُ مِنْهُ الْعَهْدَ إِذْ ظَلَّ رَاغِبًا

نگردد در زنده اسرار دل هر دو با باشد
كَمَا قَدَّ عَلَى الْبَدْرِ النُّجُومُ رِيًّا

چو ماه چهارم که کوتر از نجم سما باشد
أَرَاكَ تَبِي جَاهِلًا غَنِيًّا

مگر می بینی او را کولی و ابله و نادان
مَهْلِكٌ قَادُونَ هُنَا إِلِيًّا

بیانزد و یک اینک کوی میدان
وَأَرَقَنِي كَمَا اسْتَهْلَ مَنَادِيًّا

مرا بیداری دارد و جو او از من گنم
وَكَانَ خَلِيلِي عُدَّتِي وَحَالِيًّا

که پیغمبر خلیل و عدت من بود در دنیا
فَوَائِدُهُ

فَوَائِدُهُ مَا النَّسَاكَ أَحَدًا مَشِيَّتْ

مگر حق فرا مشیت نخواهم کرد ای احمد
وَكُنْتُ مَتَى أَسْبِطُ أَمِنَ الْأَرْضِ

کهی گنزد ز زود و شب راهها با باشد
جَوَادًا تَشْطِي الْجَيْلُ عَنْهُ

جووادی که همیشه بود و لشکر دور او
مَنْ كَرَّ لَأَسْدِ قَدَّ أَحْمَى الْعَرَبِينَ

از آن بشری می کردی حاجت برتر از دشمن
شَدِيدًا حَزِينٌ الصَّدْرُ لَهْدًا

بهی سخت بود و زدم دل آن صدر عالی
لَيْتِيكَ رَسُولَ اللَّهِ خَيْرَ مَخِيَّتِي

بگره بدین مصیبت لشکر و خیل رسول
وَلَوْ كُنَّا إِذَا مَتْنَا تَرَكْنَا

اگر می بودیم و ترک ما بگره بد
وَلَكِنَّا إِذَا مَتْنَا بَعَثْنَا

بِالْعَيْشِ فِي أَرْضِ جَاوَزَتْ

همیش بر شتر تا بگذردم بر راه و او با
أَرَى أَثْرِي قَبْلِي حَذِيًّا

شوم که بیان جو بنیم کی خلیل خود نشان ما
يُرْتَبِنُ بِه كَيْشًا عَلَيْهِمْ صَارِيًّا

کوی بودید ایشان بجز بر شتر زاری
تَخَادِي سُبَاعَ الْأَرْضِ مِنْهُ

عدو همچون سباع از باز گشتی سوزگانی
هُوَ اللَّيْثُ مُغْدِيًّا عَلَيْهِ عَا

چو شری که شدی بر خصم آمدی اینجا
تَشِيرُ غَبَارًا كَالصَّبَابِ كَابِيًّا

بر اینکیز نواز هر سو غبار بر زین غوغا
كَكَانَ الْمَوْتُ رَاحَةً كُلَّ حِي

بود مردن خلاص هر که شدی
وَلَسَالُ نَعْدَةٌ عَنْ كُلِّ شَيْ

تَخَادِيًّا

وَلَسَالُ نَعْدَةٌ عَنْ كُلِّ شَيْ
وَلَسَالُ نَعْدَةٌ عَنْ كُلِّ شَيْ

وَكَمْ اللَّهُ مِنْ لَطِيفٍ خَفِيٍّ

ای باب لطف نهان حق که از سر و وفا

يَضِيقُ خَفَاهُ عَنْ فِهْمِ الذَّكِيِّ

باشند آن نهان ز فهم زبرکی و عاقلی

وَكَمْ لَيْسَ لِي مِنْ بَعْدِي نَسِيٍّ

ای باب آسانی که بعد و شوازی رسید

وَفَرَجَ كَرْبَةَ الْقَلْبِ السَّجِيٍّ

مانت دل آفرز کربت نفرت و نوح و نوح

وَكَمْ أَمِيرٌ تَسَابُهُ صَحْبًا

ای باب کاری که نشوید تا بدو در صلح

وَتَأْتِيكَ الْمُسْتَرَّةُ فِي الْعَيْشِيِّ

جهنم بد شب در آن باشد می غم دل

إِذَا ضَاوَقْتَ بِكَ الْيَأْمُومًا

جون ز او ال جهان روزی بشکاید دولت

فَتَشُقُّ بِالرِّزَاقِ الْفَقْرَ وَالْعَالِيَّ

باشن آنچه تشق بر کریم و در آرق و فقر علی

فرغت من تحریر منذ ال دیوان لایمیر المؤمنین و امام المؤمنین

علی ابن ابی طالب فی صباح یوم الاثنين من شهر ربيع الاول فی بلیدة

یکین بازار سنه ثلث عشرین و تسعمایه علی بد اصنعف العباد

واحقر خلق الله محمود بن قاسم من ملک فرخ اسان غفر الله له ولوالديه ولسائر

فی الزمان

اهل الایمان ز اهل ایمان هر که خواند این کتاب اندر جهان فاتح خواند

با خلاص و دعا گوید بصدق دل و ان هر که خواند دعا طبع دایم زانکه من ننویس کلمه

بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم
بسم الله الرحمن الرحیم

تاریخ

تاریخ
۹۱۳